

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Evropská integrace – politické a ekonomické aspekty
rozšíření EU o země západního Balkánu**

Petr Potančok

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Petr Potančok

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Evropská integrace – politické a ekonomické aspekty rozšíření EU o země západního Balkánu

Název anglicky

European Integration – the Political and Economical Aspects of Western Balkans Enlargement

Cíle práce

Hlavním cílem práce je analyzovat a vyhodnotit možné ekonomické a politické dopady případného rozšíření Evropské unie o vybrané země západního Balkánu. K naplnění tohoto cíle slouží tři cíle dílčí, které se zaměřují na jednotlivé aspekty integračního procesu. První cíl se zabývá deskripcí obecné charakteristiky vybrané země, politické situace, sociodemografických a ekonomických ukazatelů. Druhým dílčím cílem je namodelování možného rozdělení křesel v Evropském parlamentu. Třetí cíl je věnován vyhodnocení možných ekonomických dopadů vstupu těchto zemí do EU.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na tři části. První bude část teoretická, ta slouží k vymezení zkoumané problematiky a historie evropské integrace, která by měla nastínit dosavadní trendy v této oblasti a posloužit jako podklad pro zhodnocení dalšího možného vývoje. Tato část bude vycházet zejména ze studia odborné literatury.

V empirické části práce bude provedena analýza současné situace vybraných balkánských zemí a možných dopadů jejich vstupu do EU. V empirické části bude použit soubor rozličných metod s ohledem na stanovený dílčí cíl, jedná se o metody následující: analýza, deskripce, sekundární analýza dat, vícekriteriální analýza variant.

Závěrečná část bude obsahovat formulaci výsledků a možných návrhů.

Doporučený rozsah práce

60 – 90 stran

Klíčová slova

Evropská unie, Balkánský poloostrov, evropská integrace, mezinárodní vztahy, rozšiřování EU.

Doporučené zdroje informací

BALDWIN, R. – WYPLOSZ, C. The Economics of European Integration. 6th ed. London: McGraw-Hill Higher Education, 2019. ISBN 978-1-5268-4721-8.

BOOKER, C. – NORTH, R. The Great Deception. London: Bloomsbury Publishing Plc, 2016. ISBN 978-1-4729-3967-8.

ČERNOCH, P. *Cesta do EU : východní rozšíření Evropské unie a Česká republika v období 1990-2004*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-40-8.

FIALA, P. *Evropský mezičas*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-99-2.

CHARVÁT, J. *Evropské volby v proměnách času: politika volebních reforem EU*. Praha: Togga, 2018. ISBN 978-80-7476-152-2.

JONES, E. – MENON, A. – WEATHERILL, S. *The Oxford Handbook of the European Union*. Oxford University Press, 2012. ISBN 9780199546282

ŠIŠKOVÁ, N. *The European Union – what is next?*. Köln: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-3-452-29186-8

TOMÁŠEK, M. – TÝČ, V. a kol. *Právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-53-3.

ZBÍRAL, R. *Institucionální rámec Evropské unie*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-682-2.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jiří Čermák, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 30. 10. 2020

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 11. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Evropská integrace – politické a ekonomické aspekty rozšíření EU o země západního Balkánu " jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2022

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Jiřímu Čermákovi, Ph.D. za trpělivost, ochotu a podněty při psaní této závěrečné práce.

Evropská integrace – politické a ekonomické aspekty rozšíření EU o země západního Balkánu

Abstrakt

Tato diplomová práce je zaměřena na téma rozšiřování Evropské unie o nové členské státy, blíže se věnuje této otázce na příkladu zemí západního Balkánu, jmenovitě Albánii, Srbsku a Černé hoře. Teoretická část přibližuje integrační proces a jeho specifika, doplněná o historický kontext jeho změn v čase. Dále jsou v ní představeny hlavní instituce a orgány Evropské unie, společné politiky členských států a princip fungování rozpočtu Evropské unie. Tento soubor kapitol by měl poskytovat základní, ucelený přehled zkoumané problematiky.

Praktická část začíná představením jednotlivých zkoumaných zemí, jejich základními charakteristikami, ekonomickou a politickou situací v zemi a popisem vzájemných vztahů s Evropskou unií. Následuje kapitola věnovaná možnému rozdělení křesel v Evropském parlamentu po případném vstupu jednotlivých zemí či jejich kombinací na základě vybraných modelů. Poslední kapitola je věnována ekonomickým dopadům, v které je za pomoci Saatyho matice vypočteno možné přerozdělení financí v rámci Společné zemědělské politiky.

Z navrhovaných modelů rozdělení křesel v Evropském parlamentu vychází jako nejlepší volba třetí varianta, která je založena na rDP metodě. Tímto výpočtem bylo zjištěno přerozdělení křesel současných členských států EU a zjištěno optimální množství křesel pro nově vstupující země, tj. Albánie 11, Černá Hora 6 a Srbsko 18. Po přerozdělení financí Společné zemědělské politiky by nově vstupující země znamenaly poměrně velkou zátěž. Rozdělení je následovné: Albánie 40,27 miliard eur, Černá Hora 13,42 miliard eur a Srbsko 15,2 miliard eur. V případě tohoto modelu by současné členské státy ztratily část svých zdrojů, lze proto pochybovat o jeho aplikovatelnosti.

Klíčová slova: Evropská integrace, Evropská unie, EU, rozšiřování Evropské unie, Evropský parlament, Balkán, Srbsko, Albánie, Černá Hora

European Integration – the Political and Economic Aspects of Western Balkans Enlargement

Abstract

The aim of this final thesis is the enlargement of the European Union, its narrower scope being the countries of Western Balkans, namely Albania, Serbia and Montenegro. Theory, which makes up the first part of the thesis, offers a closer look at integration process in Europe, its own specifics and historical context of its own evolution. Other chapters offer a brief introduction into institutions and bodies of the European Union, common EU policies and budget. This set of chapters should provide a solid basis for venturing further into the researched topic.

The analytical part of the thesis begins by an introduction of the selected countries, their basic characteristics, and summary of their economic and political development and description of their relations with the EU. Next chapter is dedicated to political effects of the potential enlargement. It offers a possible redistribution of mandates in the European Parliament based on various models. The last chapter is looking into economic aspects of the enlargement, focusing on financial redistribution in accordance with Common Agricultural Policy.

From the three possible models of redistribution of seats in the European Parliament, the third variant, based on rDP method, seems to be the optimal. Using this formula was achieved the proposed redistribution of seats for the current EU members and found the optimal number of seats for newly joining countries, i.e. Albania 11 seats, Montenegro 6 seats and Serbia 18 seats. As far as Common Agricultural Policy is concerned new members would be considered fairly large burden. Redistribution of finances based on proposed model is as follows: Albania 40,27 billion euro, Montenegro 13,42 billion euro and Serbia 15,2 billion euro. Using this model current member states would lose part of their allocated finances so its application is debatable.

Keywords: European integration, European Union, EU, European Union enlargement, European Parliament, Balkans, Serbia, Albania, Montenegro

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	17
3.1 Historie evropské integrace.....	17
3.1.1 Počátky evropské integrace (27 př. n. l. – 1918 n. l.)	17
3.1.2 Meziválečné období a vznik Evropského hospodářského společenství (1918 – 1958) 18	
3.1.3 Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC) (1948).....	19
3.1.4 Poválečný vývoj mezinárodních vztahů v Evropě (1948 – 1950)	19
3.1.5 Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO).....	20
3.1.6 Římské smlouvy (1957).....	20
3.2 Proces rozšiřování Evropských společenství a Evropské unie	21
3.2.1 První rozšíření ES	22
3.2.2 Druhé a třetí rozšíření ES.....	22
3.2.3 Jednotný evropský akt (JEA).....	23
3.2.4 Maastrichtská smlouva	23
3.2.5 Čtvrté rozšíření EU	23
3.2.6 Amsterodamská smlouva a následná rozšíření EU.....	24
3.3 Kritéria vstupu do EU	24
3.4 Stupně integrace a vnitřní trh EU.....	25
3.5 Orgány a instituce EU	27
3.5.1 Evropská rada	27
3.5.2 Rada	27
3.5.3 Evropská komise.....	28
3.5.4 Evropský parlament	29
3.5.5 Soudní dvůr Evropské unie (CJEU).....	29
3.5.6 Evropská centrální banka (ECB)	30
3.5.7 Evropský účetní dvůr (EÚD)	30
3.5.8 Ostatní instituce EU	31
3.6 Politiky EU.....	31
3.6.1 Společná zemědělská politika.....	33
3.6.2 Společná kohezní politika	34
3.6.3 Společná obchodní politika.....	35
3.7 Rozpočet Evropské unie.....	36
3.7.1 Historický kontext a vznik rozpočtového rámce	36

3.7.2	Rozpočtová procedura Evropské unie	38
3.7.3	Rozpočtové zásady	38
3.7.4	Příjmy rozpočtu pro rok 2021	39
3.7.5	Výdaje rozpočtu pro rok 2021 dle víceletého finančního rámce 2021 - 2027 40	
4	Vlastní práce	42
4.1	Charakteristika Albánie.....	42
4.1.1	Ekonomika Albánie	42
4.1.2	Politická situace v Albánii	47
4.1.3	Vztahy s EU	48
4.2	Charakteristika Černé Hory.....	50
4.2.1	Ekonomika Černé Hory	51
4.2.2	Politická situace Černé hory	55
4.2.3	Vztahy s EU	56
4.3	Charakteristika Srbska	58
4.3.1	Ekonomika Srbska	58
4.3.2	Politická situace v Srbsku	63
4.3.3	Vztahy s EU	64
4.4	Politické dopady rozšíření EU o země západního Balkánu	66
4.4.1	První metoda přidělení křesel	69
4.4.2	Druhá metoda přidělení křesel	70
4.4.3	Třetí metoda přidělení křesel	74
4.5	Ekonomické dopady.....	77
5	Závěr.....	82
6	Seznam použitých zdrojů	86
7	Přílohy	i

Seznam obrázků

Obrázek 1 - rDP metoda vzorec.....	16
Obrázek 2- Rozdělení křesel v Evropském parlamentu.....	67

Seznam tabulek

Tabulka 1- Saatyho metoda preference vah.....	14
Tabulka 2 – Saatyho metoda stanovení vah.....	15
Tabulka 3 – Saatyho metoda výpočet	15
Tabulka 4 - Příjmy rozpočtu EU pro rok 2021	39
Tabulka 5 - Výdaje rozpočtu EU pro rok 2021	40
Tabulka 6 - Kapitoly přístupových jednání	49
Tabulka 7 - Černá Hora- kapitoly přístupových jednání a jejich stav	56
Tabulka 8 - Současné rozdělení křesel v Evropském parlamentu	68

Tabulka 9 - Rozdělení křesel v Evropském parlamentu podle první metody.....	69
Tabulka 10 - Stanovení vah pro druhou metodu.....	71
Tabulka 11 - Rozdělení křesel v EP podle druhé metody pro případ vstupu Albánie do EU	71
Tabulka 12 - Rozdělení křesel v EP podle druhé metody pro případ vstupu Albánie do EU - úprava.....	73
Tabulka 13 - Rozdělení křesel pro EU27 podle nové metodiky.....	74
Tabulka 14 - Rozdělení křesel pod rDP metody pro přistoupení Albánie.....	75
Tabulka 15 - Rozdělení křesel podle rDP metody pro přistupující země a jejich kombinace	76
Tabulka 16 - Saatyho matice pro výpočet ekonomických dopadů v zemědělství.....	78
Tabulka 17 - Hodnoty zkoumaných kritérií (2019).....	78
Tabulka 18 - Alokace financí SZP pro EU27.....	79
Tabulka 19 - Alokace financí SZP po vstupu Albánie, ČH a Srbska.....	80

1 Úvod

První podněty k navázání užší spolupráce v Evropě a jisté integrační tendence lze sledovat již v období pozdního středověku. Současnou podobu však dostávají až po druhé světové válce. Evropská společenství a následně Evropská unie za dobu své existence prošla mnoha expanzemi, které navýšily počet členských států na 27, tj. více než polovinu všech nezávislých států na evropském kontinentu. V současné době vyvstává otázka, zda a potažmo jak, v tomto nastaveném trendu pokračovat. Jedním z regionů pro potenciální rozšiřování je i západní Balkán, jehož poloha by měla pro EU geopolitický a strategický význam. Na druhou stranu nelze zanedbat i negativní dopady vstupu těchto zemí, jelikož by s sebou mohly přinést politickou nestabilitu a jednalo by se bez výjimky o regiony méně rozvinuté, do kterých by musela být soustředěna pomoc z Evropských strukturálních a investičních fondů. Také je nutné vyřešit otázku rozdělení křesel v Evropském parlamentu, což by mohlo mít za následek změnu v rozložení politických sil.

Na podzim roku 2019 proběhla jednání Evropské rady ohledně vstupu Albánie a Severní Makedonie. Přestože podle Evropské komise obě země podmínky vstupu splnily, jednání pro ně nakonec nedopadla pozitivně. Některé členské státy se rozhodly využít svého práva a rozhovory zablokovat. Tento krok vyvolal značnou vlnu nevole mnohých evropských představitelů, mezi nimi například dosluhující předseda Evropské Rady Donald Tusk nebo bývalý předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker, který toto rozhodnutí označil za „historickou chybu“ [1].

Otázka vstupu těchto zemí ale zůstává stále aktuální. Na jaře roku 2020 proběhla reforma přístupového procesu, na jejímž základě bylo dosaženo jednohlasné shody Evropské rady o zahájení přístupových rozhovorů. Obě zmíněné země vyvíjejí dlouhodobou snahu o členství v EU a bylo by vhodné udržet je v evropské sféře vlivu. Dlouhodobým plánem je vstup všech šesti balkánských států- Srbsko, Černá Hora, Kosovo, Bosna a Hercegovina- zahájení přístupových rozhovorů je ovšem stále v nedohlednu a dále jej oddalují překážky, jako jsou například vysoký státní dluh, korupce a organizovaný zločin nebo územní spory v regionu. V případě Kosova je tu i fakt, že ho za nezávislý stát neuznává několik současných členských států.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Práce se zabývá otázkami možného rozšiřování Evropské unie o země západního Balkánu, jmenovitě Albánii, Černou Horu a Srbsko. Hlavním cílem práce je analyzovat a zhodnotit dopady vstupu těchto vybraných zemí, potažmo jejich kombinací. K dosažení cíle hlavního slouží dále tři dílčí cíle empirické části, které se zabývají jednotlivými aspekty integračního procesu. Těmito cíli jsou:

- 1) Popis základních demografických a ekonomických ukazatelů vybraných zemí, jejich politické situace a ohlas na vývoj přístupových jednání. Součástí tohoto cíle je i analýza vzájemných vztahů s Evropskou unií.
- 2) Modelové přidělení křesel v Evropském parlamentu dle modelů vytvořených na základě současné legislativy a jejich možné alternativy.
- 3) Analýza ekonomických dopadů se zaměřením na zemědělskou politiku, jelikož se jedná o jednu ze stěžejních společných politik Evropské unie, na jejíž plnění je vynakládána podstatná část rozpočtu EU.

2.2 Metodika

V teoretické části je ve zkratce shrnuta historie evropské integrace, která by měla nastínit dosavadní trendy této problematiky a posloužit jako podklad pro zhodnocení dalšího možného vývoje. V následujících kapitolách jsou poté vymezeny pojmy a koncepty související s institucionálním rámcem Evropské unie, jejími společnými politikami a jejich financováním. Teoretická část je postavena na deskripci tematických okruhů evropské integrace a jejími hlavními východisky jsou zejména odborné publikace, oficiální zdroje Evropské komise a ostatní relevantní internetové zdroje.

V empirické části je použit soubor rozličných metod s ohledem na stanovený dílčí cíl, jedná se o metody následující:

- 1) K naplnění prvního cíle je použito primárně metody deskripce, která slouží k charakteristice jednotlivých zkoumaných států. V tomto cíli je dále uplatněno sekundární analýzy a následné interpretace dat. Součástí tohoto cíle je i stručná

analýza vývoje přístupových jednání mezi Evropskou unií a zkoumanými zeměmi. Hlavními zdroji jsou opět odborná literatura, dokumenty EU i národních států a databáze statistických úřadů.

- 2) K návrhu možného rozdělení křesel Evropského parlamentu podle několika možných variant je užito metody modelování. Pro potřeby varianty 1 bude vytvořen model přidělující křesla vstupujícím kandidátským zemím na základě komparace se současným rozdělením křesel podle kritéria velikosti. Ve druhé variantě bude vytvořeny modely vycházející z vícekritériální analýzy variant. Nejprve bude nutné stanovit váhy pomocí Saatyho metody kvantitativního párového porovnávání, na nichž je založen dopočet podílů křesel v EP.

Saatyho metoda staví dvě kritéria proti sobě a porovnává jejich důležitost. Klasická stupnice absolutních preferencí pracuje pouze s celými lichými čísly od 1 – 9. Tyto preference jsou stanoveny zadavatelem, jsou tudíž subjektivní.

Tabulka 1- Saatyho metoda preference vah

1	rovnocennost
3	Slabá preference
5	Silná preference
7	Velmi silná preference
9	Absolutní preference

Zdroj: [2]

Dalším krokem je zanést tyto zvolené preference do Saatyho matice. Nejnižší možné hodnocení 1 udává, že prvky jsou si rovny a nejvyšší hodnota 9 udává, že prvek v řádku je absolutně preferován před prvkem ve sloupci. Proto jsou na diagonále vyneseny 1, protože je kritérium porovnáváno samo se sebou. Po zapsání pocit'ované preference do řádku se do sloupce napíše její převrácená hodnota.

Tabulka 2 – Saatyho metoda stanovení vah

Kritéria	Kritérium 1	Kritérium 2	Kritérium 3		
Kritérium 1	1	5	3		
Kritérium 2	1/5	1	1/7		
Kritérium 3	1/3	7	1		
Součet					

Zdroj: Vlastní zpracování dle [2]

Následně je vypočítán geometrický průměr pro každý řádek. Průměry jednotlivých řádku jsou vyděleny součtem všech geometrických poměrů a tím jsou stanoveny váhy jednotlivých kritérií. To znamená, že váha Kritéria 1 by v tomto případě byla 40 %. Pro kontrolu by měl součet vah vyjít 1.

Tabulka 3 – Saatyho metoda výpočet

Kritéria	Kritérium 1	Kritérium 2	Kritérium 3	Geometrický průměr	Váhy
Kritérium 1	1	5	3	2,08	0,4
Kritérium 2	1/5	1	1/7	1,10	0,21
Kritérium 3	1/3	7	1	2,03	0,39
Součet				5,21	1

Zdroj: Vlastní zpracování dle [2]

Metoda použitá ve třetí variantě rozdělení křesel je metoda ze skupiny rDP, které se soustředí na optimalizaci rozdělení křesel v Evropském parlamentu tak, aby byl co nejlíže splněn princip “degresivní proporcionality“. Podle něj by měly mít členské země s větším počtem obyvatel více poslaneckých křesel, ale zároveň 1 jejich poslanec zastupuje více obyvatel v porovnání se zemí menší. Vzorec použitý pro výpočet této varianty přerozdělování navrhl profesor González (2007), který ve své úvaze rozděluje křesla přidělená evropským poslancům členských zemí částečně podle státní a částečně podle ideologické příslušnosti.

Obrázek 1 - rDP metoda vzorec

$$A(p_i) = q_i = \frac{751 * r * \sqrt{p_i}}{\sum_{i=1}^n \sqrt{p_i}} + \frac{751 * (1-r) * p_i}{\sum_{i=1}^n p_i}$$

Proměnná r představuje výše zmíněné rozdělení mezi ideologickou a státní reprezentací. Může nabývat libovolných hodnot v intervalu $0 - 1$. Proměnná p_i vyjadřuje počet obyvatel členské země, jejíž počet křesel je dopočítáván. Jeho suma je pak součet všech obyvatel EU. Aby byla splněna podmínka maximálního a minimálního počtu přidělených křesel, je tento výsledek vynásoben koeficientem k .

- 3) Při zkoumání ekonomických dopadů vstupu vybraných kandidátských zemí do Evropské unie je taktéž použito modelování, obdobné jako v případě druhé varianty rozdělování křesel do Evropského parlamentu. I v tomto případě jsou váhy stanoveny Saatyho metodou.

3 Teoretická východiska

3.1 Historie evropské integrace

3.1.1 Počátky evropské integrace (27 př. n. l. – 1918 n. l.)

Přestože pojem integrace se do popředí dostává až po druhé světové válce, obdobné snahy a idea sjednocené Evropy se objevují již v antice. Zřejmě nejvýznamnějším počinem z této doby je Pax Romana, neboli římský mír, označení pro období míru, které trvalo od roku 27. př. n. l. až do roku 180 n. l.. V tomto období dosáhla Římská říše svého největšího rozmachu a pokrývala celé pobřeží Středozemního moře, území dnešní Francie, Anglie a Rumunska. Přestože vnější hranice zůstávala neklidná, podařilo se císaři Augustovi ukončit občanskou válku a nově dosažený vnitřní mír umocnil osobním věhlasem a obnovou starých rituálů, které měly symbolizovat kulturní a morální znovuzrození Říma. O obdobné hodnoty se opírali i jeho nástupci, kteří expanzivní politiku prosazovali jako národní zájem a důkaz nadřazenosti Římské říše. Přestože vláda žádného z nich již tak pevná nebyla, bývají poslední vládcí označováni jako „Pět dobrých císařů“. Toto období končí smrtí Marca Aurelia [3].

Na odkaz Římské říše se pokusil navázat Karel Veliký, který byl v roce 800 papežem korunován na císaře. Autorita a formální podpora papeže mu umožnily opodstatnit svůj nárok vládnut říši zahrnující rozdílné kmeny. Mnohými reformami dosáhl právní, kulturní i náboženské uniformity na ploše pokrývající téměř celou západní Evropu. V následujících stoletích byl vzorem mnohých evropských vládců a dodnes slouží jako pojítko politiky sjednocené Evropy a společné evropské kultury [4].

Ojedinelý počin v kontextu středověké diplomacie vznikl v Českém království za vlády Jiřího z Poděbrad. Jedná se o zřejmě nejstarší multilaterální smlouvu. Jejím cílem bylo nastolit mír v Evropě mezi křesťanskými vládci. K tomu mělo být vytvořeno nadnárodní těleso, které by sloužilo k řešení sporů a jako forma obranné aliance. Jednalo by se o jistou formu nadnárodní organizace [5].

S ohledem na geografické zaměření práce stojí za zmínku i vojenská aliance Svatá liga z roku 1684. V roce 1683 došlo ke spojení evropských mocností, v čele s Janem III. Sobieským, v silný blok schopný odolávat Turkům. Jejich největším úspěchem bylo prolomení obléhání Vídně a následný postup, který zřejmě změnil vývoj dějin Evropy a byl alespoň částečně osvobozen Balkánský poloostrov zpod Osmanské nadvlády [6]. Právě

v období tureckých vpádů se mezi učenci i politiky opět začíná formovat idea společné evropské identity. Existence „vnějšího“ nepřítele podnítila vnímání Evropy, jako regionu se společnými zájmy a přestože se jednotliví evropští panovníci snažili získat převahu jeden nad druhým, probíhající invaze se stala společným problémem [5].

Na konci 18. století přichází Immanuel Kant se svým spisem K věčnému míru, ve kterém se zamýšlí nad uspořádáním vztahů mezi státy. Aby bylo možné nastolit věčný mír, je podle Kanta nutné uzavření multilaterální dohody mezi všemi státy. Jádro tohoto díla spočívá ve druhém článku, ve kterém Kant závaznost takovéto dohody podmiňuje vznikem federace svobodných států. Stává se tak jedním z prvních teoretiků federalismu [7].

Další změnu starých pořádků přinesla první světová válka. Od počátku byla znatelná převaha Němců, zejména díky lepší výzbroji a výborné logistice. A brzy se začalo ukazovat, že moderní vojenství nebude již jen o síle mužů, ale klíčovou roli budou hrát výrobní kapacity zbrojního průmyslu válčících zemí. V roce 1916 byl modernizací zaostávajícího francouzského průmyslu pověřen Louis Loucher. Jeho počáteční úspěch však zhatil nedostatek uhlí a oceli, na jejichž importu byla Francie odkázána na Velkou Británii a USA. Z tohoto důvodu začal Loucher uvažovat, že denacionalizace a kontrola těchto odvětví zastřešující organizací by mohla být zárukou míru v Evropě [8].

3.1.2 **Meziválečné období a vznik Evropského hospodářského společenství (1918 – 1958)**

Dění v meziválečném období ovlivnily hlavně dvě události, první světová válka a hospodářská krize. Zatímco v reakci na první jmenovanou měla integrace sloužit jako protiva silného nacionalismu, v případě hospodářské problematiky ji někteří chápali jako nástroj zmírňující dopady krize.

Následující léta po podpisu Versailleské smlouvy roku 1919 se nesla v duchu nového začátku pro národní státy, ale i msty Německu za vyvolanou válku. Německu bylo přikázáno uhradit ničující válečné reparace, byl uvalen zákaz výroby zbraní a přišlo téměř o 1/8 svého území. K normalizaci vztahů dochází v polovině 20. let. Německu byla odpuštěna část reparací a obdrželo půjčku od USA, aby mohlo dál plnit své závazky. V roce 1925 byly podepsány Locarnské dohody, ohledně zajištění francouzsko-německé hranice, a v roce 1926 byl Německu umožněn vstup do Společnosti národů. Hospodářská krize 30. let však mezinárodní spolupráci odsunula do pozadí a většina států zavedla kvóty a zvýšila cla na zahraniční import, aby chránila domácí produkci [9].

Jednou z výrazných osobností reprezentujících nevládní snahy intelektuálů se stal hrabě Coudenhove-Kalergi. V roce 1923 vydal své dílo *Pan-Evropa*, které vedlo i k založení stejnojmenného hnutí. Hlavní myšlenkou byla federalizace Evropy podle amerického vzoru a vybudování Spojených států evropských. Pouze sjednocením se Evropa může stát centrem politické moci a rovnocennou USA, Velké Británii, Rusku a Východní Asii. K realizaci mělo dojít ve čtyřech fázích. Tou první byla pouze osvětová činnost a konference příznivců. Ve druhé fázi mělo dojít k uzavření smlouvy o společné organizaci a třetí fáze přidává otázky celní unie a hospodářského prostoru. Ve čtvrté fázi by měla vzniknout politická unie a její instituce [7]. Již zde jsou vidět paralely se současnými stupni integrace. Přáním hraběte bylo, aby takováto federace byla vůlí lidu a nevedla k likvidaci národních identit či suverenity států, ale aby umožnila evropským státům spolupracovat na společných zájmech. Plán se pokusil realizovat francouzský ministr zahraničí Aristide Briand a k užší evropské spolupráci se zpočátku přihlásilo 26 států. Krach na newyorské burze a neskutečný úspěch NSDAP v německých volbách však Briandův projekt definitivně pohřbily [8].

3.1.3 Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC) (1948)

Po druhé světové válce se Evropa potýkala se špatnou ekonomickou situací a byla v mnoha ohledech odkázána na dodávanou humanitární pomoc. Za účelem opětovného nastartování evropského hospodářství v dubnu 1948 Kongres USA schválil Program evropské obnovy neboli Marshallův plán. Ten byl také reakcí na rostoucí vliv komunistických stran v Evropě a katalyzátorem se nakonec staly i události února 1948. V průběhu let 1948 až 1952 dosáhla poskytnutá částka výše 12 miliard amerických dolarů. S cílem koordinovat distribuci této pomoci bylo založeno OEEC. Přestože členství odmítl Sovětský svaz a pod jeho tlakem i státy střední a východní Evropy, stalo se OEEC důležitým krokem ekonomické a politické integrace na západě. Na půdě OEEC docházelo k odstraňování tarifů a mezi členy vznikl vnitřní platební systém EPU. Tato organizace neplnila funkci pouze administrativní, ale umožňovala dialog zástupců členských států [10].

3.1.4 Poválečný vývoj mezinárodních vztahů v Evropě (1948 – 1950)

Pro přiblížení tohoto období je nejdříve nutné vysvětlit dva protichůdné pohledy na integrační proces, nadnárodní (supranational) a mezivládní. Jejich hlavní rysy se objevují již před válkou, ale ke střetu ohledně dalšího vývoje Evropy dochází v tomto období. Mezivládní princip staví na myšlence, že nezávislé státy by měly úzce spolupracovat, ale

zachovat si svou suverenitu a instituce. Příkladem může být výše zmíněné OEEC. Oproti tomu nadnárodní princip tvrdí, že jednotlivé státy musí odevzdat alespoň část svých pravomocí nad nimi stojícímu orgánu, který je bude usměrňovat a kontrolovat [8].

3.1.5 Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)

Autorem tzv. Schumanova plánu byl sice Jean Monnet, ale formálně se otcem nově vznikající organizace stal francouzský ministr zahraničí Robert Schuman. Monnet spatřoval slabinu OEEC zejména v mezivládním principu. Tato organizace zastřešovala velké množství států, které ovšem neměly mnoho společného a každý sledoval rozdílné zájmy. Pojítkem se měla stát záruka míru v Evropě, která by byla podmíněna tím, že Francie i Německo pod dozorčí orgán, moderní válka by se tím stala materiálně neuskutečnitelnou. Společně tak v roce 1950 navázali na myšlenky Louise Louchera ohledně denacionalizace těžby uhlí a výroby oceli. Zakládajícími členy se staly Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemí a Lucembursko, od té doby též přezívaná Šestka [11].

Nově vznikající společenství mělo mít systém institucí po vzoru národních států a institucionální struktura této organizace se stala předobrazem pro všechny její pokračovatele. Jedná se o spojení nadnárodního i mezivládního principu. Za nejdůležitější rozhodnutí ohledně produkce uhlí a oceli byl zodpovědný Vysoký úřad. Každý ze šesti států jmenoval své zástupce, ti však měli jednat nezávisle a hájit zájmy společenství jako celku. Vliv Vysokého úřadu omezovala Rada ministrů, která jeho kroky musela nejprve schválit. Členové Rady ministrů naopak představovali hlas svých států a návrhy musely být odhlasovány většinově. Součástí byly i dva kontrolní orgány Shromáždění a Soudní dvůr. Shromáždění se skládalo ze zástupců zvolených národními parlamenty a mohlo na činnost Vysokého úřadu pouze dohlížet [10].

3.1.6 Římské smlouvy (1957)

Činnost ESUO a společný trh uhlí a oceli přinesly kýžené výsledky a mezi členskými státy se začaly objevovat snahy o integraci dalších odvětví hospodářství. Mezi státy však nesdílely jednotný názor, která odvětví svěřit nadnárodnímu celku, byl proto zvolen kompromis a vytvořeny dvě nové organizace.

První Římskou smlouvou bylo založeno Evropské hospodářské společenství (EHS), kterou se státy zavázaly k prohlubování vzájemné ekonomické integrace. Hlavním vytyčeným cílem bylo vytvoření společného trhu stojícího na volném pohybu pracovních

sil, zboží, služeb a kapitálu. Podmínkou realizace společného trhu bylo úspěšné dokončení dvou po sobě jdoucích fází celní unie a zóny volného obchodu. Celní unie spočívala ve společném odstraňování cel a tarifů a byla dokončena v roce 1968. Slabinou smlouvy byla její nejednoznačnost, jelikož nestanovovala nástroje a postupy při dosahování cílů, což se negativně odráželo v citlivých oblastech, jako je například zemědělská politika. Instrukce Evropského hospodářského společenství byly modelovány po vzoru ESUO a také zahrnovaly Komisi, Radu ministrů, Shromáždění (později přejmenováno na Evropský parlament), Soudní dvůr a doplněny byly o Hospodářský a sociální výbor. Změnou v uspořádání je posílení pozice Rady vůči Komisi, v čemž je patrný odklon od nadnárodního principu a přenechání integračních podnětů na národních státech [12].

Druhá Římská smlouva zakládala Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM). Iniciátorem byla v tomto případě Francie s úmyslem vytvoření společného trhu s jadernými materiály pro mírové využití. Byly stanoveny cíle, které zahrnovaly výzkum, bezpečnost práce a technické normy, dohled nad dodávkami a použitím jaderných materiálů, a vybudováním společného trhu s těmito materiály. Evropská energetika byla závislá na levnějším uhlí a pozice EURATOMU postupně oslabovala. K realizaci společného trhu nikdy nedošlo a organizace se omezila na podpůrné aktivity [12].

3.2 Proces rozšiřování Evropských společenství a Evropské unie

Evropská společenství vznikla roku 1967, kdy vstoupila v platnost Smlouva o jednotných orgánech Evropských společenství. Impulsem byla zhoršující se kooperace na půdě EHS, která v 60. letech kulminovala politickou krizí a odchodem francouzských zástupců z orgánů společenství. Nová smlouva měla vést k usnadnění komunikace spojením tří doposud samostatných společenství pod společnou Komisi a společnou Radu. Evropská společenství od této chvíle disponovala právní subjektivitou. Vnitřní právní subjektivita umožňovala vydávat směrnice a nařízení, vně mohla Společenství uzavírat mezinárodní smlouvy v rámci svěřených kompetencí. Užší provázanost a závislost ekonomik vedla k potřebě společné měnové politiky. V roce 1970 byl založen Wernerův výbor, který připravil plán „Vytváření stádií hospodářské měnové unie“. Hlavními rysy jsou fixní směnný kurz měn členských států a společná měnová politika v gesci centrální banky zodpovídající se Evropskému parlamentu [13].

3.2.1 První rozšíření ES

K prvnímu rozšíření Evropských společenství došlo v roce 1973. Po roce přístupových jednání byla ES rozšířena o Velkou Británii, Irsko a Dánsko. Velkou Británii k tomuto rozhodnutí vedly primárně ekonomické výhody plynoucí z celní unie, na druhou stranu pro ni byla problematická zemědělská politika a odvody do rozpočtu Společenství. Rozpočet Společenství tvořila vybraná cla, tudíž díky velkému objemu zahraničního obchodu by se Velká Británie stala největším přispěvatelem do rozpočtu. Z tohoto důvodu byla zavedena přechodná období. Přesto odvody do rozpočtu stále rostly a již v roce 1975 bylo vypsané první referendum o setrvání Velké Británie v ES. Vstup Irska byl poměrně bez problémový, ale kvůli silným vazbám na Velkou Británii nevyhnutelný [8]. Situace s Dánskem byla složitější, které si místo přechodných období vyjednalo trvalé výjimky z komunitárního práva [13].

3.2.2 Druhé a třetí rozšíření ES

Dalším ze států, které podaly žádost o členství v Evropských společenstvích, bylo Řecko. Řekové v 70. letech úspěšně ukončili vládu vojenské junty a referendem rozhodli o vyhlášení parlamentní demokracie. V tomto období neměla ES žádná kritéria, která by musel nově vstupující stát splňovat. Přijetí Řecka bylo tedy motivováno hlavně politickými důvody. Dosavadní členové se ale obávali ekonomických dopadů a zátěže rozpočtu plynoucí z tohoto rozhodnutí. Řecko proto bylo nuceno přijmout sedmileté přechodné období [8].

V roce 1986 následovaly další dva státy jižní Evropy, Španělsko a Portugalsko. Oba státy čelily podobným výzvám ve formě snahy o modernizaci a restrukturalizaci hospodářství. V obou případech se během přístupových jednání stala zemědělská politika. Španělsko mohlo svou silou zemědělského sektoru ohrozit postavení Francie. Na druhou stranu v Portugalsku byla až čtvrtina obyvatel zaměstnána v zemědělství a dosahovalo pouze třetiny HDP na obyvatele současných členů. Přijetí těchto tří států výrazně zvýšilo meziregionální disparity a prohloubilo rozdíly v ekonomikách členských států, což znamenalo růst finanční zátěže Společenství. Přesto toto rozšíření bývá považováno za jedno z neúspěšnějších [8].

3.2.3 Jednotný evropský akt (JEA)

Jednotný evropský akt, podepsaný v únoru 1986, byl první revizí Římských smluv. Tento dokument představoval právní podklad jednotného vnitřního trhu. V politické rovině došlo k posílení nadnárodního principu rozhodování. Značného nárůstu pravomocí dostal Evropský parlament, který se nově mohl podílet na legislativním procesu tzv. Kooperačním postupem. V Radě došlo ke změnám v systému hlasování a byly rozšířeny otázky, v kterých rozhoduje kvalifikovanou většinou. Rada také musí jednomyslně chválit vstup nových členů do Evropských společenství. Původní kompetence vymezené v Římských smlouvách byly rozšířeny o monetární, sociální, kohezní a environmentální politiku a vědu a výzkum. Všechny tyto kroky měly směřovat k urychlení integrace a vytvoření vnitřního trhu. Datum jeho zavedení bylo stanoveno na 1. 1. 1993 [14].

3.2.4 Maastrichtská smlouva

Smlouva zakládající Evropskou unii vstoupila v platnost po mnoha průtazích k 1. 11. 1993. Byla založena na tzv. Modelu chrámu, stojícím na třech pilířích. První pilíř představoval Evropská společenství a ukotvoval pozici jejich institucí. Komise se stala iniciátorem legislativního procesu a rozšířily se oblasti, v kterých Rada ministrů hlasuje kvalifikovanou většinou. Součástí prvního pilíře byly i plány na zavedení Evropské hospodářské a měnové unie. Posílení pravomocí Komise ukazuje na nadnárodní charakter tohoto pilíře. Druhý pilíř zahrnoval Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, pod třetí pilíř spadala spolupráce v otázkách justice a vnitra. Pro druhý i třetí pilíř platí, že měly mezivládní charakter a rozhodovací pravomoci zůstaly jednotlivým členským státům a předpokládaly jejich jednomyslný souhlas. Pilířová struktura byla zrušena ratifikací Lisabonské smlouvy [15][16].

3.2.5 Čtvrté rozšíření EU

V roce 1995 se k nyní již Evropské unii rozhodly připojit Finsko, Švédsko a Rakousko. Kandidátskou zemí bylo také Norsko, kde se ale v referendu proti členství vyjádřilo 52 % voličů. Rakousko bylo motivováno především ekonomickými výhodami členství plynoucími z přístupu k vnitřnímu trhu. V době podání žádosti tvořily většinu rakouského zahraničního obchodu transakce se státy Evropské unie. Rakousko také vykazovalo lepší ekonomické ukazatele v porovnání s většinou států EU. I proto se mu

povedlo vyjednat si řadu výjimek, například v otázkách zemědělství nebo zachování neutrality. Švédsko i Finsko jsou zeměmi s velmi nízkou hustotou obyvatelstva, což se projevilo na zavedení nových podporovaných opatření pro řídce osídlené oblasti a podporu oblastí nad 62. rovnoběžkou [8].

3.2.6 Amsterodamská smlouva a následná rozšíření EU

Amsterodamská smlouva byla další revizí zakládajících smluv a vstoupila v platnost v roce 1999. Klíčovou změnou bylo zařazení vybraných politik třetího pilíře do pilíře prvního. Vízová, azylová a přistěhovalecká politika se tak stává součástí komunitárního práva. Nově je také zaveden koncept posílené spolupráce, že státy se mohou za vymezených podmínek hlouběji integrovat, aniž by musely čekat na pomaleji postupující členy [17].

V roce 2004 došlo k historicky největšímu rozšíření Evropské unie o 10 nových států převážně z bývalého východního bloku. Jelikož mezi ekonomikami kandidátských zemí panovaly značné rozdíly a vykazovaly horší ekonomické ukazatele v porovnání se současnými členskými státy, proběhlo několik změn spojených se vstupem do EU. K usnadnění přechodu k tržní ekonomice byl založen fond PHARE (Poland and Hungary Aid for Restructuring of the Economy), původně určen pro Polsko a Maďarsko, ale jehož působnost byla rozšířena i na další státy. Úloha PHARE se brzy změnila a stal se primárně nástrojem přípravy států na vstup do EU. Tento nástroj financoval projekty v oblastech vzdělávání, ochrany životního prostředí, podpory malých a středních podniků a dalších. Vůči kandidátským zemím začala být uplatňována Kodaňská kritéria, která stanovují podmínky vstupu ekonomické, politické a legislativní [16] [18].

V roce 2007 se připojují Bulharsko a Rumunsko, které nestihly splnění Kodaňských kritérií v daném termínu. V roce 2013 došlo zatím k poslednímu rozšíření o Chorvatsko. Po vystoupení Velké Británie nyní čítá Evropská unie 27 členských států.

3.3 Kritéria vstupu do EU

Jak již bylo zmíněno výše, jednou ze základních podmínek vstupu do Evropské unie je splnění Kodaňských kritérií. Politická kritéria znamenají „stabilní instituce zaručující demokracii, zákonnost, lidská práva a ochranu menšin“. Ekonomická kritéria požadují existenci tržního hospodářství a jeho dostatečnou rozvinutost, aby se byl nově vstupující stát schopen vyrovnat s působením tržních a konkurenčních sil v EU. Další kritéria podmiňující

vstup ošetřují legislativní otázky a vyžadují „schopnost převzít povinnosti spojené s členstvím včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie“. Tyto podmínky byly později rozšířeny ještě o Madridské kritérium, které státy zavazuje k převzetí *acquis communautaire* – právního řádu Evropské unie [16].

Samotný proces vyjednávání o vstupu lze rozdělit do několika kroků a není časově ohraničený. Vše začíná podáním žádosti potenciální kandidátskou zemí Evropské radě, která žádost zhodnotí a vydá k ní své stanovisko. Následuje hlasování o udělení statusu kandidátské země, což musí odhlasovat všechny členské státy EU jednohlasně. Komise iniciuje „screening“ kandidátské země, který slouží jako podklad formálních jednání a v rámci kterého jsou detailně zkoumány politiky rozdělené do 35 samostatných kapitol. Kapitoly představují *acquis*, nejedná se proto o jejich obsahu, nýbrž o tom, jak budou kandidátskou zemí přejaty a vynucovány. Kandidátská země v této fázi provádí legislativní úpravy a chystá se na implementaci práva Evropské unie. Kapitola může být uzavřena, pouze pokud se všechny členské státy jednohlasně shodnou na jejím naplnění. Po uzavření všech kapitol vydává komise stanovisko o připravenosti kandidátské země, které musí schválit Evropský parlament a opět jednohlasně všechny členské státy. Posledním krokem je podpis a ratifikace přístupové smlouvy mezi kandidátskou zemí a všemi členskými státy [19][20]. V současnosti mají status kandidátské země Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko a Turecko. Do roku 2015 mezi ně patřil i Island, který však požádal o vyřazení [21].

Regionem s velkým potenciálem pro příští rozšiřování EU je oblast západního Balkánu, proto pro ni platí jistá specifika přístupových jednání a jsou pro ni vyhrazeny nástroje cílené pomoci. Dohoda o přidružení se zeměmi západního Balkánu nabírá formu Stabilizačního a asociačního procesu (SAP), která má pomoci s politickou a ekonomickou stabilizací, regionální spoluprací a v dlouhodobém horizontu nabízí možnost vstupu do Evropské unie. Po vzoru programu PHARE je pro tento region připraven obdobný nástroj IPA II [22].

3.4 Stupně integrace a vnitřní trh EU

Proces vzájemného propojování národních států lze rozdělit do několika integračních stupňů podle toho, o jak úzké propojení se jedná. Nejzákladnější formou je zóna volného obchodu. Státy zapojené do této zóny se dohodnou na odstranění cel nebo kvót na vybrané výrobky při vzájemném obchodu. Členství v zóně nijak neupravuje vztahy členů s třetími zeměmi, pro které je proto snadné do zóny vstupovat přes země s nejmenšími překážkami.

V Evropě existují dvě zóny volného obchodu EFTA a pro státy západního Balkánu CEFTA [10].

Vyšší stupeň integrace je celní unie, která k odstranění cel přidává i zavedení jednotného celního sazebníku aplikované na zboží importované z nečlenských zemí. S dokončením celní unie v roce 1968 začaly státy Evropských společenství uplatňovat společnou obchodní politiku [10].

Komplexnější a ambicióznější integrační stupeň je společný trh zaručující základní ekonomické svobody, tj. volný pohyb zboží, služeb, práce a kapitálu. Volný pohyb práce byl později rozšířen volný pohyb osob, který zahrnuje i ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. K zavedení společného trhu se zpočátku někteří členové Evropských společenství bránili a domácí produkci zvýhodňovali netarifními opatřeními, jako jsou daňové úlevy, cílené dotace nebo administrativní překážky při importu. Oficiální datum dobudování jednotného trhu v ES je 1. 1. 1993, ale jedná se o neustálý proces, a přestože došlo k liberalizaci trhů a sjednocení předpisů, všechny ekonomické svobody nefungují v plném rozsahu [23].

Další krok představuje hospodářská a měnová unie. Ta, jak již název napovídá, zahrnuje zavedení společné hospodářské, fiskální a měnové politiky a přijetí jednotné měny. Prvním krokem bylo omezení fluktuace kurzů měn členských států. K tomuto účelu byl vytvořen Evropský měnový systém a Evropská měnová jednotka (ECU), jejíž hodnotu určovala kombinace národních měn v různém poměru. Postup při budování měnové unie byl stanoven v Deloresově zprávě, která ho rozdělila na tři fáze. Nejprve došlo k odstranění měnových a devizových bariér mezi státy, následně vyhodnocení podmínek vstupu do měnové unie a zavedení společné měny a v poslední fázi již unie realizující jednotnou měnovou politiku, disponující jednotnou měnou a společnou centrální bankou. Výsledkem bylo zavedení společné měny euro, která po přechodném období vstoupila fyzicky do oběhu 1. 1. 2002 [13]. V roce 2020 má euro oblast již 19 členů, které nahradily svou původní národní měnu.

Nejvyšším integračním stupněm je politická unie, většinou formou federace nebo konfederace. V tomto stupni jsou rozšířeny sdílené politiky o další oblasti. Evropská unie od svého založení oficiálně užívá tohoto přízviska a po změnách provedených Lisabonskou smlouvou je v některých ohledech více federalizovaná než Švýcarská konfederace, která přenechává rozsáhlý okruh pravomocí jednotlivým kantonům [10].

3.5 Orgány a instituce EU

Institucionální rámec Evropské unie byl definován ve článku 13 Maastrichtské smlouvy a tvoří jej sedm hlavních orgánů – Evropská rada, Rada, Evropská komise, Evropský parlament, Soudní dvůr Evropské unie, Evropská centrální banka a Evropský účetní dvůr. Ty jsou doplněny o instituce plnící přesně vymezené specializované funkce a zajišťují podporu orgánů. Maastrichtskou smlouvou byl zřízen úřad Evropského veřejného ochránce práv [24].

3.5.1 Evropská rada

Evropská rada je vrcholným politickým orgánem Evropské unie, který udává směr dalšího vývoje Evropské unie a integračního procesu, což slouží jako podklad pro iniciativy Evropské Komise. Evropská rada nemůže vstupovat do legislativního procesu EU, ale jako jediná má výhradní právo hlasovat o změnách zakládacích smluv. Evropská rada dále jmenuje do funkce členy Komise a Evropské centrální banky. Důležitou roli také plní při rozhodování o rozšíření o nové členy EU, kdy na začátku procesu přijímá žádost o připojení a na konci procesu hlasuje o připravenosti kandidátské země na vstup. Jejimi členy jsou předseda Evropské komise, předseda Evropské rady a předsedové vlád nebo hlavy členských států, v tomto případě je rozhodující politický systém dané země. Pravidelná zasedání umožňují členským státům hájit své národní zájmy a představují mezivládní princip na nejvyšším stupni. Evropská rada zpravidla rozhoduje dosažením konsensu [10].

3.5.2 Rada

Někdy také označována jako Rada EU nebo v historickém kontextu Rada ministrů. Jejím posláním je převedení obecných plánů Evropské rady do praxe. Jsou jí svěřeny funkce legislativní, exekutivní a rozpočtová. Zejména legislativní funkce je klíčová, Rada disponuje plnou obecnou legislativní pravomocí a ke schválení legislativních aktů je vyžadován její souhlas. Ve většině případů Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou. Nově kvalifikovaná většina rozhoduje tzv. dvojí většinou. Souhlas musí udělit 55 % členských států, které zastupují 65 % obyvatel EU [25]. Hlasování jednohlasné bylo omezeno Jednotným evropským aktem a revizemi Smluv na úzký okruh oblastí. Právo veta má kterýkoli stát v oblastech daňové politiky, rozpočtu EU, zahraniční politiky, odsouhlasení přijetí nového člena EU a dalších. O méně závažných problémech může Rada rozhodovat prostou většinou,

k té se ale většinou nepřístupuje. Ideálem je snaha ukončit jednání na základě konsensu. Radu tvoří ministři členských států a opět se jedná o orgán, který umožňuje členským státům prosazovat své zájmy. Tyto státy jsou zastoupeny ministry, jejichž gesce se odvíjí od probírané problematiky, tj. pokud se řeší otázky dopravy, schází se ministři dopravy členských států a podobně. Radě vždy předsedá jeden z členských států, které se po 6 měsících v čele střídají. Program předsednictví je připraven na 18 měsíců, spolupracují na něm tedy 3 po sobě následující státy. Tento princip minimalizuje roztržičnost řešených okruhů. Jelikož se schůzky ministrů konají několikrát do roka, je Rada doplněna o Výbor stálých zástupců (COREPER). Tito stálí diplomaté zajišťují dlouhodobé fungování Rady, připravují materiály a domlouvají některé body jednání [13].

3.5.3 Evropská komise

Evropská komise je nadnárodní orgán, který je pověřen hájit zájmy Evropské unie. Hlavním sídlem je Brusel s vybranými úřady v Lucemburku, má své pobočky v každém členském státu i zemích mimo EU. Jedná se také o největší orgán Evropské unie zaměstnávající přes 30 000 stálých zaměstnanců [26].

Na vrcholu hierarchie Komise stojí Sbor komisařů. Do čela Komise je Evropskou radou navrhnout předseda Komise, kterého následně schvaluje parlament. Předseda komise poté sestavuje Sbor komisařů, kteří jsou navrženi zástupci členských států v Evropské radě. Každý stát má jednoho svého komisaře, které ho si sám vybírá, ale jmenování do funkce musí také schválit Evropský parlament. V současnosti má Komise 27 členů s přidělenou agendou. Na nižším stupni je Komise rozdělena na generální ředitelství, která se už specializují na jimi vykonávanou agendu. Komise vykonává funkce legislativní, exekutivní i kontrolní. V legislativním procesu má výlučné postavení, jelikož je jeho jediným možným iniciátorem. O Komisi předloženém návrhu hlasují Evropský parlament a Rada, pokud dojde k předložení pozměňovacího návrhu, musí ho schválit Komise. Nejširších pravomocí nabývá při kontrole a vymáhání práva. Komise monitoruje přejímání a dodržování komunitárního práva členskými státy. V případě porušení právního řádu a nenapravení stavu postupuje věc Soudnímu dvoru EU. V neposlední řadě Komise sestavuje a hospodaří s rozpočtem EU a může zakládat své vlastní fondy [13].

3.5.4 Evropský parlament

Evropský parlament je doplňuje trojici orgánů legislativního procesu. Poslanci Evropského parlamentu jsou přímo voleni občany svých domovských zemí, kteří jim svěřují mandát na 5 let. Od výše popsaných orgánů se odlišuje systémem voleb. Ty probíhají v jeden čas ve všech členských zemích, každá si však může upravovat systém volebních list dle vlastních preferencí [27]. V praxi tak jednotné volby nabývají 27 podob. Do konce ledna roku 2020 měl Evropský parlament 750 poslanců a předsedu, po odchodu Velké Británie došlo k přerozdělení sil a počet křesel se snížil na 705. Rozdělení mezi jednotlivé státy je provedeno podle principu regresivní proporcionality. Státy mají přidělen počet křesel přiměřeně k velikosti jejich populace. Vzhledem k velikosti mají malé státy více poslanců a poslanci velkých států zastupují více svých občanů, což umožňuje politickou reprezentaci i malým státům. Také jsou stanoveny limity, kdy žádný stát nesmí mít méně než 6 a více než 96 poslanců. Zvolení zástupci se pak sdružují do frakcí podle své politické příslušnosti, ideologie. V Evropském parlamentu je zastoupen průřez frakcí reprezentující většinu směrů evropské politické tradice. Jak již bylo zmíněno výše, Evropský parlament plní legislativní funkci. Evropský parlament hlasuje o návrzích Komise a rozhoduje o přijetí kandidátských zemí do EU. Parlament také schvaluje rozpočet Unie a spolu s Radou určují výdajovou stránku a schvaluje i závěrečný účet. Dále kontroluje ostatní orgány EU, volí předsedu Komise a Komisi jako celek, přijímá petice a stížnosti občanů a dohlíží na plnění politik EU. Kombinací rozsahu pravomocí a tím, že jsou poslanci přímo voleni a občan se na ně může přímo obrátit, slouží Evropský parlament i jako legitimizace moci [10],[28].

3.5.5 Soudní dvůr Evropské unie (CJEU)

Soudní dvůr Evropské unie je pověřen dohledem nad dodržováním komunitárního práva, a jak je toto právo aplikováno. Soudní dvůr EU zajišťuje jednotný výklad práva Evropské unie ve všech členských státech. Do vnitrostátního práva těchto států může vstupovat pouze, je-li jejich právní řád v přímém rozporu s právem komunitárním. V takovém případě nemá stát možnost se odvolat a v krajním případě může Soudní dvůr EU přistoupit k uložení pokuty. Soudní dvůr EU je označen pro orgán složený ze tří unijních soudů s vlastními jednacími řády [29].

Soudní dvůr tvoří 27 soudců, každý z jednoho členského státu, a 11 generálních advokátů. Soudní dvůr je podobný Ústavnímu soudu. Řeší žaloby členských států vůči orgánům EU nebo mezi jednotlivými orgány navzájem. Tribunál vznikl v roce 1989, aby od

přetíženého Soudního dvora převzal řešení některých oblastí sporů. Hlavní oblastí jsou spory týkající se hospodářské soutěže, zemědělství a obchodu vyvolané fyzickou nebo právnickou osobou. Tribunál má 54 soudců, každý členský stát jmenuje dva. Soudní systém doplňuje Soud pro veřejnou službu, který se specializuje na řešení sporů mezi Evropskou unií a jejími zaměstnanci [30].

3.5.6 Evropská centrální banka (ECB)

Je hlavním řídicím orgánem zodpovědným za výkon monetární politiky Unie. Ve svém úřadu je nezávislá na ostatních orgánech Evropské unie a vlivu členských států, které na ni vstupem do eurozóny přenesly pravomoci rozhodovat o měnové politice. ECB také provádí devizní operace a spravuje devizní rezervy. Dále jako jediná má právo emise eurobankovek a mincí, jejichž objem schvaluje. Tisk eurobankovek je decentralizovaný mezi státy eurozóny, ražení mincí vykonává každý členský stát sám, aby byla rozmělněna finanční a administrativní zátěž. ECB se skládá ze tří řídicích orgánů. Rada guvernérů je hlavním orgánem ECB a udává vývoj měnové politiky EU a stanovuje úrokové sazby. Výkonná rada zodpovídá za výkon měnové politiky, každodenní chod ECB a koordinuje činnost národních centrálních bank. Na nejnižší úrovni je Generální rada, která má převážně poradenskou úlohu a připravuje budoucí rozšíření eurozóny. Centrální banky členských států EU společně s Evropskou centrální bankou tvoří Evropský systém centrálních bank (ESCB). ESCB tak koordinuje činnost států eurozóny s národními centrálními bankami států, které se do měnové unie nezapojily [13].

3.5.7 Evropský účetní dvůr (EÚD)

Kontroluje účetnictví a hodnotí příjmy a výdaje Evropské unie. Dohlíží na to, aby výdaje všech subjektů, které nakládají s financemi Unie, byly transparentní a v souladu s předpisy. Tyto subjekty musí na podnět Evropskému účetnímu dvoru poskytnout účetní doklady a veškerou dokumentaci. Ten pak posuzuje, zda došlo k efektivní alokaci finančních prostředků na stanovený cíl. EÚD provádí audity ve všech členských státech EU a třetích zemích, které čerpají podporu ze zdrojů EU. Operativními orgány EÚD jsou auditní skupiny, zaměřené na konkrétní oblasti financování [30].

3.5.8 Ostatní instituce EU

Institucionální rámec Evropské unie spolu s orgány tvoří instituce vykonávající specializované funkce. Kromě výkonu svěřených funkcí také poskytují rady Komisi, Parlamentu a Radě. V krátkosti jsou představeny níže [31]:

- **Evropská služba pro vnější činnost** – připravuje společnou zahraniční politiku a vystupování Evropské unie vůči třetím zemím
- **Evropský hospodářský a sociální výbor** – zastupuje zaměstnance, zaměstnavatele, občanskou společnost. Zapojuje veřejnost do politického diskurzu EU.
- **Evropský výbor regionů** – zastupuje regiony a místní samosprávu. Komise, Parlament a Rada musí konzultovat otázky týkající se regionů s výborem.
- **Evropská investiční banka** – financuje projekty Evropské unie a spravuje Evropský investiční fond (EIF).
- **Evropský veřejný ochránce práv** – šetří stížnosti podané na výkon institucí EU. Zabývá se zejména diskriminací, chybné administrativní postupy nebo zneužití pravomocí.
- **Evropský inspektor ochrany údajů** – kontroluje, zda orgány a instituce nakládají s osobními daty občanů řádně a v souladu s pravidly ochrany soukromí.
- **Evropský sbor pro ochranu osobních údajů** – vede kontrolní a poradenskou činnost při výkladu obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) a souvisejících směrnic.
- **Interinstitucionální orgány** – zajišťují personalistiku, školení zaměstnanců, publikační činnost, IT podporu.
- **Specializované agentury a decentralizované orgány**

3.6 Politiky EU

Klasické rozdělení předpokládalo politiky společné, jejichž výkon svěřily členské státy přímo orgánům Evropské unie, a politiky komunitární, které provádí každý stát sám a orgány EU pouze poskytují zastřešující rámec. Od ratifikace Lisabonské smlouvy platí rozdělení pravomocí podrobnější [32].

Výlučná pravomoc uděluje Evropské unii výsadní postavení v legislativním procesu upravující vybrané politiky. Členské státy právní předpisy pro tyto oblasti přejímají a aplikují v praxi. Státy mohou ošetřovat tyto oblasti vlastní legislativou, dochází k tomu však výjimečně a pouze se souhlasem EU. Výlučnou pravomoc EU nabývá v následujících oblastech:

- Celní unie
- Pravidla hospodářské soutěže pro jednotný trh
- Měnová politika
- Obchodní politika
- Společná rybářská politika a ochrana mořských rostlin a živočichů

Sdílené pravomoci zahrnují politiky, které mohou legislativně upravovat jednotlivé členské státy, pokud je neupravila EU a v dohledné době tak ani jednat nebude. Sdílené pravomoci jsou:

- Jednotný trh
- Zaměstnanost a sociální politika
- Hospodářská, sociální a územní soudržnost
- Zemědělská politika a rybolov
- Ochrana životního prostředí
- Ochrana spotřebitele
- Doprava
- Transevropské sítě
- Energetika
- Bezpečnost a spravedlnost
- Veřejné zdraví
- Výzkum a vesmír
- Rozvojová spolupráce a humanitární pomoc

Poslední kategorií jsou podpůrné pravomoci. V těchto oblastech Evropská unie státy pouze doplňuje a umožňuje koordinovat jejich činnost. Jedná se o následující oblasti:

- Ochrana veřejného zdraví
- Průmysl

- Kultura
- Cestovní ruch
- Vzdělávání a sport
- Civilní ochrana

3.6.1 Společná zemědělská politika

Je zřejmě nejdůležitější politikou na evropské úrovni. Jedná se o historicky nejstarší, objemem alokovaných prostředků největší a pro dosažení konsensu nejproblematictější politiku. Její význam dokládá i fakt, že první cíle byly obsahem již Římských smluv. Prvotní myšlenkou bylo zajištění potravinové soběstačnosti, cenově dostupných potravin a zároveň zvýšení příjmů zemědělců. Hlavním nástrojem byla intervenční cena, kdy při poklesu ceny zemědělské komodity pod stanovenou hranici je zemědělská produkce odkoupena státem za tuto stanovenou intervenční cenu. Díky těmto intervencím a technologickému pokroku došlo nejen k naplnění daných cílů, ale země EHS začaly potýkat s nadprodukcí a zemědělské komodity vyvážet. Ovšem za ceny, které nebyly na světových trzích konkurenceschopné. Ty proto bylo nutné dotovat a zemědělství se tak stávalo neúnosnou finanční zátěží. V roce 1992 byly proto intervenční ceny zrušeny a pro kompenzaci zemědělců zaveden systém přímých plateb, které byly závislé na plnění jistých ekologických standardů a aktivit rozvoje venkova, nikoli jen na produkci potravin. Poslední reforma zemědělské politiky proběhla v programovém období 2014 – 2020 a zachovává přímé platby, ale mění systém rozdělování financí mezi státy i zemědělce [10].

Společná zemědělská politika se skládá z dvou pilířů. První pilíř je přímou finanční podporou farmářů. Členské státy mohou rozdělit až 70 % přidělených zdrojů mezi farmáře formou přímých plateb. Přerozdělování zbylých 30 % je vázáno na plnění podmínek udržitelného zemědělství. K finančnímu zabezpečení prvního pilíře slouží Evropský zemědělský záruční fond (EAGF). Druhý pilíř zastřešuje rozvoj venkova. Časem se chápání zemědělství rozšířilo na multifunkční pojetí a dnes SZP nezahrnuje pouze zemědělskou produkci, ale také otázky zaměstnanosti a sociální inkluze, předávání vědomostí a podpory mladých farmářů, ochrany životního prostředí, krajinářství, ekologického zemědělství, blahobytu zvířat a rozvoje venkova. Tyto aktivity jsou financovány z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) [10].

Pro programové období 2020 – 2027 čítá rozpočet Společné zemědělské politiky 336,4 mld. eur ve stálých cenách roku 2018. Jedná se přibližně o 31 % z celkového rozpočtu Evropské unie pro toto období [33].

3.6.2 Společná kohezní politika

Někdy také nazývaná politika soudržnosti patří mezi nejdůležitější politiky Evropské unie a obdobně jako SZP i její společná realizace se pojí se samotným počátkem Společenství. Dlouhodobě se jedná o druhou nejdůležitější politiku, jejíž obsah se rozšiřuje o další oblasti a umožňuje hlubší integraci. Dnešní forma kohezní politiky kombinuje politiku regionální a politiku strukturální. Regionální politiku lze definovat jako soubor cílených opatření a nástrojů, které vedou k odstraňování regionálních disparit, tj. neopodstatněné negativní rozdíly mezi regiony. Strukturální politika, která cílí na odstraňování strukturálních disparit, ty mohou a často vznikají uvnitř jednoho regionu a souvisí se strukturou hospodářství. Obecnými cíli jsou snižování rozdílů v životní úrovni obyvatel EU, zajištění vyváženého ekonomického a sociálního rozvoje a prevence vzniku dalších regionálních disparit v důsledku strukturálních změn hospodářství [34].

V obecné rovině je potřeba regionální politiky zanesena již do Římských smluv, které zmiňují cíl snižovat regionální disparity. Větší pozornost prozatím regionální politice věnována nebyla, jelikož státy zakládající Šestky byly ekonomicky i sociálně na srovnatelné úrovni, vyjma některých oblastí. Až s rozšířením o státy jižní Evropy se disparity prohlubují a je nutné reformami zajistit systematický přístup k jejich řešení. Za hlavní příčiny vzniku společné kohezní politiky bývá považováno již zmíněné prohlubování regionálních disparit a rozdílná schopnost členských států tyto disparity řešit individuálně. Dalším důvodem je prohlubování hospodářské a měnové unie, která je podmíněna vyváženým rozvojem území, jelikož kompetitivní výhody nejsou geograficky rovnoměrně rozmístěny. Kohezní politika tudíž slouží jako úplný základ, aby ostatní politiky Evropské unie mohly efektivně fungovat. Někdy bývá také označována za kompenzaci členských států, které čelí negativním dopadům ostatních politik EU [34].

Kohezní politika EU je postavena na 4 základních principech. Princip koncentrace, který stanovuje pravidla nakládání s finančními zdroji a to ve třech formách. Koncentrace zdrojů do méně rozvinutých regionů, kde je nejnutnější institucionální zásah a je očekávána největší návratnost z realizovaných projektů. Koncentrace úsilí do klíčových oblastí růstu, aby prostředky nebyly rozmělněny mezi mnoho nenavazujících projektů. A koncentrace

výdajů, které musí splňovat podmínky finančního rámce a musí být vyčerpány během programového období. Druhým je princip programování, podle nějž jsou v rámci kohezní politiky Evropské unie financovány schválené programy připravené členskými státy v souladu s prioritami EU. Tento princip umožňuje dlouhodobé a komplexní řešení problému. Dalším je Princip partnerství zapojující co největší počet aktérů do všech fází provádění programů. Zapojení zájmových skupin přispívá k flexibilitě a přípravě řešení „na míru“. Čtvrtým, a posledním, principem je Princip adicionality. Zdroje uvolněné Evropskou unií neslouží jako náhrada veřejných výdajů členských států a je vyžadováno spolufinancování projektů [35].

Programové období 2021 – 2027 vytyčuje pět cílů kohezní politiky:

- Inteligentnější Evropa
- Zelenější, bezuhlíková Evropa
- Propojenější Evropa
- Sociálněji Evropa
- Evropa bližší občanům

Prioritními oblastmi jsou první dva jmenované cíle, pro které je určeno 65 – 85 % finančních zdrojů, dle míry rozvoje regionu [36].

Na realizaci všech stanovených cílů je připraveno 330,2 mld. eur v cenách roku 2018, což odpovídá přibližně 30 % celkového rozpočtu na toto období. Kohezní politika je financována primárně z Evropského fondu pro regionální rozvoj, který je doplněn o Evropský sociální fond a Fond soudržnosti [33].

3.6.3 Společná obchodní politika

Potřeba společné obchodní politiky vyplývá z dokončení celní unie v roce 1968, řadí se tudíž také mezi nejstarší politiky Evropské unie. Od tohoto okamžiku byla odstraněna cla mezi členskými státy a všichni členové musí vystupovat vůči třetím zemím jednotně. S ohledem na význam obchodu se Společná obchodní politika stala zřejmě nejdůležitější externí činností EU a hnací silou formování vnějších diplomatických vztahů a rostoucího vlivu Evropské unie na mezinárodní scéně. Jádrem této politiky spočívá v odstraňování překážek obchodu a utváření otevřeného obchodního systému a zároveň v ochraně zájmů Evropské unie a jejích členských států [37].

Společná obchodní politika disponuje plejádou nástrojů, mezi které patří unilaterální opatření, jakožto například antidumpingová opatření nebo uvalení dovozních cel či kvót

z důvodu ochrany citlivých odvětví, nebo mezinárodních dohod, které nabírají rozdílných forem. Podle obsahu je lze rozdělit na preferenční a nepreferenční dohody. Jak už název napovídá, preferenční dohody zainteresované strany zvýhodňují při vzájemném vstupu na trh a podněcují užší spolupráci. Tento typ dohody bývá často podmíněn geografickými nebo politickými faktory. Pod preferenční dohody spadají Dohody o vytvoření zóny volného obchodu, které jako bilaterální smlouvy ukotvují Evropské sdružení volného obchodu (EFTA) a následně jeho členům umožňuje přístup k vnitřnímu trhu EU. Přestože tyto země nejsou členem EU, musí upravit svou legislativu v souladu s politikami EU a dodržovat pravidla hospodářské soutěže stanovené Evropskou komisí. Dalším typem preferenčních dohod jsou Dohody o hospodářské spolupráci. Ty se vztahují na země Afriky, Karibiku a Pacifiku. Z velké části se jedná o bývalé kolonie a závislá území, proto tyto dohody slouží i jako nástroj rozvoje těchto zemí a jsou osvobozeny od dovozních cel na evropské trhy. Posledním typem jsou Asociační dohody, které poskytují základní rámec pro prohloubení vzájemných vztahů. Tento typ dohod demonstruje vliv Evropské unie a prosazuje žádoucí reformy v cílových zemích, jako podmínku liberalizace obchodu. Nejaktuálnější Asociační dohodou je již zmiňovaný Stabilizační a asociační proces připravující země západního Balkánu na možné přičlenění k Evropské unii. Nepreferenční dohody jsou uzavírány s nejvyspělejšími státy světa [38].

Postup a role orgánů EU při uzavírání mezinárodních smluv jsou rozděleny podle Článku 218 Smlouvy o fungování Evropské unie. Na počátku Rada zmocňuje Komisi k jednání jménem Evropské unie a zahájení samotného jednání s druhou stranou. Komise o jeho průběhu pravidelně informuje Evropský parlament a Radu, pokud byl na její doporučení navíc vytvořen speciální výbor, tak je Komise zavázána s ním své kroky konzultovat. Připravený návrh dohody musí následně odsouhlasit Evropský parlament, načež o jeho přijetí hlasuje Rada, ta rozhoduje kvalifikovanou většinou [39].

3.7 Rozpočet Evropské unie

3.7.1 Historický kontext a vznik rozpočtového rámce

Založením ESUO v roce 1951 vzniká potřeba zajistit financování administrativních orgánů společenství a podpora členů společenství, zejména překlenutí nepříznivých ekonomických období a vědy a výzkumu. Příjmy společenství zajišťovaly dávky placené podniky produkujícími uhlí či ocel. Výše dávek se odvíjela od průměrné ceny jednotlivých

výrobní, byla ovšem zastropována a nesměla překročit jedno procento z jejich celkové hodnoty. Společenství mohlo přijímat také dary, které představovaly doplňkovou formu financování [40].

S poměrně malým rozpočtem až do konce 60. let minulého století pracovalo i Evropské hospodářské společenství a posléze i Evropská společenství. Příjmy obou společenství tvořily výlučně členské příspěvky, které však představovaly pouze 0,08 % HDP zakládající Šestky. Reformu financování si vyžádala rozšiřující se agenda ES a s ní související růst výdajů, hlavně prudký růst výdajů na Společnou zemědělskou politiku, jejíž realizace představovala až 70 % celkových výdajů [10]. Situaci měla řešit Lucemburská smlouva, též nazývaná První rozpočtovou smlouvou, která vstoupila v platnost 1. 1. 1971 a která nahradila členské příspěvky tzv. „vlastními zdroji“. Tyto „vlastní zdroje“ se skládaly z dávek vybraných z dovozu zemědělských produktů do ES ze třetích zemí, vybraného cla a podílu z DPH členských států v maximální výši 1 %. Tato smlouva navíc posiluje roli Evropského parlamentu, kterému umožňuje se k návrhu rozpočtu vyjádřit a navrhnout případné změny [11].

V roce 1984 přichází další krize financování vyvolaná Společnou zemědělskou politikou. Velká Británie se stala v roce 1980 největším čistým plátcem do rozpočtu ES, což podle britských zástupců neodráželo ekonomickou realitu situace a stavělo VB do nevýhodné situace. Jak již bylo zmíněno výše, většinu výdajů ES v tomto období představovala SZP, která pro vysoce industrializovanou VB s relativně malým zemědělským sektorem měla vzhledem k vysokým platbám do rozpočtu jen zanedbatelný význam. Kabinet Margaret Thatcherové byl při vyjednávání úspěšný a na summitu ve Fontainebleau byl schválen tzv. britský rabat, díky kterému mělo být 66 % britského příspěvku do rozpočtu ES vráceno zpět do Velké Británie [10].

V 80. letech lze sledovat další prudký nárůst výdajů, tentokrát z důvodu prohlubujících se regionálních disparit uvnitř společenství. Dosavadní příjmy se začínají ukazovat jako nedostatečné k pokrytí výdajů a v roce 1988 zásadní reformy přinesl Delorsův balík. Ten lze rozdělit do několika bodů. První z nich schvaluje zvyšování rozpočtu ES až na 1,2 % jeho HNP. Druhou změnou je zařazení podílu na HDP členských států v maximální možné výši 1,2 % mezi vlastní zdroje. Třetí změna má spíše udržovací charakter a stanovuje, že výdaje na SZP nesmí překročit 74 % HNP společenství. Od téhož roku jsou rozpočty sestavovány do víceletých finančních rámců. První z nich byl vymezen roky 1988 – 1992,

následující jsou již sedmileté. Specifikem rozpočtu EU je, že na rozdíl od rozpočtů národních států, musí být vždy vyrovnaný [40].

3.7.2 Rozpočtová procedura Evropské unie

Do procesu sestavování rozpočtu EU se zapojují Komise, Rada i Evropský parlament, jedná se o obsahově i časově náročnou proceduru, která zpravidla trvá téměř celý rok. Již v únoru a březnu si Rada a Evropský parlament stanovují rozpočtové směry a následně své podklady představí a vzájemně se dohodnou na hlavních datech. Komise iniciuje sestavení návrhu rozpočtu, který by měl být připraven generálním ředitelstvím pro rozpočet do konce května. Rada má čas až do září, aby zaujala postoj k návrhu rozpočtu, pokud s některými povinnými výdajovými položkami nesouhlasí, může k nim navrhnout vlastní úpravy. Po schválení návrhu Radou je návrh rozpočtu předán Evropskému parlamentu, který má 42 dní na jeho schválení. Evropský parlament při sestavování rozpočtu disponuje pravomocemi do návrhu rozpočtu hlouběji zasáhnout, v případě absolutních neshod může návrh odmítnout a nechat Komisi vypracovat návrh nový. Pokud je návrh rozpočtu Evropským parlamentem přijat i s pozměňovacími návrhy, přesouvá se na dohodovací výbor, který má 21 dní na schválení. Tento výbor je složen ze stejného počtu zástupců Evropského parlamentu a Rady. Přijetí rozhodnutí vyžaduje souhlas kvalifikovanou většinou zástupci Rady, u zástupců Evropského parlamentu je nutná většina prostá. Dojde-li k dosažení shody, mají Rada i Evropský parlament 14 dní na schválení finální verze návrhu a rozpočet je tímto přijat. Pokud nebyl rozpočet úspěšně přijat do začátku nového roku, financování funguje systémem rozpočtového provizoria jako u národních států, tj. každý měsíc může Evropská unie hospodařit maximálně s 1/12 rozpočtu předcházejícího [41]. Kontrola plnění rozpočtu je rozdělena na kontrolu vnitřní a vnější. Vnitřní kontrolu musejí vykonávat všechny instituce EU a spadá pod ni i kontrola příjmů a výdajů rozpočtu EU z členských států. Vnější kontrolu provádí Evropský účetní dvůr ve spolupráci s Evropským parlamentem, kterému předává svá výstupy [40].

3.7.3 Rozpočtové zásady

Rozpočtová procedura je podmíněna dodržováním 8 rozpočtových zásad, které jsou definovány v Nařízení č. 966/2012 Evropského parlamentu a Rady. Jsou jimi:

- **Zásada jednotnosti a správnosti rozpočtu** stanovující, že rozpočet pokrývá všechny příjmy a výdaje všech orgánů ustanovených ve Smlouvě o EU. Tyto

příjmy a výdaje musejí být zaneseny do jednoho dokumentu, aby byla možná jejich kontrola. Správnost znamená, že příjem ani výdaj nemůže být realizován, pokud není součástí rozpočtové položky.

- **Zásada ročního rozpočtu** určuje rozpočtový rok a jeho trvání od 1. ledna do 31. prosince.
- **Zásada vyrovnanosti** udává, že rozpočet EU musí být vždy sestavován jako vyrovnaný. Může dojít k tomu, že by skutečný rozpočet na konci roku vyšel přebytkový nebo schodkový, v takovém případě se přebytek převede do dalšího roku, kde vystupuje na straně příjmů, případný deficit na straně výdajů.
- **Zásada zúčtovací jednotky** povoluje sestavovat víceleté finanční rámce i rozpočet pouze v eurech.
- **Zásada univerzálnosti** stanovuje, že celkové příjmy musí pokrýt celkové výdaje, tj. konkrétní příjmy nejsou vázány na konkrétní výdaje. Výjimku tvoří účelově vázané příjmy, například přijaté příspěvky na konkrétní projekty nebo výzkumné programy.
- **Zásada specifikace** formalizuje strukturu rozpočtu EU. Ten je dělen do hlav a kapitol, které se dále dělí do článků a bodů. Dále stanovuje, jaké operace a do jaké výše jsou orgány EU oprávněny provádět při převodu prostředků.
- **Zásada řádného finančního řízení**, podle které musí vynaložené prostředky z rozpočtu použity hospodárně, účinně a účelně.
- **Zásada transparentnosti** umožňuje kontrolu hospodaření veřejností. Přijatý rozpočet musí být zveřejněn v Úředním věstníku Evropské unie nejpozději do tří měsíců od jeho schválení. Na témže místě je zveřejněna i konsolidovaná roční účetní závěrka [42].

3.7.4 Příjmy rozpočtu pro rok 2021

Tabulka 4 - Příjmy rozpočtu EU pro rok 2021

Zdroj	Procentuální podíl	Absolutní částka (mil. EUR)
Tradiční vlastní zdroje	10,60%	17 605
Vlastní zdroje z DPH	10,80%	17 967

Vlastní zdroje z HND	73,04%	121 294
Ostatní zdroje	5,56%	9 193
Celkem	100 %	166 060

Zdroj: [43]

Celkové prostředky na platby, tj. platby prováděné za účelem pokrytí závazků, pro rok 2021 činí 166 060 468 256 EUR a jedná se o nárůst 1,2 % v porovnání s rokem předchozím. Tradiční vlastní zdroje tvoří převážně vybraná cla při importu ze třetích zemí podle společného celního sazebník, dovozní odvody při importu zemědělských produktů a odvody z cukru a izoglukózy. Vlastní zdroje z daně z přidané hodnoty představují odvedený podíl na vybraném DPH členskými státy, pro toto období byla stanovena jednotná sazba ve výši 0,30 %. Dlouhodobě největší část příjmů rozpočtu tvoří podíl na agregovaném hrubém národním důchodu. Podíl na HND plní vyrovnávací funkci a jedná se o dodatečný zdroj, zajišťuje totiž pokrytí výdajů, na které by nestačily ostatní zdroje příjmů. Podíl tohoto zdroje na celkových příjmech vykazuje dlouhodobě rostoucí trend. Pro rok 2021 byla stanovena sazba 0,8659 % HND Evropské unie. Ostatní zdroje představují pouze malé procento z celkového rozpočtu a mají spíše nahodilý charakter. Jedná se o pokuty a úroky z prodlení, vlastní zdroje, správní příjmy nebo přebytek z minulého rozpočtového období [43].

3.7.5 Výdaje rozpočtu pro rok 2021 dle víceletého finančního rámce 2021 - 2027

Tabulka 5 - Výdaje rozpočtu EU pro rok 2021

Okruh výdajů	Procentuální podíl	Absolutní částka (mil. EUR)
Jednotný trh, inovace a digitální agenda	12,80%	20 919
Soudržnost, odolnost a hodnoty	32,29%	52 786
Přírodní zdroje a životní prostředí	35,86%	58 624
Migrace a správa hranic	1,5%	2 467
Bezpečnost a obrana	1,1%	1 805
Sousedství a svět	9,9%	16 247
Evropská veřejná správa	6,5%	10 635

Celkem	100 %	163 483
--------	-------	---------

Zdroj: [44]

Výdaje jednotlivých let jsou vynakládány v souladu s prioritami vytyčenými ve víceletém finančním rámci, jedná se o jeho dílčí plnění. Původní podoba rozpočtu pro období 2021 – 2027 počítala s alokací zdrojů ve výši 1 211 miliard eur v běžných cenách. Výdaje jsou rozděleny do okruhů, reprezentujících jednotlivé oblasti politik. První okruh Jednotný trh, inovace a digitální agenda obsahuje výdaje určené na investice do výzkumu, inovací a prvků strategické infrastruktury. Z něj financovaný program Horizont Evropa představuje investice do vědy a výzkumu a by měl přispět k přechodu na nízkouhlíkové hospodářství či digitalizaci EU. Program InvestEU má za cíl zvýšit konkurenceschopnost malých a středních podniků skrz veřejné i soukromé investory. Druhý okruh Soudržnost, odolnost a hodnoty je věnovaný otázkám udržitelného rozvoje, snižování regionálních disparit, boji s chudobou a podporou mladých lidí. Spadá pod něj i program Erasmus+. Okruh Přírodní zdroje a životní prostředí lze rozdělit na dvě hlavní, provázané oblasti. Jednou z nich je podpora zemědělství, investice do jeho modernizace a přechodu k udržitelnému zemědělství a rozvoj venkova. Druhou oblastí je zaměřena na životní prostředí, zejména na opatření týkající se kvality vody či ovzduší a kompenzace spjaté s dekarbonizací Evropy. Čtvrtý okruh pokrývá financování azylové politiky. Pátý okruh řeší otázky vnitřní bezpečnosti, cílem je integrace sítí pro boj s organizovaným zločinem či terorismem. Dále sem patří i podpora výzkumu ve zbrojním průmyslu a demontáž starých jaderných elektráren. Šestý okruh Sousedství a svět zahrnuje poskytování pomoci rozvojovým zemím, humanitární pomoci a řízení nástrojů předvstupní pomoci pro země usilující o členství v EU. Posledním okruh je samotná správa Evropské unie, která výdaji převyšuje některé ostatní okruhy, je však nutné vzít v potaz i rozsah vykonávané agendy [44].

V důsledku pandemie byl víceletý finanční rámec pro toto období rozšířen o nástroj NextGenerationEU, který by měl pomoci při obnově zasažených států a snižovat její negativní dopady. Finance vyhrazené pro víceletý finanční rámec 2021 – 2027 navyšuje o 806,9 miliardy eur na celkových 2017,8 miliard eur. Prostředky z tohoto nástroje doplňují financování prvních tří okruhů formou úvěrů a grantů. Financování tohoto nástroje je zařizuje Komise formou půjček na světových finančních trzích [45].

4 Vlastní práce

4.1 Charakteristika Albánie

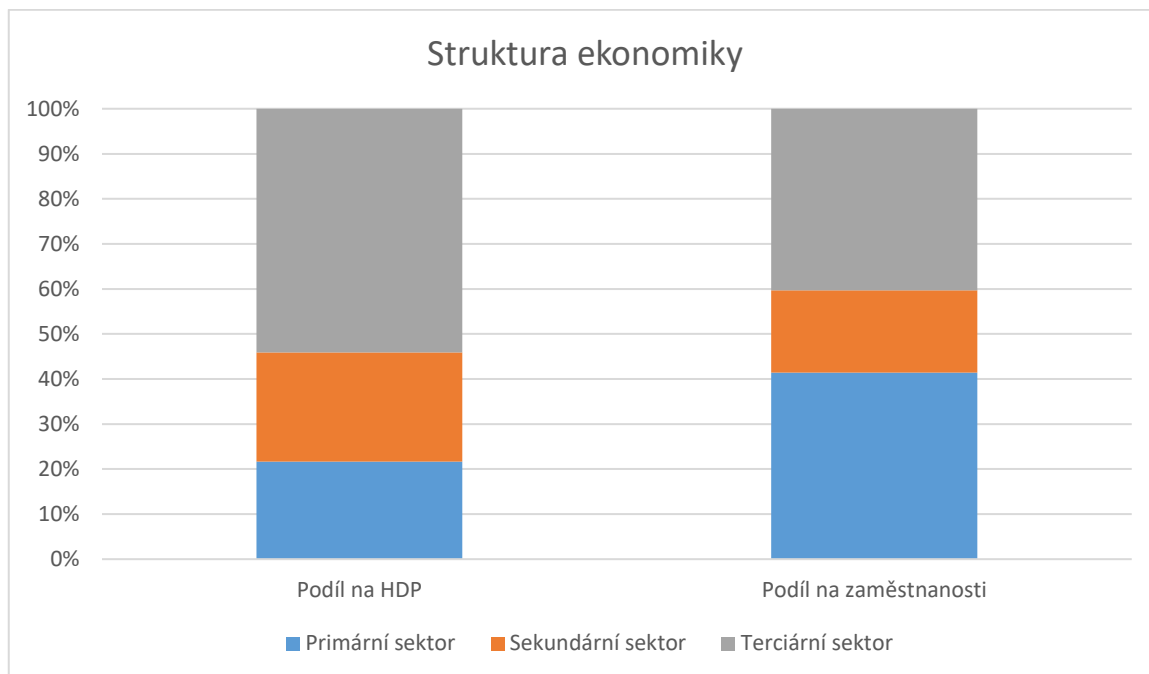
Albánie, oficiálně Albánská republika, je jedním z mnoha menších států ležících na Balkánském poloostrově. Celková rozloha země činí 28 748 km². Na konci druhé světové války se vlády ujala Albánská strana práce, která nastolila a do roku 1991 udržovala komunistický režim. Podle posledního sčítání lidu z roku 2011 žilo v Albánii 2,8 milionu obyvatel. To znamená pokles o 8,8 % v porovnání s rokem 2001 a zrychlení dosavadního trendu úbytku obyvatel, který započal v 90. letech minulého století. Lze ho přisuzovat zvýšené míře emigrace, kterou umožnila změna režimu a otevření hranic, které znamenaly konec mezinárodní izolace Albánie. Tento trend pokračoval i ve sledovaném období 2001 - 2011, kdy podle odhadů ze země odešlo až 477 tisíc lidí. Nejčastějším důvodem byl odchod za prací do zahraničí, druhým nejčastějším důvodem byla reunifikace s rodinou žijící v zahraničí. Nejčastější cílové země emigrace jsou Řecko a Itálie, do nich směřovalo až 80 % emigrantů. Dalším faktorem přispívajícím k poklesu populace je i poměrně nízká míra plodnosti 1,7. Přestože je průměrný věk 36,4 let, v porovnání s celoevropským průměrem 42,5 let, jedná se o populaci rychle stárnoucí [46]. Etničtí Albánci tvoří 82,6 % populace, 15,5 % respondentů censu se rozhodlo svou etnicitu nevyplnit. Převažujícím náboženstvím je Islám, ke kterému se hlásí 56,7 % respondentů [47].

4.1.1 Ekonomika Albánie

Albánie je jednou z nejchudších evropských zemí, Mezinárodní měnový fond ji řadí mezi rozvojové země. Ve struktuře albánské ekonomiky s 54 % převažují služby, zejména cestovní ruch. Průmysl se na celkovém HDP podílí přibližně z 24 %. Mezi hlavní odvětví patří stavebnictví, strojírenství, textilní výroba a energetika. Albánský průmysl se potýká s nízkou konkurenceschopností svých odvětví a orientuje se hlavně na domácí trh. Primární sektor, zemědělství, se na HDP země podílí ze zhruba 21 % a zaměstnává více než 40 % populace v produktivním věku [47]. Tyto hodnoty poukazují na velmi nízkou výkonnost a celkovou zastaralost zemědělství v Albánii a jsou v kontextu kandidátské země prakticky bezprecedentní. Z členských zemí obdobné hodnoty vykazovala pouze Itálie v 50. letech 20. století [8]. Může se tudíž jednat o překážku v kontextu Společné zemědělské politiky. Je zde

ovšem patrná snaha o transformaci zemědělství ze strany albánské vlády, která se snaží narovnat podnikatelské prostředí a přilákat do země zahraniční investory [47].

Graf 1 - Struktura ekonomiky Albánie

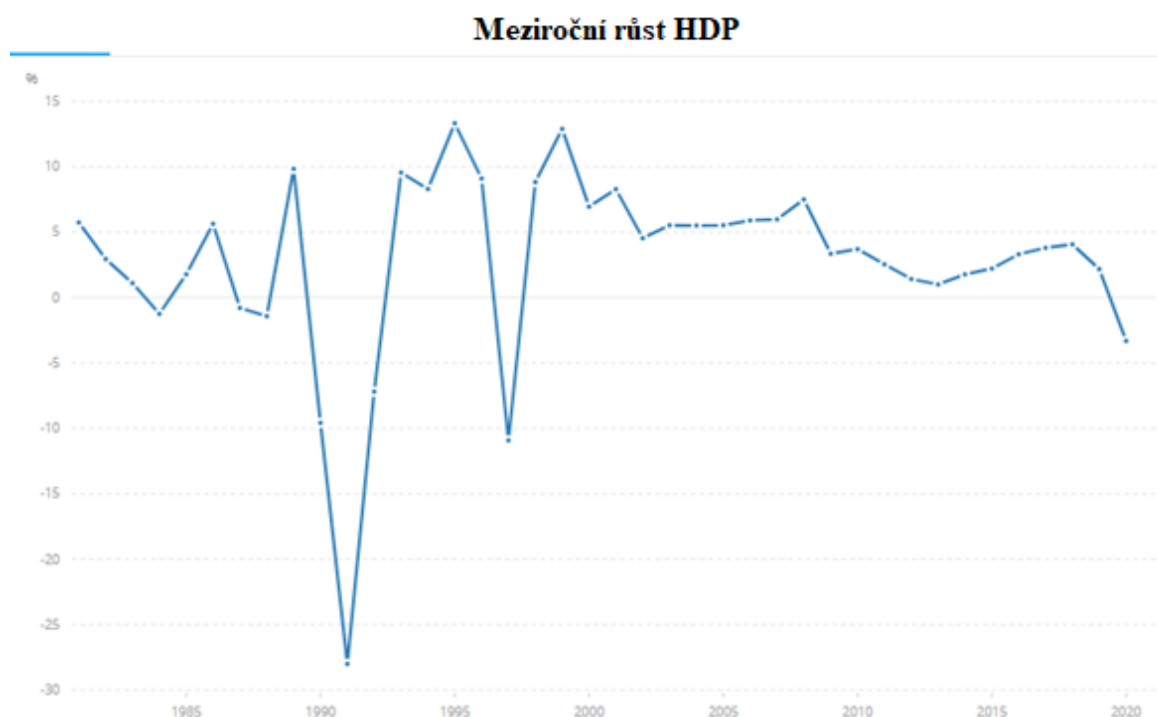

Zdroj: Vlastní zpracování dle (47)

Přechod k tržní ekonomice vyvolal řadu problémů a v roce 1991 se reálný HDP propadl přibližně na polovinu své hodnoty z roku 1989. Také tempo růstu zaznamenalo rekordní propad na -28 %. V roce 1992 vstupují v platnost nové reformy a první vlna privatizací, a tempo HDP začíná prudce růst. Další velký propad lze sledovat v roce 1997, kdy se země ocitla na pokraji občanské války. Nepokoje vyvolal krach řady finančních institucí fungujících na principu Ponzioho nebo Pyramidového schématu, mnoho z nich operovalo s přímou podporou členů vlády. Podle odhadů IMF bylo proinvestováno až 1,2 miliardy dolarů. Podvodem byly zasaženy až dvě třetiny Albánců, míra inflace se vyšplhala nad 30 % a konflikt vedl k nárůstu organizovaného zločinu. Řešení situace si vyžádalo i zásah jednotek OSN [48]. Výkonnost ekonomiky v posledních letech kolísá, ale tempo růstu HDP zůstává kladné. K výraznému snížení tempa růstu HDP dochází v důsledku hospodářské krize v roce 2008 a postupný útlum je patrný až do roku 2013, kdy začíná tempo opět růst. Působení dopadů krize na Albánii se prodloužilo poklesem remitencí, jelikož před krizí mnoho Albánců emigrovalo za prací do sousedního Řecka. Tempo růstu HDP dosáhlo

záporných čísel poprvé od roku 1997 až v roce 2020. Pandemie se na albánské ekonomice v nemalé míře podepsala i díky velkému podílu cestovního ruchu na HDP [49]. Hrubý domácí produkt v běžných cenách v roce 2020 byl 14,8 miliardy dolarů [50]. HDP na obyvatele byl 5215 dolarů, což je nejnižší hodnota mezi zeměmi západního Balkánu [51]. V Albánii je však rozsáhlá šedá ekonomika, zůstává tudíž otázkou, jak moc jsou oficiální data směrodatná [47].

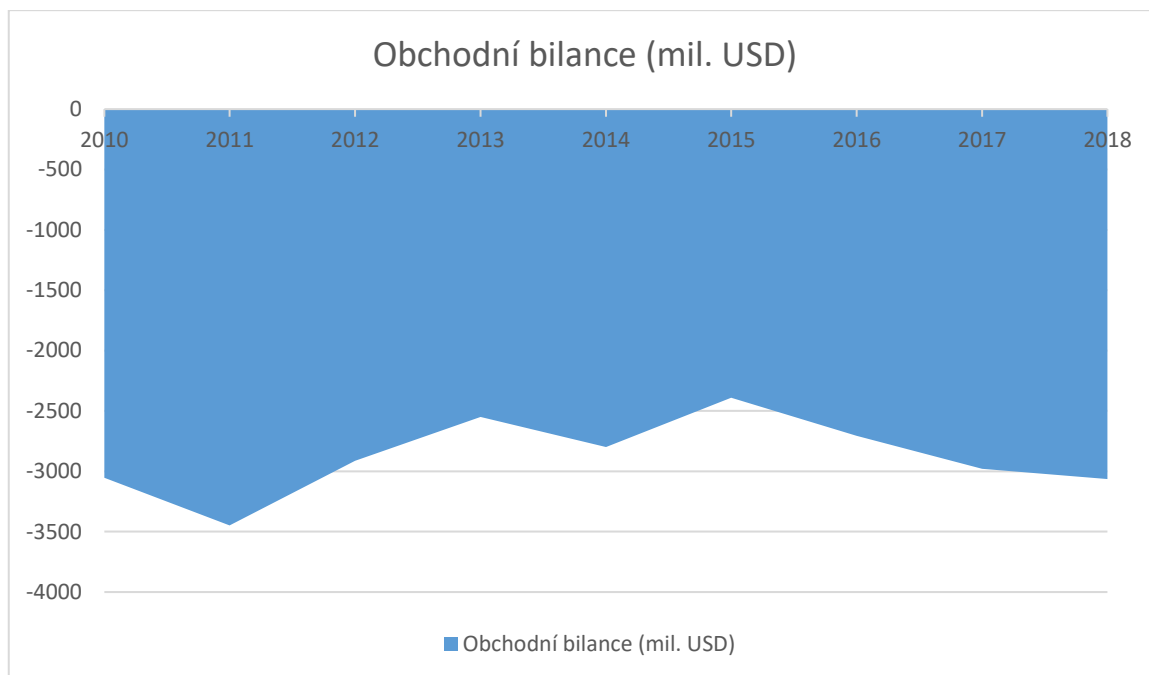
Graf 2 - Vývoj růstu HDP Albánie

Zdroj: [49]

Obchodní bilance Albánie je záporná, jedná se o stát, u kterého převládá import nad exportem. Zápornou bilanci vykazovala země dlouhodobě, od přechodu k tržnímu hospodářství v 90. letech docházelo k jejímu prohlubování. V posledních 10 letech se pohybuje v rozmezí 2,5 až 3 miliard dolarů. Hlavními obchodními partnery jsou státy Evropské unie. Největší provázanost je s Itálií, kam směřovalo až 50 % exportu a pocházelo 25 % importovaného zboží a služeb. Dalšími zeměmi podílejícími se výrazně na albánském importu jsou Řecko a Spolková republika Německo. Záporná obchodní bilance nejspíše odkazuje na zmiňovaný malý rozsah průmyslu a nízkou výkonnost zemědělství [52].

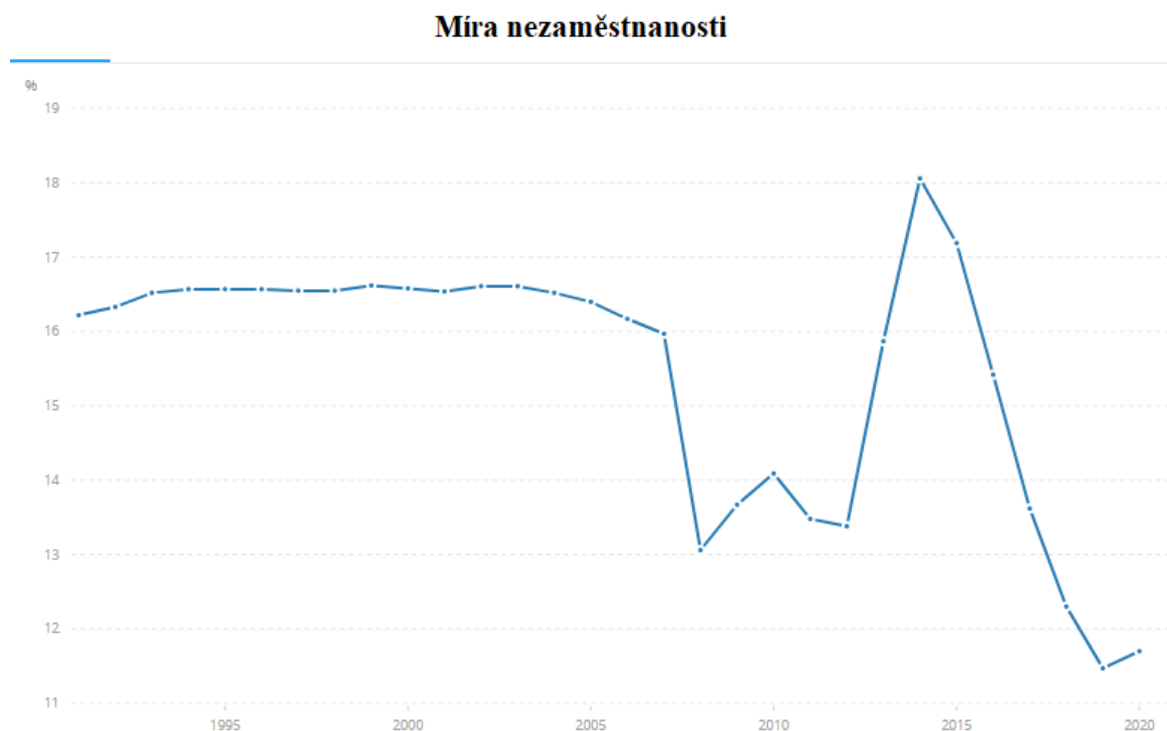
Graf 3 - Obchodní bilance Albánie

Zdroj: Vlastní zpracování dle [52]

Sledování míry nezaměstnanosti se potýká s nízkou kvalitou dat. Kvůli vysokému podílu šedé ekonomiky je téměř nemožné zjistit skutečnou míru nezaměstnanosti. Podle dat Mezinárodní organizace práce došlo k prudkému poklesu během hospodářské krize v roce 2008 a naopak prudkému nárůstu mezi lety 2012 a 2014, kdy mělo docházet k odeznívání dopadů krize. V roce 2019 dosáhla oficiální nezaměstnanost rekordního minima s hodnotou 11,47 % [54].

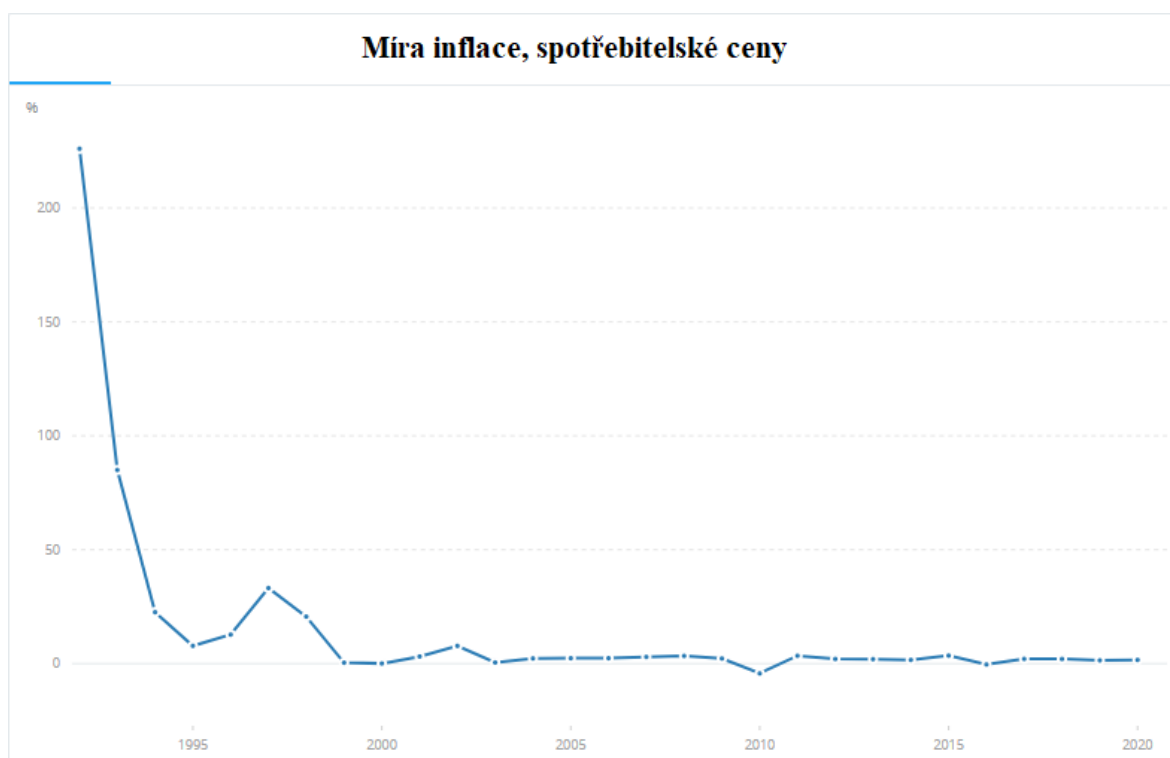
Graf 4 - Míra nezaměstnanosti Albánie

Zdroj: [54]

Míra inflace, měřená ve spotřebitelských cenách, dosáhla maxima v již zmiňovaném krizovém roce 1992, kdy se její hodnota vyšplhala na 226 %. Díky provedeným reformám se jí dařilo trvale konzistentně snižovat až do roku 1997, ve kterém se zvýšila na 33 %. Dalším výjimečným rokem je rok 2010, ve kterém byla zaznamenána deflace -4,3 %. Míra inflace v roce 2020 byla 1,6 % [55].

Graf 5 - Míra inflace Albánie

Zdroj: [55]

4.1.2 Politická situace v Albánii

Albánie je parlamentní republikou s jednokomorovým parlamentem. V parlamentních volbách je obsazováno 140 mandátů podle poměrného volebního systému rozdělených mezi 12 obvodů. První demokratické volby proběhly v roce 1991 a od té doby se rozvinula pluralita politického systému. Vítězem posledních parlamentních voleb v roce 2021 se stala Socialistická strana Albánie, které se podařilo se 74 mandáty sestavit jednobarevnou vládu. Tato strana vyhrála i volby v letech 2017 a 2013. V opozici letos skončila středopravá Demokratická strana Albánie, která získala 59 křesel. Doplnily je ještě Socialistické hnutí pro integraci a Sociálnědemokratická strana Albánie, které získaly 4, respektive 3, křesla. Všechny parlamentní strany se prezentují jako proevropské a chtějí usilovat o členství v Evropské unii [56]. Americká nezisková organizace Freedom House vyhodnotila v roce 2020 ve své zprávě Freedom in the World Albánii jako „částečně svobodnou“. Země získala 66/100 bodů, za problematické oblasti byly označeny korupce ve veřejné sféře a soudnictví, omezený přístup k informacím a netransparentní nakládání s veřejnými financemi, nevyjasněná vlastnická práva k pozemkům. Poslední zmiňované brzdí i ekonomický rozvoj země, jelikož je překážkou pro zahraniční investory [57].

Orientace mezinárodní politiky Albánie se odvíjí od poválečného vývoje. Po osvobození Albánie od italských okupačních sil se k moci dostává k moci Albánská strana práce, založená bývalými partyzány, a jejich vůdce Hodža. Jakožto komunistický režim neudržovala Albánie bližší vztahy se Západem. V průběhu let 50. a 60. postupně Albánie omezila vztahy i se sousední Jugoslávií a následně Sovětským svazem. Na vyjádření nesouhlasu s okupací Československa v roce 1968 vystupuje z Varšavské smlouvy. V 70. letech ukončuje kontakt i s Čínou. Albánie se tímto de facto izolovala od zbytku světa a její vliv se omezil pouze na nejbližší okolí. Nový směr na mezinárodním poli našla Albánie až během krize v roce 1992 a po krizi v roce 1997, na jejímž řešení se kromě OSN podílely i Řecko, Itálie a Evropská unie. Z její strany poskytnutá pomoc a v roce 2003 představená Stabilizační a asociační dohoda se stala podnětem rozsáhlých reforem s cílem dosáhnout členství v EU. Albánie pokračovala ve snaze o integraci do prozápadních struktur a v roce 2009 se stala členem NATO. Spolu s Chorvatskem, které vstoupilo ve stejný rok, se staly prvními členy této organizace ze zemí západního Balkánu [58].

4.1.3 Vztahy s EU

Budování vzájemných vztahů s Evropskou unií začíná v roce 1993, kdy bylo umožněno Albánii začít čerpat finanční prostředky z nástroje předvstupní pomoci Phare [59]. Průlomový je až rok 1999, ve kterém byl navrhnut Stabilizační a asociační proces pro země západního Balkánu. Součástí procesu jsou preferenční obchodní dohody, ty znamenají oproštění od cla na zemědělskou produkci a byly v následujících letech opakovaně prodlužovány. Aktuální verze dohod byly prodlouženy do roku 2025. Za tuto dobu ušetřili farmářům ze zemí západního Balkánu na clech až 24 milionů eur [60].

V roce 2001 začal fungovat nový program předvstupní pomoci připravený speciálně pro země západního Balkánu CARDS. Nahradil dosavadní financování z programu Phare a zohledňoval specifika regionu. Priority tohoto programu vycházely ze situace, která nastala po sérii válek na Balkáně. Program měl vést ke stabilizaci, obnově a návratu uprchlíků do vlasti. Dalšími podporovanými oblastmi byly reformy směřující k demokratizaci, usnadnění přechodu k tržnímu hospodářství, rozvoje občanské společnosti a fungování svobodného tisku. Mělo se jednat o dílčí kroky, které by přiblížili kandidátské země ke splnění vstupních podmínek EU [61]. Pokračovateli programu CARDS jsou IPA, IPA2 a od roku 2021 IPA3 [62].

Jednání o uzavření Stabilizační a asociační dohody mezi Albánií a Evropskou unií započala v roce 2003. Od roku 2006 byly v rámci liberalizace obchodu oproštěna od cla většina obchodovaného zboží. Dohoda ve své finální podobě vstoupila v platnost k 1. 4. 2009. Ještě tentýž měsíc podala Albánie přihlášku ke vstupu do Evropské unie, po vyhodnocení zprávy byla však v roce 2010 žádost zamítnuta. V tomto roce je zrušena vízová povinnost pro Albánce vstupující na území Schengenského prostoru. První doporučení Komise udělit Albánii status kandidátské země bylo vydáno v roce 2012, nesouhlasilo s ním ovšem několik členských států. Kandidátskou zemí se tak Albánie stala až roku 2014 [63]. Zahájení přístupových jednání měla dle doporučení Komise začít již v roce 2016, byla opět opakovaně vetována a odložena. Do čela odpůrců se postavilo Německo, podle kterého Albánie doposavad neprovedla dostatečné reformy v 7 klíčových oblastech: veřejné správě, justici, boji s korupcí, boji s organizovaným zločinem, volebním systémem a dekriminalizaci parlamentu [64]. Další doporučení Komise zahájit přístupová jednání přišlo v roce 2018 a na zasedání Rady 26. 3. 2020 bylo odsouhlaseno zahájení přístupových jednání [63].

Tabulka 6 - Kapitoly přístupových jednání

Číslo	Kapitola	Číslo	Kapitola
1	Volný pohyb zboží	19	Sociální politika a zaměstnanost
2	Volný pohyb osob	20	Podnikání a průmyslová politika
3	Volný pohyb služeb	21	Trans-evropské sítě
4	Volný pohyb kapitálu	22	Regionální politika
5	Veřejné zakázky	23	Justice a základní práva
6	Obchodní právo	24	Spravedlnost, svoboda a bezpečnost
7	Právo na duševní vlastnictví	25	Věda a výzkum
8	Hospodářská soutěž	26	Vzdělání a kultura
9	Finanční služby	27	Životní prostředí a klimatická změna
10	Informovaná společnost a média	28	Ochrana spotřebitele a zdraví
11	Zemědělství a rozvoj venkova	29	Celní unie
12	Bezpečnost potravin, veterinární a fytosanitární	30	Vnější vztahy

13	Rybolov	31	Zahraniční, bezpečností a obranná politika
14	Dopravní politika	32	Finanční kontrola
15	Energetika	33	Finanční a rozpočtová opatření
16	Daně	34	Instituce
17	Hospodářská a měnová politika	35	Ostatní
18	Statistika		

Zdroj: Vlastní zpracování dle [63]

Přístupová jednání se skládají z 35 kapitol, v rámci kterých je prověřeno a harmonizováno právo kandidátské země s právním řádem Evropské unie tzv. „acquis communautaire“. Podmínkou vstupu do Evropské unie je otevření a uzavření všech kapitol, s výjimkou kapitoly 34 a 35, které jsou ponechány prázdné. Přístupová jednání jsou zatím pouze v prvotních fázích, v letech 2018 a 2019 proběhl screening všech kapitol. V této fázi celého procesu mají kandidátské země možnost se seznámit s obsahem jednotlivých kapitol a ze strany Evropské unie je posouzena připravenost otevřít danou kapitolu. Podle posledního reportu jsou nejlépe připraveny kapitoly 30 a 31, k jejichž otevření by mohlo dojít dohledné době. K harmonizaci vnějších vztahů přispívá členství v CEFTA a nedávné předsednictví Albánie v jejím čele. Ostatní kapitoly jsou v raných fázích příprav [63].

4.2 Charakteristika Černé Hory

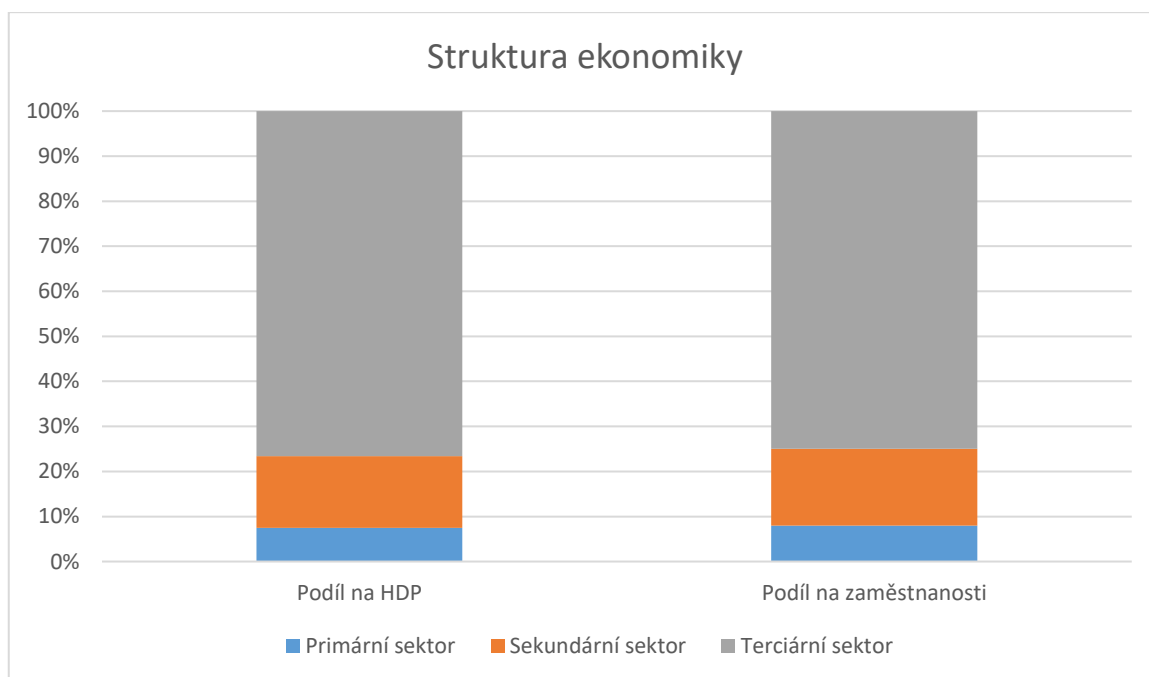
Republika Černá hora vznikla za základě referenda 3. 6. 2006 odtržením od společenství Srbska a Černé Hory. S rozlohou 13 812 km² je nejmenším státem západního Balkánu. Podle posledního sčítání lidu z roku 2011 žilo v zemi 620 tisíc obyvatel. Počet obyvatel Černé Hory neustále roste, dlouhodobě je sledován přirozený přírůstek. Rozmístění obyvatelstva je velmi nerovnovážné, téměř třetina z něj žije v hlavním městě Podgorica, na druhé straně okolí severovýchodní hranice je osídleno velmi řídko. Hustota obyvatelstva je 45 obyvatel/km², což je jedna z nejnižších hodnot na světě [65]. Etnické složení Černé hory je rozmanité a rozdělené podle regionů. Největší skupinu tvoří Černohorci, kterých je 45 % a obývají hlavně centrální regiony země. Největší menšinou jsou Srbové, za které se považuje 28,7 % populace, ti převažují v severní části země. Výrazněji zastoupenou menšinou jsou ještě Bosňáci, kteří žijí u východní hranice a kterých je přibližně 8,6 %.

K pravoslavné církvi se hlásí 72 % obyvatel. K Islámu 19,1 %, hlavně Albánci a Bosňáci [66].

4.2.1 Ekonomika Černé Hory

Ekonomika Černé Hory je jednou ze slabších v Evropě. Stále se potýká s dopady Jugoslávské války a nezdařilé privatizace, přesto až do ekonomické krize v roce 2008 zaznamenávala rychlý růst. Struktura ekonomiky je postavená hlavně na službách, primárně na cestovním ruchu. Tento sektor se na celkovém HDP podílí zhruba ze 76,6 % a zaměstnává až 75 % obyvatel. Průmysl je orientován na zpracování kovů a na strojírenství, zaměstnává 17 % obyvatel a představuje 15,9 % HDP. Zemědělství se na HDP podílí 7,5 % a je v něm zaměstnáno přibližně 8 % ekonomicky aktivního obyvatelstva [67].

Graf 6 - Struktura ekonomiky Černé Hory

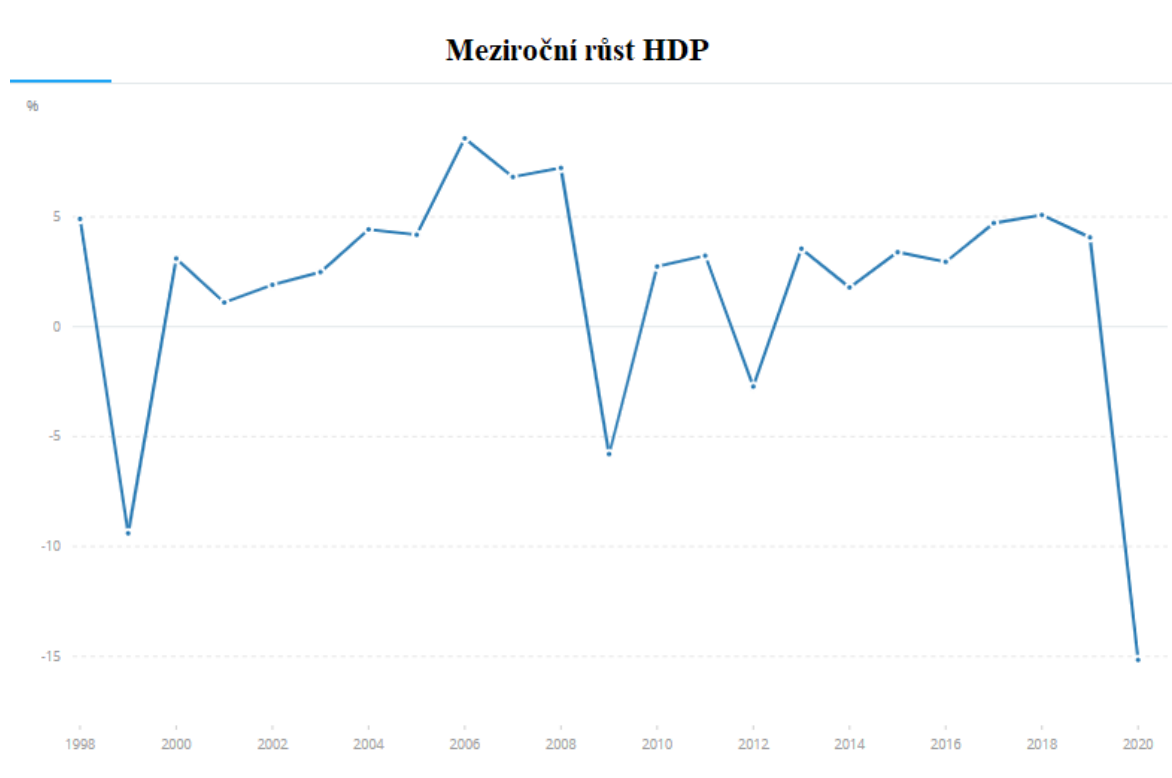

Zdroj: Vlastní zpracování dle [67]

Od osamostatnění v roce 2006 je patrný rychlý růst HDP, hned v prvním roce dosahuje dosavadního maxima 8,6 % [68]. Vyhlášení samostatnosti využili zahraniční investoři k nákupu realit a investicím do turistického ruchu. K rychlému růstu v tomto období napomohlo také podepsání Stabilizační a asociační dohody. Ta umožnila Černé Hoře čerpat finanční pomoci z předvstupních nástrojů, liberalizovala obchod a s přibližováním se k EU, se země stala atraktivnější pro další zahraniční investory [69]. Ekonomická situace se

příznivě vyvíjela až do roku 2009, kdy se ekonomická recese podepsala propadem tempa růstu HDP na -5,8 %. Tempo růstu se dostává do kladných čísel již následující rok, ale v roce 2012 opět klesá na hodnotu -2,7 %. Tím, že byl ekonomický růst hnán zahraničními investicemi, mohla se zde projevit pozdější vlna dluhové krize eurozóny. Mezi lety se tempo růstu HDP povětšinou pohybovalo mezi 3 – 5 %. Drastický propad nastal v roce 2020 v důsledku pandemie, jelikož ekonomika země je málo diverzifikovaná a z nemalé části závislá na turistickém ruchu. Hrubý domácí produkt v běžných cenách v roce 2020 byl 4,78 miliard dolarů, což je pokles na hodnotu srovnatelnou s rokem 2017 [70]. Hrubý domácí produkt na obyvatele v roce 2020 klesl na 7686 dolarů [71].

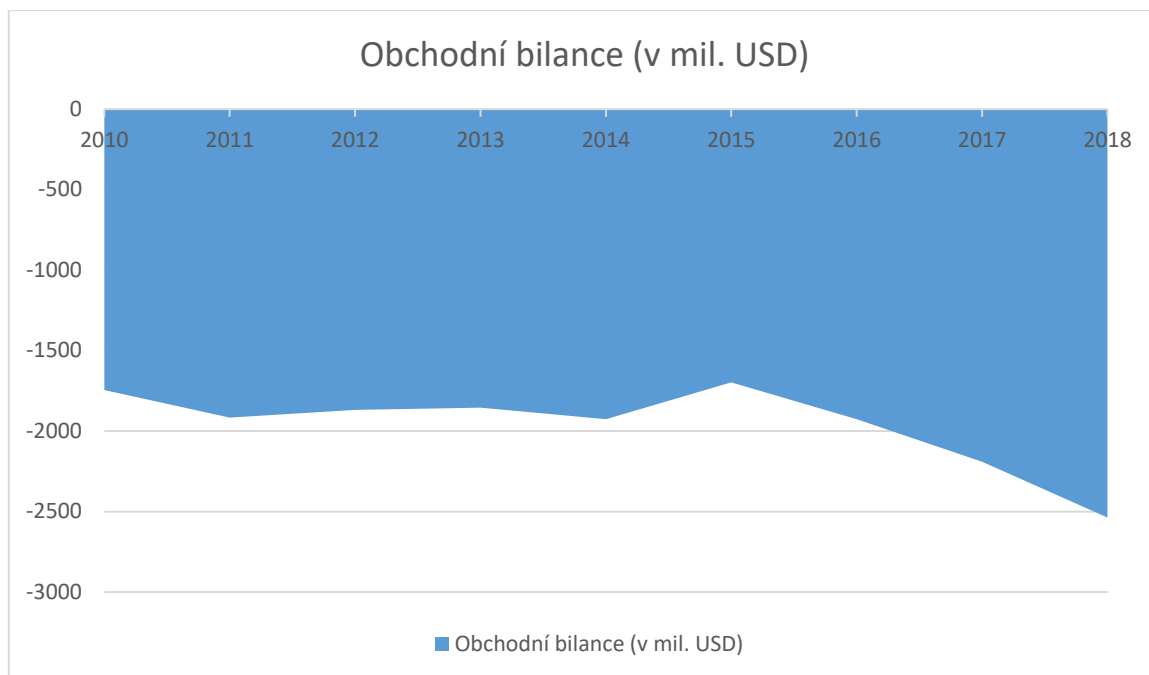
Graf 7 - Vývoj růstu HDP Černé Hory

Zdroj: [68]

Obchodní bilance Černé Hory je negativní. Export země je importem převyšován několikanásobně. Hlavními vývozními artikly jsou kovy a zemědělské produkty. Hlavními obchodními partnery jsou Evropská unie, státy CEFTA (zejména Srbsko, které představovalo až 30 % exportu a 20 % importu) a Čína. Od roku 2015 je pozorován stále strmější růst nepoměru mezi exportem a importem [72].

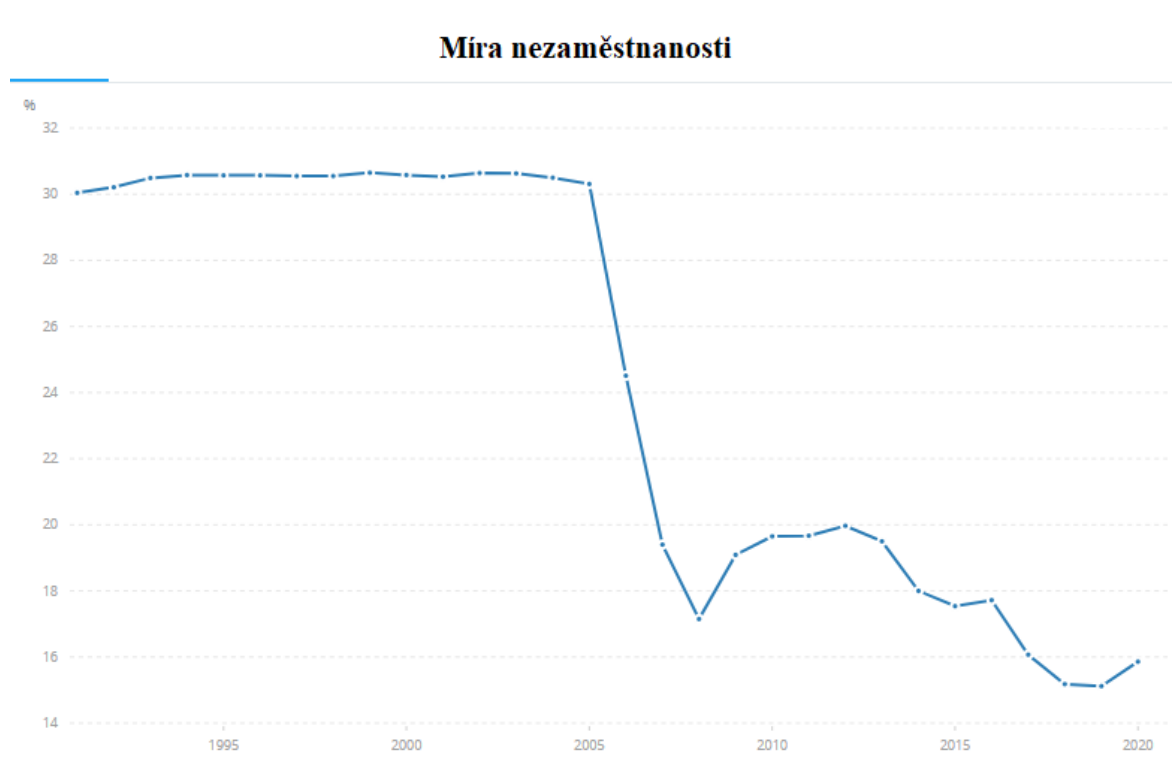
Graf 8 - Obchodní bilance Černé Hory

Zdroj: Vlastní zpracování dle [72]

Na počátku sledovaného období pokles míry nezaměstnanosti přímo koreluje s prudkým tempem růstu HDP. Mezi lety 2005 až 2008 se míra nezaměstnanosti díky ekonomickému růstu snížila z 30 % na 17 %. Negativní vývoj nastává kvůli hospodářské krizi v období 2008 až 2012, na jehož konci atakuje hranici 20 %. Do roku 2019 postupně klesla, ale stále zůstávala vysoká s naměřeným minimem 15,12 %. V roce 2020 došlo k mírnému nárůstu na 15,86 %, který je vzhledem k dopadům pandemie ekonomiku Černé Hory menší, než by se dalo očekávat [73].

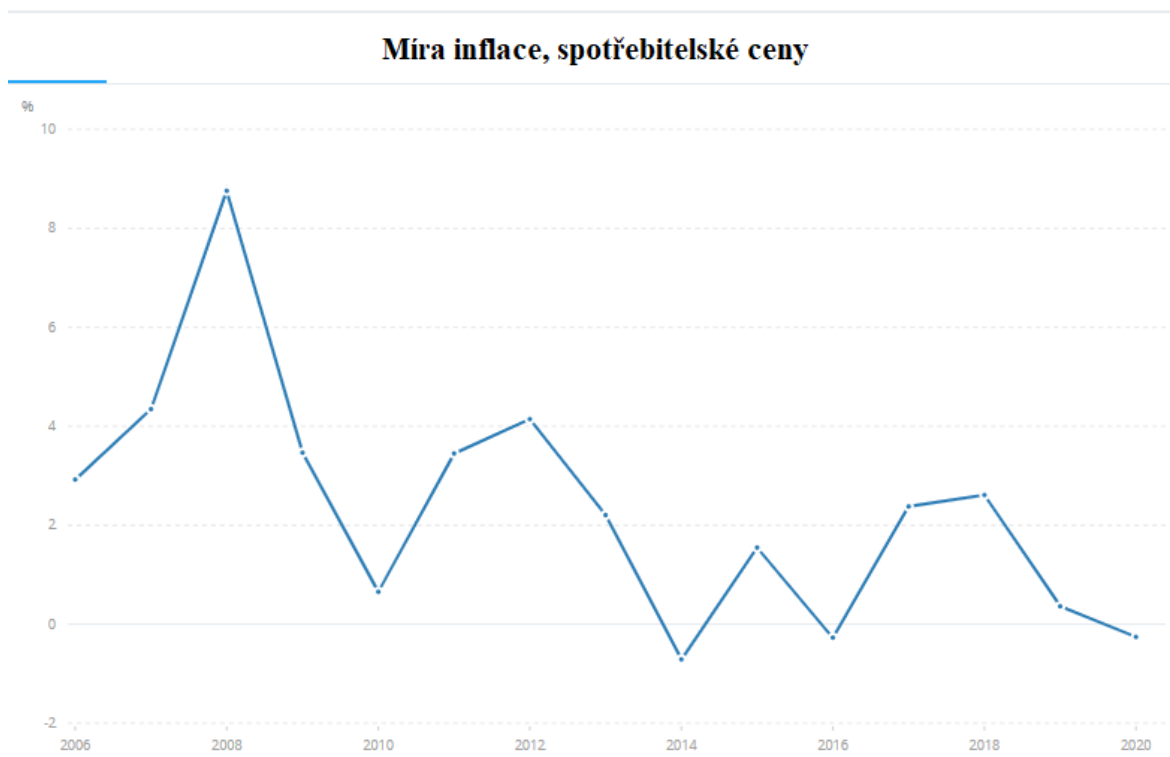
Graf 9 - Míra nezaměstnanosti Černé Hory

Zdroj: [73]

Z vývoje míry inflace nelze vyvodit žádný trend. Svého maxima dosáhla v krizovém roce 2008, jednalo se o hodnotu 8,76 %. Poté ovšem dochází k rychlému poklesu až na hodnotu 0,65 % v roce 2010. Do roku 2012 dochází opět k růstu v souvislosti s neblahým ekonomickým vývojem. Nejnižší hodnoty dosáhla v roce 2014 a to -0,7 %. Míra inflace měřená ve spotřebitelských cenách za rok 2020 byla -0,26 % [74].

Graf 10 - Míra inflace Černé Hory

Zdroj: [74]

4.2.2 Politická situace Černé hory

Černá Hora je parlamentní republikou s jednokomorovým parlamentem, který tvoří 81 členů. Politický systém umožňuje existenci více stran, politické scéně ale od 90. let dominovala Demokratická socialistická strana (DPS), která má v programu cíl evropské integrace a členství v Evropské unii. V jejím čele stojí po celou dobu Milo Đukanović. Ten vykonával funkci premiéra 4 volební období od roku 1990 a v roce 2018 byl podruhé zvolen prezidentem země. Đukanović je nejdéle vládnoucím představitelem na Balkáně, dva nejvyšší úřady vykonává již 30 let v řadě. Jeho vláda je poznamenána privatizačními podvody, korupcí veřejného sektoru a napojením na skupiny organizovaného zločinu. Opoziční strany zahájily v roce 2015 vlnu demonstrací za svobodné volby, které v následujícím roce způsobily rozpad vládní koalice vznik menšinové vlády [75]. Před volbami v roce 2016 vládnoucí strana oznámila, že mělo dojít k puči vedenému ruskými agenty s cílem zabránit vstupu Černé Hory do NATO [76]. Ačkoli se objevují pochybnosti, zda byl pokus o puč skutečný či smyšlený, Đukanovićova strana volby opět vyhrála [77]. Volbám v roce 2020 opět předcházely protesty proti vládě DPS, která přesto získala nejvíce mandátů, novou vládu však sestavuje koalice 3 dosavadních opozičních stran. Jejich plánem

je pokračovat v pro-unijní politice, ačkoli názor koaličních stran na členství v NATO není jednotný. Freedom House v roce 2001 ve svém reportu snížil hodnocení Černé Hory na 47/100 a označil ji za hybridní režim [78].

Černou Horu zatěžuje velmi vysoký vládní dluh, který se vyšplhal na 103 % HDP, čtvrtinu kterého drží Čína. Země si v roce 2014 vzala půjčku od Číny ve výši 1 miliardy dolarů na stavbu prvního úseku dálnice, která by propojila černohorské přístavy se sousedním Srbskem. Nově zvolená vláda se pokouší stabilizovat finance a požádala Evropskou unii o pomoc při splácení dluhu, jinak bude růst čínského vlivu v regionu nevyhnutelný. Pokud nebude Černá Hora schopná splácet dluh, hrozí propadnutí pozemků a prvků infrastruktury ve prospěch Číny [79]. V létě 2020 se zemi podařilo vyjednat refinancování na 14 let se sníženým úvěrem skrze evropské finanční instituce [80].

Černá Hora byla v roce 2017 přijata jako 27. člen NATO [81]. Pozice nové vlády v mezinárodních vztazích zůstává nadále nejasná. Vyjádřila zájem dále spolupracovat s Evropskou unií a usilovat o členství. Na druhou stranu se na Balkáně angažují i Čína a Rusko. Největší koaliční strana Pro budoucnost Černé Hory se orientuje na srbskou menšinu, Srbsko a Rusko [82].

4.2.3 Vztahy s EU

Počátek integračního procesu obdobný jako v případě Albánie. Černá Hora podala přihlášku k členství v roce 2008, která byla oficiálně schválena v roce 2010, tímto se Černá Hora stala kandidátskou zemí. Ve stejný rok vešla v platnost Stabilizační a asociační dohoda mezi Evropskou unií a Černou Horou. Přístupová jednání byla zahájena v červnu 2012. Černá Hora také využívá prostředků uvolňovaných nástroji předvstupní pomoci IPA3 [83].

Specifikem vzájemných vztahů je i jednostranné použití eura jako měny Černé Hory bez uděleného souhlasu Evropské unie. Evropská centrální banka sice současný stav toleruje, ale zároveň je v přímém rozporu s Maastrichtskou smlouvou, která podmínky přijetí eura jasně definuje. Současné používání eura Černou Horou se tudíž může v budoucnu stát překážkou vstupu do EU [84].

Tabulka 7 - Černá Hora- kapitoly přístupových jednání a jejich stav

Číslo	Kapitola	Otevřeno/ Uzavřeno	Číslo	Kapitola	Otevřeno/ Uzavřeno
-------	----------	-----------------------	-------	----------	-----------------------

1	Volný pohyb zboží	20. 6. 2017	19	Sociální politika a zaměstnanost	13. 12. 2016
2	Volný pohyb osob	11. 12. 2017	20	Podnikání a průmyslová politika	18. 12. 2016
3	Volný pohyb služeb	11. 12. 2017	21	Trans-evropské sítě	22. 6. 2015
4	Volný pohyb kapitálu	24. 6. 2014	22	Regionální politika	20. 6. 2017
5	Veřejné zakázky	18. 12. 2013	23	Justice a základní práva	18. 12. 2013
6	Obchodní právo	31. 3. 2014	24	Spravedlnost, svoboda a bezpečnost	18. 12. 2013
7	Právo na duševní vlastnictví	31. 3. 2014	25	Věda a výzkum	18. 12. 2012 / 18. 12. 2012
8	Hospodářská soutěž	30. 6. 2020	26	Vzdělání a kultura	15. 4. 2013 / 15. 4. 2013
9	Finanční služby	22. 6. 2015	27	Životní prostředí a klimatická změna	10. 12. 2018
10	Informovaná společnost a média	31. 3. 2014	28	Ochrana spotřebitele a zdraví	16. 12. 2014
11	Zemědělství a rozvoj venkova	13. 12. 2016	29	Celní unie	16. 12. 2014
12	Bezpečnost potravin, veterinární a fytosanitární	30. 6. 2016	30	Vnější vztahy	30. 3. 2015 / 20. 6. 2017
13	Rybolov	30. 6. 2016	31	Zahraníční, bezpečností a obranná politika	24. 6. 2014
14	Dopravní politika	21. 12. 2015	32	Finanční kontrola	24. 6. 2014

15	Energetika	21. 12. 2015	33	Finanční a rozpočtová opatření	16. 12. 2014
16	Daně	30. 3. 2015	34	Instituce	X
17	Hospodářská a měnová politika	25. 6. 2018	35	Ostatní	X
18	Statistika	16. 12. 2014			

Zdroj: [85]

Integrační proces zaznamenal méně odkladů v porovnání s Albánií, což se odráží v lehce pokročilejším stádiu přístupových jednání. Screening kapitol byl zahájen v roce 2012 a dokončen v průběhu roku následujícího. V tabulce jsou uvedena data otevření kapitol a případně i jejich uzavření, pokud byla shledána v souladu s Evropským právním řádem. Při pohledu na data otevření kapitol je vidět postupný a konstantní pokrok. K 6. 10. 2020 došlo k otevření všech 33 relevantních kapitol a 3 z nich byly předběžně uzavřeny. Report Komise hodnotí vývoj ve většině oblastí převážně kladně [85].

4.3 Charakteristika Srbska

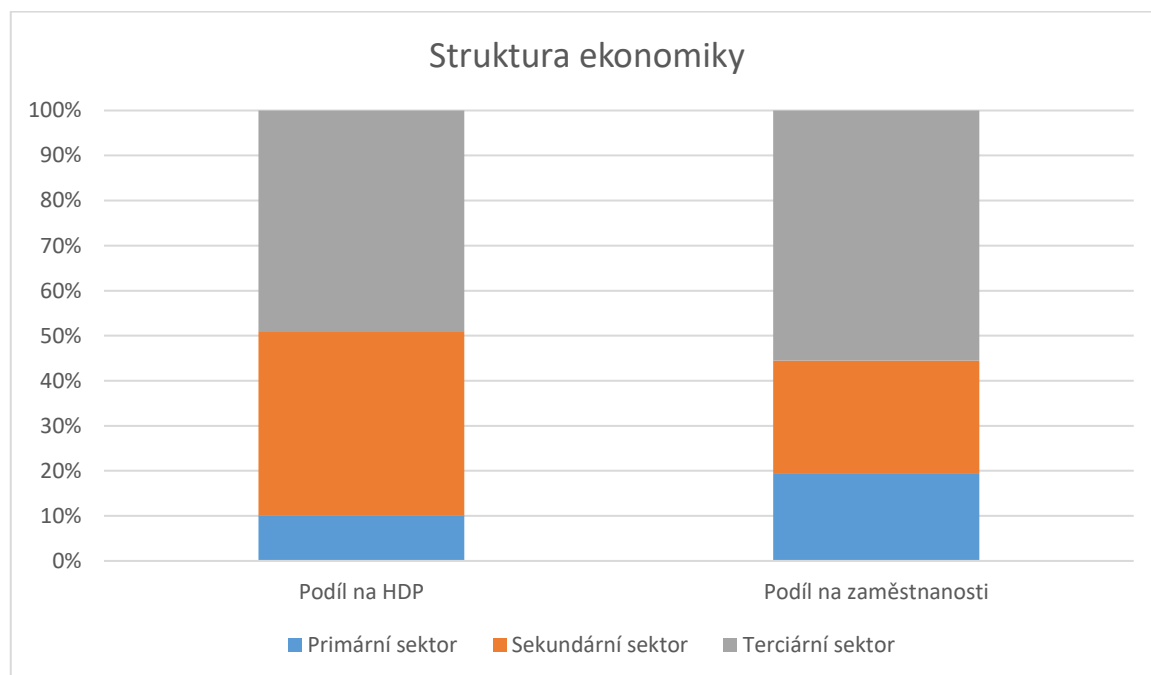
Srbská republika vznikla jako druhý samostatný stát po vystoupení Černé Hory ze společného soustátí vzniklého po rozpadu Jugoslávie. V roce 2008 se unilaterálně rozhodla od Srbska odtrhnout provincie Kosovo. Nezávislost nově vznikajícího státu se Srbsko rozhodlo neuznat, stejný postoj zaujaly i z členských států Evropské unie Kypr, Rumunsko, Řecko, Slovensko a Španělsko. Celková rozloha země je 77 474 km² bez Kosova, srbská strana si stále nárokuje 88 361 km². Podle posledního sčítání lidu z roku 2011 žilo v Srbsku 7,19 milionů obyvatel, od sčítání v roce 1991 dochází k neustálému úbytku obyvatel. Jedná se o populaci stárnoucí, v pokročilé fázi demografického vývoje. Mezi příčiny demografického vývoje patří rostoucí přirozený úbytek a negativní migrační saldo. Průměrný věk byl 42,2 let. Srbsko je z pohledu etnického složení stát homogenní, 83,3 % obyvatel jsou Srbové, ostatní menšiny jsou zastoupeny v řádu jednotek procent [86].

4.3.1 Ekonomika Srbska

Srbská ekonomika byla těžce poznamenána děním při rozpadu Jugoslávie. První ranou pro srbský průmysl byl již samotný začínající rozpad Jugoslávie, který představoval ztrátu přístupu k prvotním surovinám, jenž se nyní nacházely na území států požadujících

samostatnost. S prvním bodem přímo souvisí i bod druhý, a to že rozpad Jugoslávie provázela série válek. V reakci na válečné zločiny páchané Jugoslávskou lidovou armádou byly na Miloševićův režim uvaleny tvrdé sankce a embargo, které vedly k nedostatku dodávek základního zboží a do konce 90. let až 30 % jugoslávských společností skončilo v insolvenční. Neutuchající boje si vyžádaly mezinárodní intervenci a při bombardování území Srbska jednotkami NATO byly zničeny průmyslové objekty a prvky klíčové infrastruktury. Ke zrušení sankcí došlo až po roce 2000, kdy po volbách definitivně skončila Miloševićova vláda [87]. Na HDP se největší měrou podílejí služby, a to zhruba 49 %. Podíl průmyslu je 41 %, hlavními odvětvími jsou automobilový, chemický a textilní. Zbývajících 10 % HDP tvoří zemědělství [88].

Graf 11 - Struktura ekonomiky Srbska

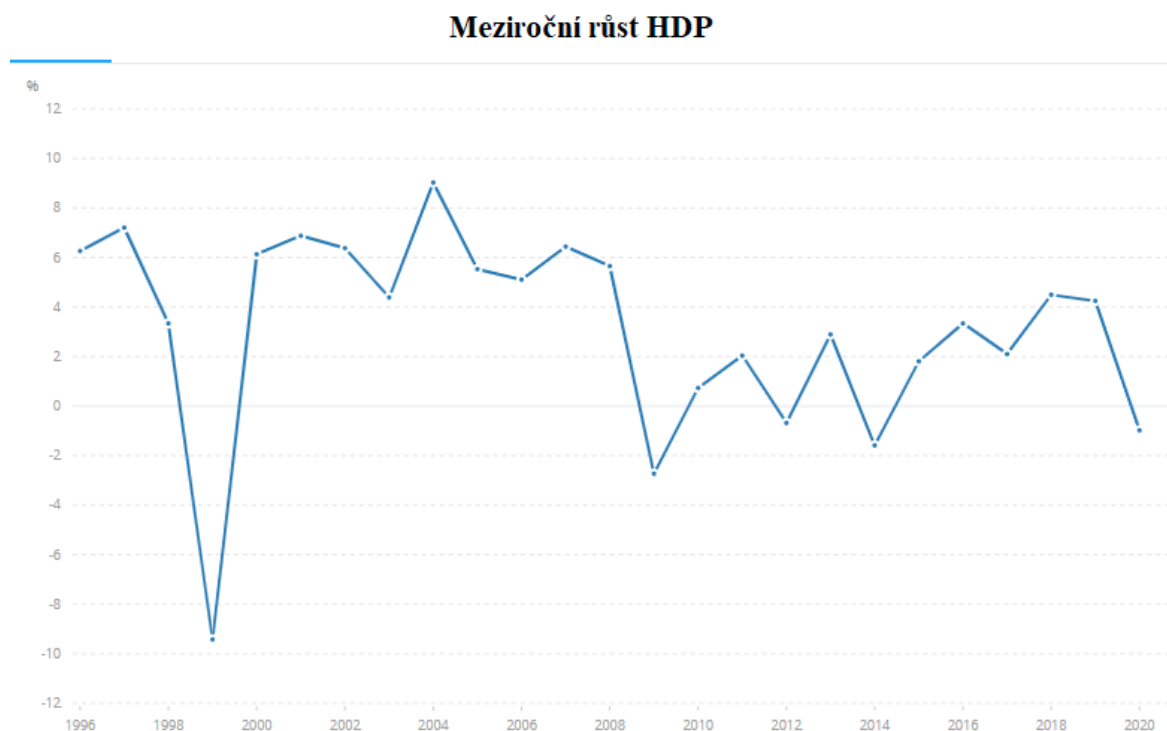

Zdroj: Vlastní zpracování dle [88]

Tempo růstu HDP bylo silně poznamenáno již avizovaným válečným konfliktem, který v roce 1999 způsobil propad na -9,4 %. Následující rok se rychle projevuje odstranění sankcí a do země proudící humanitární pomoc stabilizující zemi. Pro období až do nástupu krize v roce 2009 je typický dynamický růst, tempo růstu HDP se zpravidla pohybovalo kolem 5 %. Svého maxima dosáhlo v roce 2004 hodnotou 9 %. S následky finanční krize se však Srbsko potýkalo delší dobu, tempo růstu HDP v těchto letech zpomalilo a kolísá,

předkrizových hodnot nedosáhlo [89]. Hrubý domácí produkt v běžných cenách se v roce 2020 vyšplhal na 52,96 miliard dolarů. Až v tomto roce se srbský HDP dostal na hodnoty srovnatelné s rokem 2008 [90]. Hrubý domácí produkt na obyvatele v roce 2020 byl 7 666 dolarů [91].

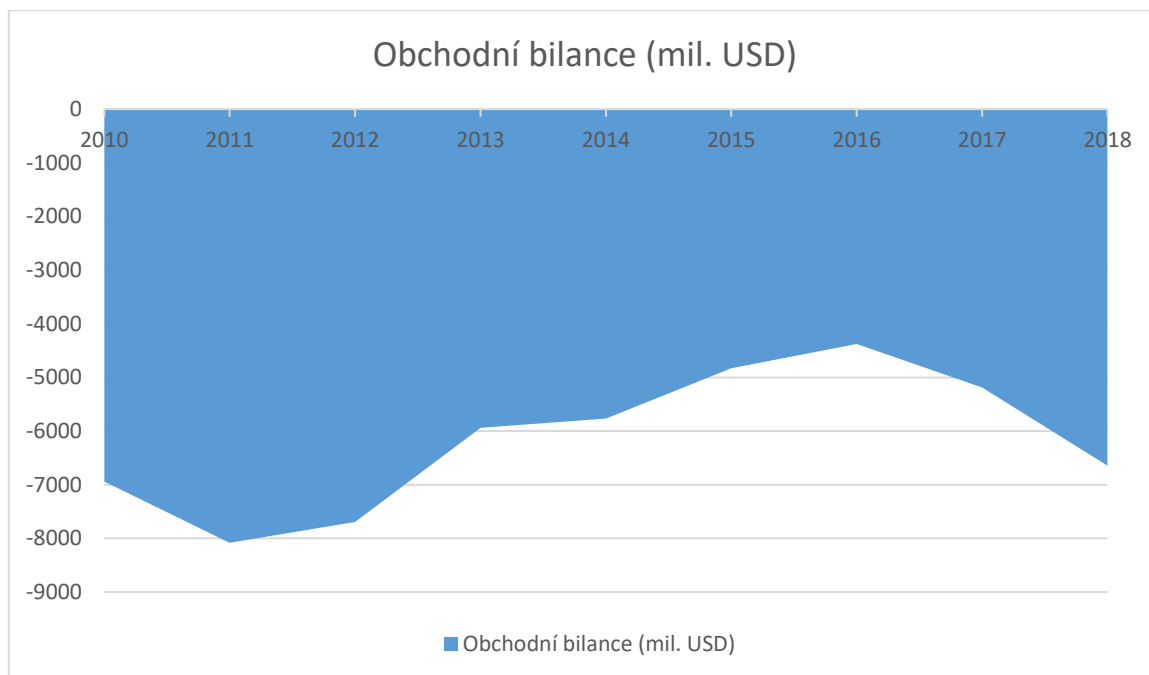
Graf 12 - Vývoj růstu HDP Srbska

Zdroj: [89]

Obchodní bilance Srbska je záporná. Největšími obchodními partnery Srbska jsou státy Evropské unie, ostatní státy Balkánského poloostrova, Rusko, Turecko a Čína. Do Evropské unie směřují dvě třetiny exportu. Srbsku se až do roku 2016 dařilo snižovat negativní saldo, poté však opět přichází prudký propad [92]. Srbsko uzavřelo dohody o volném obchodu s Evropskou unií, CEFTA a Ruskem.

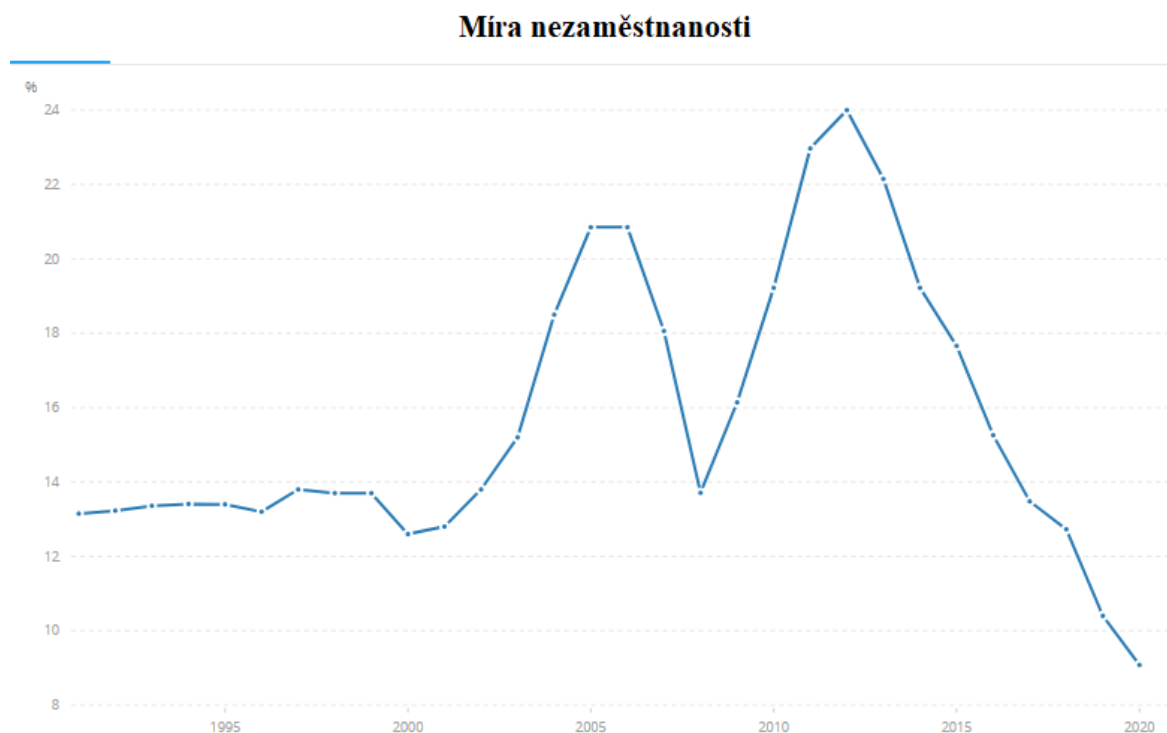
Graf 13 - Obchodní bilance Srbska

Zdroj: Vlastní zpracování dle [92]

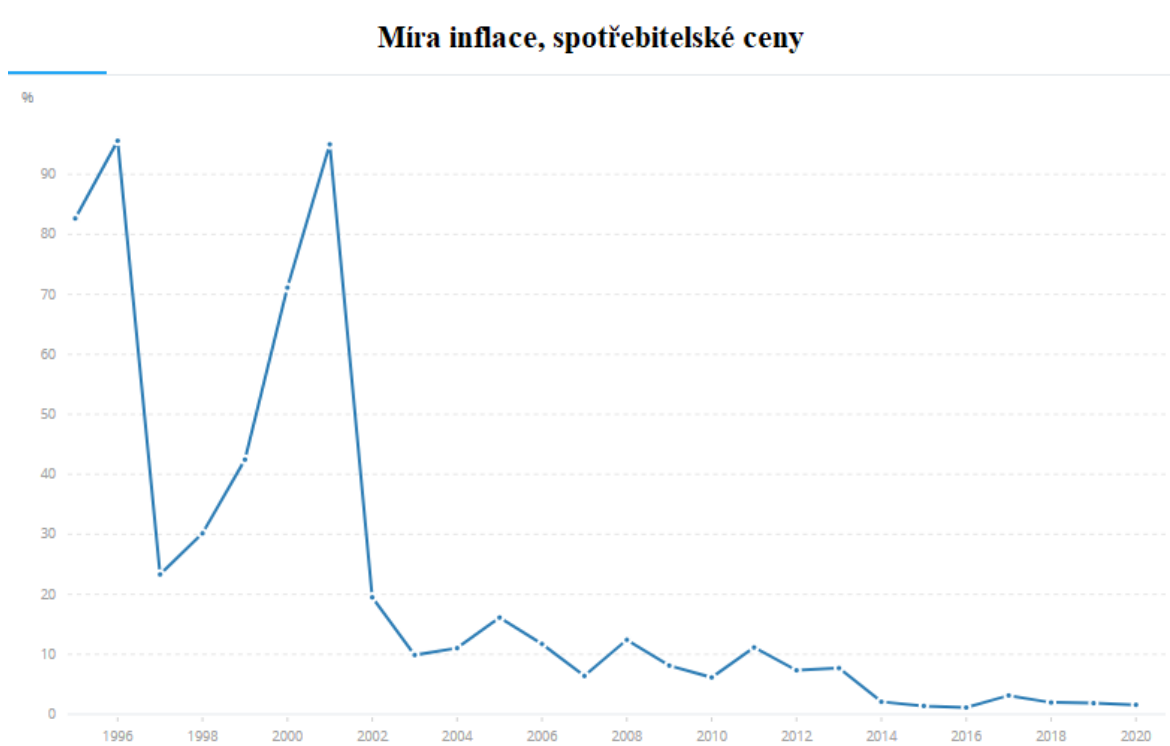
Míra nezaměstnanosti je v porovnání s většinou Evropské unie vysoká, na poměry regionu ji lze považovat za relativně nízkou. Také lze pozorovat pozitivní trend, kdy od roku 2012 dochází k neustálému poklesu, dokonce i v pandemii zasaženém roce 2020. V tomto roce klesla míra nezaměstnanosti na 9 %, což je nejnižší hodnota v historii samostatného Srbska [93].

Graf 14 - Míra nezaměstnanosti Srbska

Zdroj: [93]

Při měření míry inflace byly v období 2004 – 2012 pravidelně sledovány meziroční změny až 5 % jedním, či druhým směrem. Do roku 2014 došlo k postupnému poklesu a až do roku 2020 se inflace pohybuje pouze v intervalu 1 – 3 % [94].

Zdroj: [94]

4.3.2 Politická situace v Srbsku

Srbská republika je parlamentní demokracií s jednokomorovým parlamentem, který má 250 křesel. Před volbami v roce 2012 došlo k rozštěpení nacionalistické Srbské radikální strany. Její populární odnoží se stala Srbská progresivní strana (SNS), která se prezentuje umírněnější, konzervativní politikou a zaujala proevropský postoj. Zároveň kritiky bývá program strany označován za populistický. Od těchto voleb sestavovala vládu vždy koalice vedená SNS. V posledních parlamentních volbách v roce 2020 získala koalice SNS 188 mandátů, jelikož opozice se rozhodla volby bojkotovat. Volbám předcházely demonstrace, za spravedlivou politická soutěž a svobodná média. Výzvy opozice vedly k historicky nejnižší volební účasti, přesto byli pozorovateli uznány za legitimní [95]. Freedom House udělil ve svém posledním reportu Srbsku 64/100 a zařadil zemi do kategorie „částečně svobodná“. Srbský index se každoročně zhoršuje od roku 2016 [96].

Dále je tu nevyřešená otázka Kosova. V roce 2006 proběhlo v Srbsku referendum o schválení nové ústavy. Jedním z jejích bodů bylo ustanovení, že autonomní oblast Kosovo je součástí Srbska. Kosovem vyhlášenou samostatnost v roce 2008 se srbská strana rozhodla neuznat a tvrdí, že není v souladu s novou srbskou ústavou. Až do roku 2011 obě strany

neudržovaly diplomatické vztahy a jednaly výhradně přes prostředníky. První změnou a normalizací vztahů jsou pod záštitou Evropské unie vedená jednání Bělehrad – Priština, kterými jsou podmíněna i jednání o členství v EU. Výsledkem jednání bylo umožnění volného pohybu přes hranici, ukončení vzájemného embarga a uznávání celních kolků [97]. Další posun přinesla Bruselská dohoda, která měla vyřešit otázky zastoupení srbské menšiny v samosprávě Kosova a vybraných soudech [98]. Mezi lety 2018 – 2020 uvalilo Kosovo na dovoz srbských produktů clo ve výši 100 %, jakožto odvetu za blokování členství Kosova v mezinárodních organizacích Srbskem. K obnovení jednání došlo opět v Bruselu v září 2020, srbská strana však Bruselskou dohodu stále neratifikovala [99].

4.3.3 Vztahy s EU

Jednání o možném vstupu Srbska do Evropské unie započala již na konci roku 2005, byla ale velmi rychle přerušena, jelikož Srbsko odmítalo spolupracovat s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii. Jednání o uzavření Stabilizační a asociační dohody byla proto obnovena až v průběhu roku 2007. Ta byla spolu s prozatímní obchodní dohodou o rok později, následující rok podalo Srbsko oficiální přihlášku ke vstupu do Evropské unie. Dalším velkým milníkem je 1. březen 2012, kdy Srbsko získalo status kandidátské země. Stabilizační a asociační dohoda vstoupila v platnost v roce 2013. Mezikroky Stabilizačního a asociačního procesu byly poměrně dlouhé, neboť postup v jednáních s Evropskou unií byl podmíněn normalizací vztahů s Kosovem [100].

Graf 16 - Srbsko- kapitoly přístupových jednání a jejich stav

Číslo	Kapitola	Otevřeno/ Uzavřeno	Číslo	Kapitola	Otevřeno/ Uzavřeno
1	Volný pohyb zboží		19	Sociální politika a zaměstnanost	
2	Volný pohyb osob		20	Podnikání a průmyslová politika	27. 2. 2017
3	Volný pohyb služeb		21	Trans-evropské sítě	
4	Volný pohyb kapitálu	10. 12. 2019	22	Regionální politika	

5	Veřejné zakázky	13. 12. 2016	23	Justice a základní práva	18. 7. 2016
6	Obchodní právo	11. 12. 2017	24	Spravedlnost, svoboda a bezpečnost	18. 7. 2016
7	Právo na duševní vlastnictví	20. 6. 2017	25	Věda a výzkum	13. 12. 2016 / 13. 12. 2016
8	Hospodářská soutěž		26	Vzdělání a kultura	27. 2. 2017 / 27. 2. 2017
9	Finanční služby	27. 6. 2019	27	Životní prostředí a klimatická změna	
10	Informovaná společnost a média		28	Ochrana spotřebitele a zdraví	
11	Zemědělství a rozvoj venkova		29	Celní unie	20. 6. 2017
12	Bezpečnost potravin, veterinární a fytosanitární		30	Vnější vztahy	11. 12. 2017
13	Rybolov	25. 6. 2018	31	Zahraniční, bezpečností a obranná politika	
14	Dopravní politika		32	Finanční kontrola	14. 12. 2015
15	Energetika		33	Finanční a rozpočtová opatření	25. 6. 2018
16	Daně		34	Instituce	X
17	Hospodářská a měnová politika	10. 12. 2018	35	Ostatní – Normalizace vztahů s Kosovem	14. 12. 2015
18	Statistika	10. 12. 2018			

Zdroj: [101]

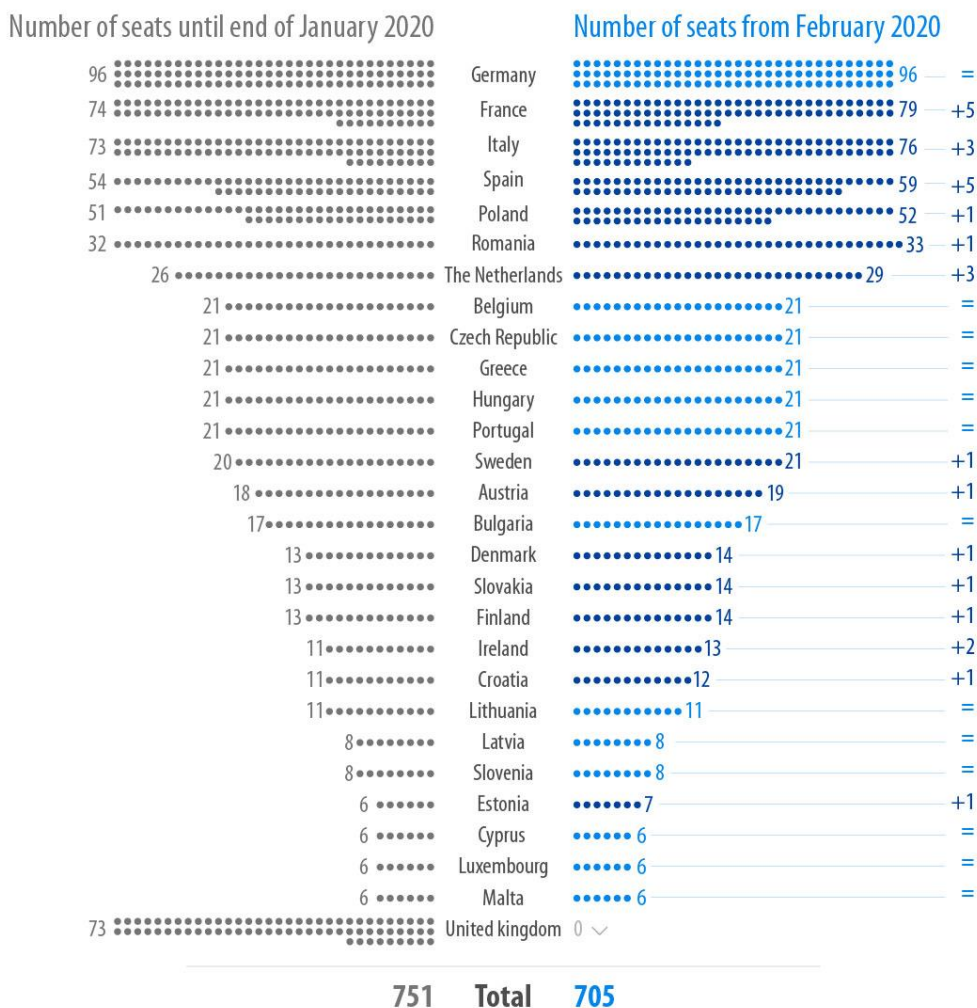
Screening kapitol proběhl v letech 2013 – 2015, od té doby začalo postupné otevírání kapitol *acquis*. K dnešnímu dni byly otevřeny a předběžně uzavřeny dvě kapitoly, stejně jako v případě Černé hory se jedná o Vědu a výzkum a Vzdělání a kulturu. Srbsko musí v porovnání s předchozími dvěma zeměmi uzavřít i kapitolu 35, která je zaměřena na vztahy s Kosovem. Podmínkou vstupu Srbska do Evropské unie není povinnost uznat Kosovo za samostatný stát. Urychlení otevírání nových kapitol by mohla přinést nová, revidovaná metodika, která by měla být aplikována od roku 2021 [101].

4.4 Politické dopady rozšíření EU o země západního Balkánu

Evropský parlament má podle Lisabonské smlouvy 751 křesel, které jsou přiděleny 750 členům a 1 předsedovi. Tato smlouva dále limituje maximální počet křesel jedné země na 96 a minimální počet křesel na 6. Rozdělení křesel také musí splňovat zásadu „degresivní proporcionality“. Podle té státy s větší populací má případnou více křesel, zároveň ale 1 poslanec většího státu zastupuje více voličů tohoto státu. Pro ilustraci jsou vhodnými příklady Německo a Malta, jelikož na 1 německého poslance připadá 866 320 občanů, kdežto v případě Malty reprezentuje 1 poslanec 85 761 občanů. Toto pravidlo nesplňují 3 země, jsou jimi Španělsko, Nizozemí a Dánsko. V těchto případech zastupuje 1 poslanec více obyvatel v porovnání se státy většími. Aktuální změny v rozdělení křesel byly provedeny kvůli Brexitu, kdy došlo k uvolnění 73 mandátů držných britskými poslanci. Po revizi bylo 27 křesel přerozděleno mezi vybrané členské státy a 46 křesel bylo ponecháno prázdných pro nově vstupující země [102]. Současné rozdělení křesel podle států je přiloženo níže, následující tabulka ho zasazuje do kontextu obyvatelstva jednotlivých států a kolik obyvatel připadá na 1 poslance. Počet obyvatel je brán k 1. 1. 2020.

Distribution of seats in the European Parliament

The number of MEPs per country has been modified following the UK's departure from the EU at the end of January 2020.

Source:
European Parliament

Zdroj: [102]

Tabulka 8 - Současné rozdělení křesel v Evropském parlamentu

Členská země	Počet křesel v EP	% křesel v EP	Počet obyvatel	% populace EU	Počet obyvatel na 1 poslance
Německo	96	13,62%	83 166 711	18,59%	866 320
Francie	79	11,21%	67 320 216	15,05%	852 155
Itálie	76	10,78%	59 641 488	13,33%	784 756
Španělsko	59	8,37%	47 332 614	10,58%	802 248
Polsko	52	7,38%	37 958 138	8,49%	729 964
Rumunsko	33	4,68%	19 328 838	4,32%	582 995
Nizozemí	29	4,11%	17 407 585	3,89%	600 262
Belgie	21	2,98%	11 522 440	2,58%	548 688
Česko	21	2,98%	10 693 939	2,39%	509 235
Řecko	21	2,98%	10 718 565	2,40%	510 408
Maďarsko	21	2,98%	9 769 526	2,18%	465 216
Portugalsko	21	2,98%	10 295 909	2,30%	490 281
Švédsko	21	2,98%	10 327 589	2,31%	491 790
Rakousko	19	2,70%	8 901 064	1,99%	468 477
Bulharsko	17	2,41%	6 951 482	1,55%	408 911
Dánsko	14	1,99%	5 822 763	1,30%	415 912
Slovensko	14	1,99%	5 457 873	1,22%	389 848
Finsko	14	1,99%	5 525 292	1,24%	394 664
Irsko	13	1,84%	4 964 440	1,11%	381 880
Chorvatsko	12	1,70%	4 058 165	0,91%	338 180
Litva	11	1,56%	2 794 090	0,62%	254 008
Lotyšsko	8	1,13%	1 907 675	0,43%	238 459
Slovinsko	8	1,13%	2 095 861	0,47%	261 983
Estonsko	7	0,99%	1 328 889	0,30%	189 841
Kypr	6	0,85%	888 005	0,20%	148 001
Lucembursko	6	0,85%	626 108	0,14%	104 351
Malta	6	0,85%	514 564	0,12%	85 761
EU27	705	100%	447 319 829	100%	-

Zdroj: Vlastní zpracování dle [102] a [103]

4.4.1 První metoda přidělení křesel

První model je nejjednodušší. Tím, že došlo k odchodu britských poslanců, existuje možnost pouhého přidání křesel přístupujícím státům podle výše popsaných kritérií. Přidělením křesel podle této varianty nedojde k překročení limitu 751 poslanců a vychází z principu „degresivní proporcionality“. Jelikož je každá z kandidátských zemí, v počtu obyvatel, srovnatelná s některým ze současných členských států, byl počet nově přidělených křesel odvozen podle počtu křesel, kterými disponuje země s podobným počtem obyvatel. Pro potřeby výpočtu této varianty byly zvoleny dvojice Albánie – Litva, Černá Hora – Lucembursko a Srbsko – Bulharsko.

Tabulka 9 - Rozdělení křesel v Evropském parlamentu podle první metody

Členská země	Počet křesel v EP	% křesel v EP	Počet obyvatel	% populace EU	Počet obyvatel na 1 poslance
Německo	96	12,99%	83 166 711	18,17%	866 320
Francie	79	10,69%	67 320 216	14,71%	852 155
Itálie	76	10,28%	59 641 488	13,03%	784 756
Španělsko	59	7,98%	47 332 614	10,34%	802 248
Polsko	52	7,04%	37 958 138	8,29%	729 964
Rumunsko	33	4,47%	19 328 838	4,22%	585 722
Nizozemí	29	3,92%	17 407 585	3,80%	600 262
Belgie	21	2,84%	11 522 440	2,52%	548 688
Česko	21	2,84%	10 693 939	2,34%	509 235
Řecko	21	2,84%	10 718 565	2,34%	510 408
Maďarsko	21	2,84%	9 769 526	2,13%	465 216
Portugalsko	21	2,84%	10 295 909	2,25%	490 281
Švédsko	21	2,84%	10 327 589	2,26%	491 790
Rakousko	19	2,57%	8 901 064	1,94%	468 477
Bulharsko	17	2,30%	6 951 482	1,52%	408 911
Srbsko	17	2,30%	6 926 705	1,51%	407 453
Dánsko	14	1,89%	5 822 763	1,27%	415 912
Slovensko	14	1,89%	5 457 873	1,19%	389 848
Finsko	14	1,89%	5 525 292	1,21%	394 664

Irsko	13	1,76%	4 964 440	1,08%	381 880
Chorvatsko	12	1,62%	4 058 165	0,89%	338 180
Litva	11	1,49%	2 845 955	0,62%	258 723
Albánie	11	1,49%	2 794 090	0,61%	254 008
Lotyšsko	8	1,08%	1 907 675	0,42%	238 459
Slovinsko	8	1,08%	2 095 861	0,46%	261 983
Estonsko	7	0,95%	1 328 889	0,29%	189 841
Kypr	6	0,81%	888 005	0,19%	148 001
Lucembursko	6	0,81%	626 108	0,14%	104 351
Černá Hora	6	0,81%	621 873	0,14%	103 646
Malta	6	0,81%	514 564	0,11%	85 761
EU27	705	95,40%	447 319 829	97,73%	-
EU27+3	739	100%	457 714 362	100%	-

Zdroj: Vlastní zpracování dle [102] a [103]

Při aplikaci této metody došlo k přidělení 17 křesel Srbsku, 11 křesel Albánii a Černá Hora získala 6 křesel, aby byla splněna podmínka minimálního možného zastoupení. Ve všech případech je také splněna podmínka „degresivní proporcionality“. Tuto variantu lze považovat za aplikovatelnou v praxi. Po přistoupení uvažovaných kandidátských zemí by zůstalo nadále neobsazených 12 křesel. Pokud by došlo k přistoupení dalších kandidátských zemí, byla by kapacita překročena. V takovém případě by bylo nutné provést kompletní přepočítání všech křesel nebo reformu obdobnou té, kterou přinesla Lisabonská smlouva.

4.4.2 Druhá metoda přidělení křesel

Předchozí varianta se sice jeví jako reálná, nepracuje však s hodnotami současných členských států a tudíž ani neřeší výkyvy při naplňování principu „degresivní proporcionality“, na kterou se tento model zaměřuje. Druhý model je zamyšlením, zda by volná křesla nešla přerozdělit podle klíče tak, aby byla dosaženo lepšího poměrného zastoupení jednotlivých členských zemí v Evropském parlamentu. Tento model proto uvažuje využití volné kapacity a přeobsazení všech 751 křesel. Hlavním kritériem pro přerozdělování křesel jednotlivým zemím je jejich počet obyvatel vztažený k celkovému počtu obyvatel Evropské unie. Druhým použitým kritériem je počet obyvatel na 1 poslance. Váhy těchto kritérií byly stanoveny pomocí Saatyho metody kvantitativního párového

porovnávání. Nadále platí podmínky, že maximální a minimální počet křesel, kterými může členská země disponovat, jsou 96 a 6.

Váhy kritérií byly stanoveny s přihlédnutím k tomu, jak jsou dodržovány aktuálním rozdělením křesel v Evropském parlamentu. Podmínka, že lidnatější země má v Evropském parlamentu více zástupců než země menší je splněna ve všech případech, proto jí byla udělena váha 3 – slabá preference. Její převrácená hodnota je vahou kritéria počtu křesel dané země, u kterých se při přepočtu na obyvatele objevují menší nepravidelnosti.

Tabulka 10 - Stanovení vah pro druhou metodu

Kritérium	Počet obyvatel	Počet křesel	Geometrický průměr	Váha
Počet obyvatel	1	3	1,732	0,75
Počet křesel	1/3	1	0,575	0,25
Součet			2,307	1

Zdroj: Vlastní zpracování

Výpočet prvního kroku spočívá ve zjištění podílu obyvatelstva členské země na podílu obyvatelstva celé EU včetně kandidátské země. Vypočítaný podíl bude následně vynásoben příslušnou vahou. Poté bude vypočten podíl současného počtu křesel členského státu a 751 křesel Evropského parlamentu, a výsledek bude opět vynásoben výše spočítanou vahou. Po sečtení těchto dvou hodnot vyjde finální podíl nově obsazených křesel členskou zemí. Výpočet je opakován, dokud nejsou zvlášť vypočteny jednotlivé členské země. Příklad pro ilustraci na výpočtu křesel Francie po vstupu Albánie: $((67\,320\,216/450\,165\,784)*0,75) + ((79/751)*0,25) = 0,138457$. Francii by podle tohoto modelu připadlo 13,85 % z celkových 751 křesel. Jelikož Albánie žádnými křesly v současnosti nedisponuje, bylo jí provizorně přiděleno 11 křesel stanovených první metodou.

Tabulka 11 - Rozdělení křesel v EP podle druhé metody pro případ vstupu Albánie do EU

Členská země	Podíl křesel v EP	Počet křesel v EP
Německo	0,170518	128
Francie	0,138457	104
Itálie	0,124665	94
Španělsko	0,098499	74
Polsko	0,080551	60
Rumunsko	0,043188	32
Nizozemí	0,038656	29

Belgie	0,026188	20
Česko	0,024807	19
Řecko	0,024848	19
Maďarsko	0,023267	17
Portugalsko	0,024144	18
Švédsko	0,024197	18
Rakousko	0,021155	16
Bulharsko	0,017241	13
Dánsko	0,014361	11
Slovensko	0,013754	10
Finsko	0,013866	10
Irsko	0,012599	9
Chorvatsko	0,010756	8
Litva	0,008317	6
Lotyšsko	0,005841	4
Slovinsko	0,006155	5
Estonsko	0,004544	3
Kypr	0,003477	3
Lucembursko	0,00304	2
Malta	0,002855	2
Albánie	0,008403	6
EU27+Albánie	0,988349	742

Zdroj: Vlastní zpracování

Z průběžného výpočtu je patrné, že dokonale plní podmínku „degresivního principu“, jelikož země s větším počtem obyvatel mají více křesel a zároveň se jejich podíl s klesajícím počtem obyvatel snižuje. Zůstává však nesplněna podmínka maximálního počtu křesel, kterou výrazně překračují Německo a Francie. Také není splněna ani dolní hranice a několik zemí nedosáhlo na svých zaručených 6 křesel. Německu a Francii byl proto počet křesel snížen na maximálních 96 a 40 uvolněných křesel bylo dále rozděleno mezi zbylé země. Podíl těchto zemí, uvedený v tabulce výše, byl vynásoben 40, a jakožto nová křesla přičten k dosavadnímu počtu křesel. Menším zemím byl v rámci finálního přerozdělování

dorovnán počet křesel minimálně na 6. Nově spočítaná křesla byla zaokrouhlována nahoru, protože zaokrouhlování dolů by opět zvýhodnilo velké země.

Tabulka 12 - Rozdělení křesel v EP podle druhé metody pro případ vstupu Albánie do EU - úprava

Členská země	Podíl křesel v EP	Počet křesel v EP
Německo	0,128171	96
Francie	0,128171	96
Itálie	0,128171	96
Španělsko	0,104139	78
Polsko	0,085447	64
Rumunsko	0,045394	34
Nizozemí	0,041389	31
Belgie	0,029372	22
Česká republika	0,026702	20
Řecko	0,026702	20
Maďarsko	0,024032	18
Portugalsko	0,025367	19
Švédsko	0,025367	19
Rakousko	0,022697	17
Bulharsko	0,018692	14
Dánsko	0,016021	12
Slovensko	0,014686	11
Finsko	0,014686	11
Irsko	0,013351	10
Chorvatsko	0,013351	10
Litva	0,009346	7
Lotyšsko	0,008011	6
Slovinsko	0,008011	6
Estonsko	0,008011	6
Kypr	0,008011	6
Lucembursko	0,008011	6
Malta	0,008011	6

Albánie	0,010681	8
EU27+Albánie	1	749

Zdroj: Vlastní zpracování

Již na první pohled je vidět, že tato metoda zvyšuje reprezentaci velkých zemí na úkor zemí střední velikosti. Reálné využití má proto velmi malé, dá se očekávat, že by se takovýto návrh setkal s odporem zástupců většiny členských zemí. Výsledný stav nelze ani označit za žádoucí, ačkoli by se podle podílů křesel mohl zdát férovější, vedl by k omezení politické reprezentace. Pokud by Albánie vstoupila za tohoto stavu, bylo by její zastoupení relativně slabé.

4.4.3 Třetí metoda přidělení křesel

Třetí metoda je postavena na výpočtu podle rDP metody, což je jedna z možných metod přerozdělení křesel v Evropském parlamentu při dodržení „degresivní proporcionality“, na níž odkazuje DP v názvu. S návrhem této metody přišel na matematickém workshopu zaštiťovaném Evropskou unií profesor González (2007). Ten uvažuje, že i když jsou poslanci voleni ve svých domovských zemích, tak na půdě Evropského parlamentu se seskupují na základě ideologické blízkosti. Navrhuje tedy rozdělit prvek proporcionality mezi dvě části. Ideologickou část představuje podíl obyvatel dané země, druhou část reprezentuje druhá odmocnina počtu obyvatel země.

Tabulka 13 - Rozdělení křesel pro EU27 podle nové metodiky

Členská země	Počet obyvatel	Odmocnina počtu obyvatel	0,6DP	Finální počet křesel	Počet obyvatel na 1 poslance
Německo	83 166 711	9119,578	97,67704	96	866 320
Francie	67 320 216	8204,89	83,47011	82	820 978
Itálie	59 641 488	7722,79	76,37785	75	795 220
Španělsko	47 332 614	6879,87	64,63377	64	739 572
Polsko	37 958 138	6161,018	55,27797	55	690 148
Rumunsko	19 328 838	4396,457	34,88738	35	552 253
Nizozemí	17 407 585	4172,24	32,55844	32	543 987
Belgie	11 522 440	3394,472	24,9377	25	460 898
Česká republika	10 693 939	3270,159	23,78555	24	445 581
Řecko	10 718 565	3273,922	23,82016	24	446 607

Maďarsko	9 769 526	3125,624	22,46881	23	424 762
Portugalsko	10 295 909	3208,724	23,22286	23	447 648
Švédsko	10 327 589	3213,657	23,26788	23	449 026
Rakousko	8 901 064	2983,465	21,19767	21	423 860
Bulharsko	6 951 482	2636,566	18,19549	18	386 193
Dánsko	5 822 763	2413,04	16,33595	17	342 515
Slovensko	5 457 873	2336,209	15,71034	16	341 117
Finsko	5 525 292	2350,594	15,82694	16	345 331
Irsko	4 964 440	2228,102	14,84181	15	330 963
Chorvatsko	4 058 165	2014,489	13,16603	13	312 167
Litva	2 794 090	1671,553	10,58788	11	254 008
Lotyšsko	1 907 675	1381,186	8,512986	9	211 964
Slovinsko	2 095 861	1447,709	8,979592	9	232 873
Estonsko	1 328 889	1152,774	6,950442	7	189 841
Kypr	888 005	942,3402	5,565143	6	148 001
Lucembursko	626 108	791,2699	4,602731	6	104 351
Malta	514 564	717,3312	4,141472	6	85 761
Celkem	447 319 829	91210,03	751	751	-

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce výše je spočítáno možné přerozdělení křesel současných 27 členů EU, jakožto výchozího stavu. V první fázi bylo spočítáno rozdělení křesel podle zásady „degresivní proporcionality“ pro $r=0,6$. Ve čtvrtém sloupečku je vidět, že vypočtená křesla pro některé země nesplňují omezení 96 či 6 křesel. Z tohoto důvodu byl tento výsledek vynásoben limitním koeficientem 0,98. Posledním krokem je zaokrouhlit výsledné hodnoty na nejbližší celé číslo nahoru, tím je nalezen finální počet křesel.

Tabulka 14 - Rozdělení křesel pod rDP metody pro přistoupení Albánie

Členská země	Počet obyvatel	Odmocnina počtu obyvatel	0,6DP	Finální počet křesel	Počet obyvatel na 1 poslane
Německo	83 166 711	9119,578	96,48175	95	875 439
Francie	67 320 216	8204,89	82,42259	81	831 114
Itálie	59 641 488	7722,79	75,4057	74	805 966
Španělsko	47 332 614	6879,87	63,78927	63	751 311
Polsko	37 958 138	6161,018	54,53817	54	702 928
Rumunsko	19 328 838	4396,457	34,38829	34	568 495
Nizozemí	17 407 585	4172,24	32,08827	32	543 987
Belgie	11 522 440	3394,472	24,56498	24	480 102

Česká republika	10 693 939	3270,159	23,42799	23	464 954
Řecko	10 718 565	3273,922	23,46215	23	466 025
Maďarsko	9 769 526	3125,624	22,12874	22	444 069
Portugalsko	10 295 909	3208,724	22,87276	23	447 648
Švédsko	10 327 589	3213,657	22,91718	23	449 026
Rakousko	8 901 064	2983,465	20,87464	21	423 860
Bulharsko	6 951 482	2636,566	17,91342	18	386 193
Dánsko	5 822 763	2413,04	16,07979	16	363 923
Slovensko	5 457 873	2336,209	15,46301	16	341 117
Finsko	5 525 292	2350,594	15,57796	16	345 331
Irsko	4 964 440	2228,102	14,60682	15	330 963
Chorvatsko	4 058 165	2014,489	12,95517	13	312 167
Litva	2 794 090	1671,553	10,41504	11	254 008
Lotyšsko	1 907 675	1381,186	8,371662	9	211 964
Slovinsko	2 095 861	1447,709	8,831103	9	232 873
Estonsko	1 328 889	1152,774	6,833467	7	189 841
Kypr	888 005	942,3402	5,470258	6	148 001
Lucembursko	626 108	791,2699	4,523502	6	104 351
Malta	514 564	717,3312	4,069843	6	85 761
Albánie	2 845 955	1686,996	10,52647	11	258 723
Celkem	450 165 784	92897,03	751	751	-

Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud by došlo k přistoupení Albánie a křesla v Evropském parlamentu by se rozdělovala podle této metody, Albánie by jich měla k dispozici 11. Při použití této metody by nedošlo k oslabení pozice malých členských zemí, křesla by Albánie získala na úkor 10 největších zemí EU. Stejně jako při výpočtu rozdělení křesel EU27, zůstává i v tomto případě zachována „degresivní proporcionalita“.

Pro přehlednost práce jsou zde pouze kompletní tabulky pro případ přistoupení Albánie samotné, výpočty ke vstupu zbylých dvou kandidátských zemí a jejich kombinací jsou vloženy do sekce Přílohy. Tabulka níže je shrnutím výsledků přidělení křesel ostatním zemím a jejich kombinacím podle metody rDP.

Tabulka 15 - Rozdělení křesel podle rDP metody pro přistupující země a jejich kombinace

Země	Počet obyvatel	Počet křesel	Počet obyvatel na 1 poslance
Albánie	2 845 955	11	258 723
Černá Hora	621 873	6	103 646

Srbsko	6 926 705	18	384 817
Albánie + Černá Hora	3 467 828	11 + 6	258 723 + 103 646
Albánie + Srbsko	9 772 660	11 + 18	258 723 + 384 817
Srbsko + Černá Hora	7 548 578	18 + 6	384 817 + 103 646
Albánie + Srbsko + Černá Hora	10 394 533	10 + 17 + 6	284 596 + 407 453 + 103 646

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce jsou uvedené finální výpočty rozdělení křesel v Evropském parlamentu pro nově přistupující země podle metody rDP. Již zmíněná Albánie by dostala 11 křesel. Černá Hora, jakožto nejmenší země, by získala křesel 6, které by jí byly uděleny na základě podmínky minimální přípustné hranice. Srbsku by připadlo křesel 18. Ve všech případech platí, že větší stát má více křesel a zároveň 1 poslanec zastupuje více obyvatel. Pokud by vstupovaly dvě země zároveň, tak by ke změně počtu jim přidělených křesel nedošlo. Pokud by došlo k vstupu všech 3 kandidátských zemí současně, ztratila by Albánie a Srbsko po 1 křesle na konečných 10, respektive 17.

4.5 Ekonomické dopady

Možné ekonomické dopady vstupu vybraných kandidátských zemí jsou vyhodnoceny na oblasti Společné zemědělské politiky. Jedná se o jednu z nejvýznamnějších společných politik, jejíž objem představuje největší část výdajů rozpočtu EU. Pro období víceletého finančního rámce 2021 – 2027 je pro ni vyhrazeno 336,4 mld. Eur.

Výpočet procentuálního podílu na alokovaných prostředcích pro jednotlivé země vychází z vybraných 5 kritérií: Počet obyvatel, výše HDP, podíl zemědělství na celkovém HDP, rozloha zemědělské půdy a objem zemědělské výroby. Těmto kritériím byly stanoveny váhy za pomoci Saatyho metody kvantitativního párového porovnávání, jejíž princip byl vysvětlen v předchozí kapitole. Největší preference byly přiřazeny podílu zemědělství na celkovém HDP, tato úvaha vychází z předpokladu, že by bylo žádoucí, aby zvýšený podíl alokovaných zdrojů plynul do nově vstupujících zemí s relativně velkým, ale zastaralým primárním sektorem.

Tabulka 16 - Saatyho matice pro výpočet ekonomických dopadů v zemědělství

Kritérium	Počet obyvatel	Výše HDP	zem./HDP	Zemědělská půda (ha)	Počet lidí pracujících v zemědělství	Geometrický průměr	Váha
Počet obyvatel	1	1/7	1/9	1/7	1/7	0,20	0,026
Výše HDP	7	1	1/5	3	3	1,66	0,216
Podíl zem./HDP	9	5	1	5	5	4,076	0,530
Zemědělská půda (ha)	7	1/3	1/5	1	3	1,07	0,139
Počet lidí pracujících v zemědělství	7	1/3	1/5	1/3	1	0,689	0,090
Součet						7,695	1

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce níže jsou zaneseny hodnoty všech vybraných kritérií za rok 2019. Jako dílčí výpočet je pro porovnání zobrazen i stav pro aktuálních 27 členů EU. Tyto celkové hodnoty poslouží pro další výpočty. Dalším krokem je totiž vypočtení podílu příslušného kritéria na celkové hodnotě dosažené všemi zeměmi dohromady. Tento podíl je následně vynásoben příslušnou vahou a suma všech podílů tvoří hodnotu, která poslouží jako podklad pro výpočet rozdělení zdrojů SZP mezi jednotlivé země.

Tabulka 17 - Hodnoty zkoumaných kritérií (2019)

Země	Počet obyvatel	HDP (v mld. USD)	Podíl zem/HDP (v %)	Zemědělská půda (1000 ha)	Počet lidí zaměstnaných v zemědělství (v tis.)
Německo	83 019 213	3 888,33	0,8	16666	510,649
Francie	67 177 636	2 728,87	1,5	28621,186	678,299
Itálie	59 816 673	2 004,91	1,9	13120,962	908,779

Španělsko	46 937 060	1 393,05	2,6	26206,6906	797,267
Polsko	37 972 812	595,862	2,3	14523	1498,495
Rumunsko	19 414 458	249,70	4,1	13826	1843,76
Nizozemí	17 282 163	910,194	1,6	1816,8	167,884
Belgie	11 455 519	533,254	0,6	1356,4226	44,434
Česká republika	10 649 800	252,498	1,9	3523,659	141,262
Řecko	10 724 599	205,327	3,8	6103,6	453,624
Maďarsko	9 772 756	163,504	3,3	5278	213,074
Portugalsko	10 276 617	239,511	2	3573,99	270,1
Švédsko	10 230 185	533,879	1,4	3004,78	86,294
Rakousko	8 858 775	445,075	1,1	2651,21	159,22
Bulharsko	7 000 039	65,559	3,2	5037	214,083
Dánsko	5 806 081	347,561	1,2	2626	63,751
Slovensko	5 450 421	105,119	2,5	1885	71,984
Finsko	5 517 919	268,782	1,5	2274	96,654
Irsko	4 904 240	399,122	0,9	4524	102,711
Chorvatsko	4 076 246	60,753	2,9	1504	103,755
Litva	2 794 184	54,64	3,7	2975	88,718
Lotyšsko	1 919 968	34,055	3,2	1960	66,258
Slovinsko	2 080 908	54,179	2	612,28	41,86
Estonsko	1 324 820	31,045	2,5	988,4	21,262
Kypr	875 899	24,949	1,7	125,194	10,04
Lucembursko	613 894	71,105	0,2	131,592	1,843
Malta	493 559	15,216	0,7	10,38	2,571
Albánie	2 862 427	15,287	18,5	1174	460,55
Černá Hora	622 182	5,543	6,4	257	17,434
Srbsko	6 963 764	51,475	6	3482	452,746
EU27	446 446 444	15 676,04	2,0407407 41	164925,1462	8658,631
Celkem	456 894 817	15 748,35	2,8666666 67	169838,1462	9589,364

Zdroj: Vlastní zpracování dle [103], [104], [105], [106], [107]

Po výpočtu s výše nastavenými kritérii pro EU27 vyjde následující tabulka. V té je zobrazeno, kolik % z přerozdělovaných finančních zdrojů by jednotlivým zemím připadlo nyní.

Tabulka 18 - Alokace financí SZP pro EU27

Země	Podíl z prostředků SZP	Přidělené finance (v mld. Eur)
Německo	0,085461	28,74914
Francie	0,087114	29,30522

Itálie	0,06989	23,51087
Španělsko	0,077312	26,00759
Polsko	0,060361	20,30546
Rumunsko	0,074826	25,17138
Nizozemí	0,032214	10,83695
Belgie	0,015391	5,177609
Česká republika	0,026813	9,020002
Řecko	0,049865	16,7745
Maďarsko	0,041227	13,86891
Portugalsko	0,028956	9,74084
Švédsko	0,024848	8,358843
Rakousko	0,021119	7,104361
Bulharsko	0,038562	12,97221
Dánsko	0,019546	6,575165
Slovensko	0,02815	9,469643
Finsko	0,021374	7,190347
Irsko	0,019323	6,500108
Chorvatsko	0,031315	10,53446
Litva	0,039935	13,43412
Lotyšsko	0,033702	11,33737
Slovinsko	0,021057	7,083442
Estonsko	0,025606	8,613906
Kypr	0,016957	5,704248
Lucembursko	0,003069	1,032528
Malta	0,007007	2,357185

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 19 - Alokace financí SZP po vstupu Albánie, ČR a Srbska

Země	Podíl z prostředků SZP	Rozdíl	Přidělené finanční (v mld. Eur)	Rozdíl v přidělených financích (v mld. Eur)
Německo	0,081418	-0,00404	27,38911	-1,360036
Francie	0,080286	-0,00683	27,00817	-2,29705
Itálie	0,06188	-0,00801	20,81638	-2,69449
Španělsko	0,066732	-0,01058	22,44858	-3,559015
Polsko	0,050458	-0,0099	16,97405	-3,331403
Rumunsko	0,058417	-0,01641	19,65147	-5,519909
Nizozemí	0,02639	-0,00582	8,877753	-1,959193
Belgie	0,013191	-0,0022	4,437348	-0,740262
Česká republika	0,019988	-0,00683	6,724026	-2,295976
Řecko	0,036098	-0,01377	12,14333	-4,631165
Maďarsko	0,029455	-0,01177	9,90878	-3,960127
Portugalsko	0,021655	-0,0073	7,284907	-2,455933

Švédsko	0,019802	-0,00505	6,661291	-1,697553
Rakousko	0,017052	-0,00407	5,736251	-1,36811
Bulharsko	0,02715	-0,01141	9,133304	-3,838903
Dánsko	0,01524	-0,00431	5,126842	-1,448323
Slovensko	0,019377	-0,00877	6,518508	-2,951135
Finsko	0,016013	-0,00536	5,386762	-1,803585
Irsko	0,015966	-0,00336	5,371091	-1,129017
Chorvatsko	0,021142	-0,01017	7,112176	-3,422284
Litva	0,026978	-0,01296	9,075477	-4,358642
Lotyšsko	0,022523	-0,01118	7,576821	-3,760552
Slovinsko	0,014081	-0,00698	4,736875	-2,346567
Estonsko	0,016917	-0,00869	5,690763	-2,923143
Kypr	0,011065	-0,00589	3,722425	-1,981823
Lucembursko	0,002368	-0,0007	0,796509	-0,236018
Malta	0,004583	-0,00242	1,541843	-0,815341
Albánie	0,119667	-	40,25615	-
Černá Hora	0,039927	-	13,43153	-
Srbsko	0,045178	-	15,19788	-

Zdroj: Vlastní zpracování

Při aplikaci výše popsané metodiky vychází nové přerozdělení zdrojů SZP mezi současné členské státy EU rozšířené o Albánii, Černou horu a Srbsko. V pravém sloupci je vypočítán rozdíl mezi podílem financí, které by členské státy obdržely před a po přistoupení zmiňovaných 3 kandidátských zemí. Většina současných členů by ztratila méně než jedno procento. Zároveň je nutné zmínit, že i pouhé jedno procento je zhruba 3,3 miliard eur. Společná zemědělská politika je i kvůli objemu přerozdělovaných zdrojů citlivé téma a touto změnou více zasažené země by s tímto rozdělením zřejmě nesouhlasily. Mezi více zasažené patří i Řecko nebo Rumunsko, kde velké množství lidí pracuje v zemědělství. Na druhou stranu vyšší objem financí pro investiční projekty by jednoznačně pomohl modernizovat zemědělský sektor přistoupivších zemí. Finanční prostředky alokované podle této metody pro kandidátské země jsou následovné: Albánie 40,27 miliard eur, Černá Hora 13,42 miliard eur a Srbsko 15,2 miliard eur. V tomto ohledu rozdělení reflektuje poměrně dobře v první kapitole popsanou strukturu ekonomik těchto zemí.

5 Závěr

Cílem práce bylo zhodnotit možné politické a ekonomické dopady vstupu tří vybraných zemí západního Balkánu do Evropské unie. Praktická část byla proto rozdělena do tří dílčích cílů, které situaci hodnotí z různých úhlů pohledu.

První cíl bylo zhodnocení současné situace a historického vývoje zkoumaných kandidátských zemí. Analýza ekonomické stránky jejich stavu byla provedena na veličinách tzv. magického čtyřúhelníku. Další součástí cíle je zpracovaná analýza vývoje přístupových jednání a přiblížení politické situace v zemi.

První zkoumanou zemí byla Albánie, ta má na evropské poměry poměrně unikátní ekonomickou strukturu, neboť až 40 % obyvatel země je zaměstnáno v zemědělství. To přitom představuje pouze 20 % z celkového HDP. Pozorovaná nízká výkonnost albánského zemědělství by mohla představovat výzvu při nastavování Společné zemědělské politiky, a to z obou stran. Výkonnost albánské ekonomiky v čase kolísá, ale tempo růstu zůstávalo v minulých letech kladné. Jedná se o zemi s dobrým potenciálem dalšího růstu, zejména díky rostoucímu sektoru cestovního ruchu. Ze stejného důvodu byla ale také jednou z nejvíce zasažených evropských ekonomik v důsledku pandemie. V případě Albánie ovšem větší překážku případného vstupu do EU tvoří spíše politické a správní nedostatky. Země se dlouhodobě potýká s vysokou mírou korupce ve veřejné sféře, kterou se zatím nedaří mírnit a jejichž plnění je spjato i s uzavřením souvisejících kapitol *acquis*. Albánie se v mezinárodní politice orientuje na Spojené státy americké a Evropskou unii. Jako první vstoupila v roce 2009 do NATO a všechny parlamentní strany jsou proevropské. Kandidátskou zemí je Albánie od roku 2014 a v roce 2020 byla zahájena přístupová jednání, k jejich úspěšnému uzavření má zatím Albánie daleko. K dnešnímu dni nebyla otevřena zatím žádná kapitola *acquis*.

Druhou zkoumanou zemí byla Černá Hora. Její ekonomická situace je v mnoha ohledech srovnatelná se situací v Albánii. Země vykazovala také dobré tempo růstu HDP až do roku 2020, kdy ze stejného důvodu dochází k propadu do záporných hodnot. Míra inflace i nezaměstnanosti se pohybují okolo regionálního průměru. Politická situace v zemi je poněkud neklidná, jelikož dosud vládnoucí strana se po 30 letech odebrala do opozice a nová vládní koalice je ideově roztržštěná. V zemi opět začínají sílit proruské hlasy, přesto vláda deklarovala svou orientaci na Brusel. Ta má v zemi již delšího trvání, Černá Hora získala

status kandidátské země v roce 2010. I proto jsou přístupová jednání v pokročilejší fázi v porovnání s Albánií. Do současnosti bylo v rámci přístupových rozhovorů otevřeno 33 kapitol a předběžně uzavřeno 3 z nich.

Třetí zkoumanou zemí je Srbsko. Jeho ekonomika zaznamenala prudký růst po ekonomické krizi v roce 2008, o Srbsku se dokonce začalo mluvit jako o balkánském tygru. Dynamický růst však záhy vystřídal dlouhé období výkyvů. Politická situace v zemi je neuspokojivá. Po bojkotu voleb opozičními stranami získala doposud vládnoucí strana SNS v parlamentu super majoritu. Podle různých zdrojů dochází v zemi k růstu autoritářství. Otázka členství v Evropské unii je také ovlivněna vzájemnými vztahy Srbska s Kosovem. Jednání vedená Evropskou unií vedou postupně k normalizaci vztahů, i když situace zůstává nadále nedořešena.

Na základě výše popsaných skutečností vyplývá, že členství těchto zemí v EU má svá pozitiva. Tato pozitiva lze spatřovat v ekonomickém potenciálu těchto zemí, v jejich geopolitické důležitosti a potřebě stabilizovat celý region. Příklad zahájení dialogu mezi Srbskem a Kosovem je ukázkou, jak silným motivátorem může potenciální členství v EU být.

Druhý cíl byl zaměřen na výpočet možného rozdělení křesel v Evropském parlamentu v případě vstupu zkoumaných kandidátských zemí. Tento cíl měl zjistit možná rozdělení křesel tak, aby byla co nejpřesněji splněno kritérium „degresivní proporcionality“. Toto kritérium stanovuje, že země s větším počtem obyvatel má více křesel a zároveň na 1 jejího poslance připadá více obyvatel. Také byly zachovány limity, že jedna země může obsadit maximálně 96 křesel a minimálně křesel 6. K naplnění cíle byly vytvořeny tři varianty možného rozdělení křesel.

První varianta byla postavena na porovnání kandidátské země se zemí členskou, která má podobný počet obyvatel. Podle té pak byla dopočítána křesla pro zemi přistupující. Po aplikaci této metody by počet křesel současných členských zemí zůstal neměnný a nově přistupujícím zemím by byla křesla přidělena následovně: Albánie 11 křesel, Černá Hora 6 křesel a Srbsko 17 křesel. Po vstupu těchto tří zemí by v Evropském parlamentu zůstalo neobsazených 12 křesel z celkových 751. Výsledný počet křesel tudíž lze považovat za reálný, přesto v dlouhodobém horizontu nedostatečný. Při budoucích rozšířeních Evropské unie o další členské státy by zbývající volná křesla nestačila pro zajištění politické reprezentace těchto států a bylo by nutné provést reformu distribuce křesel EP.

Ve druhé variantě bylo cílem zjistit, zda není možné využít uvolněných křesel po odchodu britských poslanců ke zlepšení poměrného zastoupení v Evropském parlamentu. Po vypočtení poměrů a jejich roznásobení vahami vyšlo, že u takového zastoupení by došlo k vylepšení poměrného zastoupení. Na druhou stranu by tento model výrazně zvýhodňoval velké země na úkor malých. V současné době disponuje 96 křesly pouze Spolková republika Německo, při aplikaci této metody by se však na horní hranici dostala i Francie (nyní 79) a Itálie (nyní 76). Podobná situace panuje i u Španělska, které by získalo 78 křesel místo současných 59, a v případě Polska, které by obsadilo křesel 64 místo současných 52. Pro kategorii středně velkých zemí by dopad opačný, znamenal by pro ně relativně velkou ztrátu vzhledem k počtu jejich křesel. Pro 12 zemí z intervalu Česká republika – Chorvatsko (seřazeno od největší po nejmenší) by toto přerozdělení znamenalo ztrátu 1 - 3 křesel. Nejvíce by v důsledku této změny ztratila Litva, která by místo současných 11 křesel obsadila pouze 7. Lze tedy konstatovat, že modelové rozdělení by lépe plnilo regresivní princip, ale bylo by tomu na úkor politické reprezentace menších zemí. Z tohoto důvodu byl model zamítnut a nelze ho považovat za aplikovatelný.

Ve třetí variantě byl proveden výpočet podle rDP metody. Bylo vypočítáno optimálnější poměrné zastoupení v souladu s výše zmíněnými 4 podmínkami, a to s ohledem na výsledky předchozích variant propočtů křesel v Evropském parlamentu pro jednotlivé členské země. Tato varianta počítala s obsazením všech 751 křesel. Křesla přerozdělená podle tohoto modelu splňují ve všech případech podmínku regresivní proporcionality, tudíž ztráta křesel by se týkala pouze zemí, které podle modelu v současné době mají více křesel, než by mít měly. Nově vstupující země západního Balkánu by získaly následovný počet křesel: Albánie 11, Černá Hora 6 a Srbsko 18. Pokud by vstupovaly libovolné dvě z těchto zemí společně, počet přidělených křesel by se neměnil. Pokud by vstupovaly všechny tři země zároveň, získaly by křesla následovně: Albánie 10, Černá Hora 6 a Srbsko 17. Tyto výsledky se blíží skutečnosti nejvíce, je však vhodné pohlížet na ně jako na modelový případ a nehledat v nich politické implikace.

Třetí dílčí cíl byl zaměřen na zvážení ekonomických dopadů přístupu kandidátských zemí na Společnou zemědělskou politiku. Výpočet byl založen na podobném principu jako v případě výpočtu druhé varianty rozdělení křesel. Vyšší váha byla přidělena kritériu podílu zemědělství na celkovém HDP, tím byly mírně zvýhodněny kandidátské země, jejichž primární sektor je rozsáhlý, ale méně výkonný. Z celkových 336,4 miliard euro alokovaných

pro víceletý finanční rámec 2021 – 2027 by kandidátské země získaly následující objem dotací v rámci Společné zemědělské politiky: Albánie 40,27 miliard eur, Černá Hora 13,42 miliard eur a Srbsko 15,2 miliard eur. Při zachování konstantních financí SZP znamená pro současné členské státy snížení jim alokovaných zdrojů. Největší ztrátu by po aplikaci uvažovaného modelu zaznamenalo Rumunsko, které by z víceletého finančního rámce přišlo o více než 5,5 mld. Eur. Mezi další silně dotčené země by patřilo také Řecko, Litva, Bulharsko, Španělsko, Polsko nebo Chorvatsko. V některých případech by se propad v čerpaných financích dostal až do desítek procent. Vzhledem k tomu, že Společná zemědělská politika je historicky vnímána členskými státy velmi citlivě, je nepravděpodobné, že by rozdělení financí proběhlo přesně podle tohoto modelu. Zůstává faktem, že vstup zemí západního Balkánu, zejména Albánie, bude pro SZP poměrně velkou finanční zátěží a bude nutné hledat kompromisní řešení i při zohlednění politických vlivů.

6 Seznam použitých zdrojů

1. Aneta Navrátilová. Podají se Komisi přesvědčit Francii a zahájit další kolo rozšiřování EU? *Eurozprávy.cz* [online]. 22. 2. 2020. [cit. 20-8-2020]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/podari-se-komisi-presvedcit-francii-a-zahajit-dalsi-kolo-rozsirovani-eu.098c7ee4/>.
2. JABLONSKÝ, Josef. *Operační výzkum: kvantitativní modely pro ekonomické rozhodování*. Praha: Professional Publishing, 2007. 323 s. ISBN 9788086946443
3. GOLDSWORTHY, Adrian. *Pax Romana: War, Peace and Conquest in the Roman World*. Yale University Press, 2016. 528 s. ISBN 978-0-300-17882-1.
4. Richard E. Sullivan. Charlemagne. *Britannica* [online]. 10. 9. 2020. [cit. 20-11-2020]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Charlemagne>.
5. BOUBÍN, Jaroslav a kol., *Hledání nové Evropy. Projekt krále Jiřího*. Praha: Historický ústav, 2015. 290 s. ISBN 978-80-7286-263-4.
6. RYCHLÍK, Jan. *Mezi Vídní a Cařihradem*. Praha: Vyšehrad, 2009. 399 s. ISBN 978-80-7021-957-7.
7. FIALA, Vlastimil a kol., *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. Olomouc: Periplum, 2008. 344 s. ISBN 978-80-86624-37-2.
8. BOOKER, Christopher, NORTH, Richard. *The Great Deception*. London: Bloomsbury Publishing Plc, 2016. ISBN 978-1-4729-3967-8.
9. FISCHER, Conan. *A Vision of Europe Franco-German Relations during the Great Depression, 1929-1932*. Oxford: Oxford University Press, 2017. 206 s. ISBN 978-0-19-967629-3.
10. BALDWIN Richard, WYPLOSZ Charles. *The Economics of European Integration*. 6th ed. London: McGraw-Hill Higher Education, 2019. ISBN 978-1-5268-4721-8.
11. CIHELKOVÁ Eva, JAKŠ Jaroslav a kol.. *Evropská integrace – Evropská unie*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0.
12. GILBERT Mark. The Treaties of Rome. In: JONES Erik, MENON Anand, WEATHERILL Stephen. *The Oxford Handbook of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 893 s. ISBN 9780199546282.
13. TOMÁŠEK Michal, TÝČ Vladimír a kol.. *Právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2013. 496 s. ISBN 978-80-87576-53-3.

14. GREEN COWLES Maria. The Single European Act. In: JONES Erik, MENON Anand, WEATHERILL Stephen. *The Oxford Handbook of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 893 s. ISBN 9780199546282.
15. LAURSEN Finn. The Treaty of Maastricht. In: JONES Erik, MENON Anand, WEATHERILL Stephen. *The Oxford Handbook of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 893 s. ISBN 9780199546282.
16. ČERNOCH, Pavel. *Cesta do EU*. Praha: Linde, 2003. 159 s. ISBN 80-86131-40-8.
17. FIALA, Petr. *Evropský mezičas*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-99-2.
18. ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *The European Union - What Is Next?* Köln: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-3-452-29186-8.
19. Steps towards joining. *Evropská komise* [online]. [cit. 7-12-2020]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/steps-towards-joining_en
20. Eu accession proces. *Evropská komise* [online]. 2021. [cit. 1-11-2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/eu_accession_process_october_2020.pdf.
21. Negotiations status. *Evropská komise* [online]. [cit. 7-12-2020]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/check-current-status_en.
22. Stabilization and Association Process. *Evropská komise* [online]. [cit. 7-12-2020]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/sap_en.
23. EGAN, Michelle. Single Market. In: JONES Erik, MENON Anand, WEATHERILL Stephen. *The Oxford Handbook of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 893 s. ISBN 9780199546282.
24. Smlouva o Evropské unii. 26. 12. 2012. [online]. [cit. 10-12-2020] Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF
25. Council of the European Union. *Evropská komise* [online]. [cit. 15-12-2020]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_en.
26. Elections and appointments for EU institutions. *Evropská komise* [online]. [cit. 15-12-2020]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/administration_en.

27. CHARVÁT, Jakub. *Evropské volby v proměnách času: politika volebních reforem EU*. Praha: Togga, 2018. 163 s. ISBN 978-80-7476-152-2.
28. European Parliament. *Evropská komise* [online]. [cit. 15-12-2020]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_en.
29. ZBÍRAL, Robert. *Institucionální rámec Evropské unie*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-682-2.
30. BOBEK Michal. The Court of Justice of the European Union In: ARNULL Anthony, CHALMERS Damian. *The Oxford Handbook of European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2015. 1072 s. ISBN 978-0-19-967264-6.
31. Profily orgánů a subjektů. *Evropská komise* [online]. [cit. 19-12-2020]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_cs.
32. Oblasti činnosti EU. *Evropská komise* [online]. [cit. 19-12-2020]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/what-european-commission-does/law/areas-eu-action_cs.
33. Víceletý finanční rámec na období 2021-2027 a nástroj Next Generation EU. *Rada EU* [online]. 2020, [cit. 4-1-2021]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/mff2021-2027-ngeu-final/>.
34. WOKOUN René, MATES Pavel, KADERÁBKOVÁ Jaroslava a kolektiv. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 474 s. ISBN 978-80-7380-304-9.
35. Principles. *Evropská komise* [online]. [cit. 7-1-2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/principles/.
36. Cohesion Policy 2021-2027. *Evropská komise* [online]. [cit. 7-1-2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/.
37. KOUTRAKOS Panos, External Action Common Commercial Policy, Common Foreign and Security Policy, Common Security and Defence Policy In: ARNULL Anthony, CHALMERS Damian. *The Oxford Handbook of European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2015. 1072 s. ISBN 978-0-19-967264-6.
38. Obchodní politika. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 9-1-2021]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/680/sekce/obchodni-politika/>.

39. Smlouva o fungování Evropské unie. [online]. 26. 12. 2012. [cit. 11-1-2021].
Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.
40. KÖNIG Petr, *Rozpočet a politiky Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2009. 638 s.
ISBN 978-80-7400-011-9.
41. Harmonogram rozpočtu EU. *Rada EU* [online]. 2020, [cit. 20-1-2021]. Dostupné z:
<https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/eu-budget-timeline/>.
42. NAŘÍZENÍ (EU, EURATOM) č. 966/2012 EVROPSKÉHO PARLAMENTU A
RADY. [online]. 25. 9. 2012 [cit. 20-4-2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R0966&from=cs#d1e2934-1-1>.
43. PŘIJETÍ SOUHRNNÉHO ROZPOČTU EVROPSKÉ UNIE (EU, Euratom)
2021/417. [online]. 17. 3. 2021 [cit. 20-4-2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021B0417&from=EN>.
44. Okruhy: kategorie výdajů. *Evropská komise* [online]. [cit. 22-4-2021]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/headings_cs#okruh-1-jednotn-trh-inovace-a-digitln-agenda.
45. Plán na podporu oživení Evropy. *Evropská komise* [online]. [cit. 22-4-2021].
Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_cs.
46. FILIPI Gjergji. Population and Population Dynamics in Albania, New
Demographic Horizons?. *Instat* [online]. 2014 [cit. 1-7-2021]. Dostupné z:
<https://unstats.un.org/unsd/demographic/sources/census/wphc/Albania/03-analysis.pdf>.
47. Albania. *CIA* [online]. [cit. 24-8-2021]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/albania/#economy>.
48. JARVIS Christopher. The Rise and Fall of Albania's Pyramid Schemes.
International Monetary Fund [online]. 2000 [cit. 24-8-2021]. Dostupné z:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2000/03/jarvis.htm>
49. GDP Growth (annual %) – Albania. *The World Bank* [online]. [cit. 24-8-2021].
Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=AL>.
50. GDP (current US\$). *The World Bank* [online]. [cit. 24-8-2021]. Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=AL>.

51. GDP per capita (current US\$) – Albania. *The World Bank* [online]. [cit. 24-8-2021]. Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=AL>.
52. Albania trade balance, exports and imports by country and region 2018. *World Integrated Trade Solutions* [online]. [cit. 24-8-2021]. Dostupné z:
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ALB/Year/LTST/TradeFlow/EXPIMP>.
53. Albania – Trade balance. *Countryeconomy.com* [online]. [cit. 24-8-2021].
Dostupné z: <https://countryeconomy.com/trade/balance/albania>.
54. Unemployment , total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) – Albania. *The World Bank* [online]. [cit. 24-8-2021]. Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=AL>.
55. Inflation, consumer prices (annual %) – Albania. *The World Bank* [online]. [cit. 24-8-2021]. Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=AL>.
56. Zgjedhjet për Kuvend 25 prill 2021. *Komisioni Qendror i Zgjedhjeve* [online]. [cit. 24-8-2021]. Dostupné z: <http://kqz.gov.al/results/results2021/results2021.htm>.
57. Freedom in the World- Albania. *Freedomhouse.org* [online]. [cit. 24-8-2021]
Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/albania/freedom-world/2021>.
58. ČERNOCH Pavel, *Cesta do EU*. Praha: Linde, 2003. 159 s. ISBN 80-86131-40-8.
59. PHARE indikative programme, Albania. *Evropská komise* [online]. 21. 12. 2020 [cit. 25-8-2021]. Dostupné z: <https://cordis.europa.eu/article/id/1605-phare-indicative-programme-albania/it>.
60. EU extends trade preferences for the Western Balkans for 5 more years. *Evropská komise* [online]. [cit. 25-8-2021]. Dostupné z:
<https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2231>.
61. The CARDS programme (2000-2006). *Evropská komise* [online]. [cit. 25-8-2021].
Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ar18002>.
62. Instrument for Pre-accession (IPA III). *European Economic and Social Committee* [online]. [cit. 25-8-2021]. Dostupné z: <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/instrument-pre-accession-ipa-iii>.

63. Albania 2021 Report. *Evropská komise* [online]. [cit. 19-11-2021]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2021-10/Albania-Report-2021.pdf>.
64. MEJDINI, Fatjona. Germany to Back EU-Albania Talks, After Reform. *BalkanInsight* [online]. 2. 12. 2016. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://balkaninsight.com/2016/12/02/germany-support-raises-albania-chances-to-progress-in-eu-path-12-01-2016/>
65. Table O20. Average age of population by municipalities. *Statistical Office of Montenegro* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://www.monstat.org/eng/page.php?id=393&pageid=57>.
66. Population by Age and Ethnicity. *Statistical Office of Montenegro* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://www.monstat.org/eng/page.php?id=394&pageid=57>.
67. Montenegro. *CIA* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/montenegro/#introduction>
68. GDP growth (annual %) – Montenegro. *The World Bank* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=ME>.
69. DIKIC Mirjan. Five years after independence, Montenegro marks only measured success. *DW.com* [online]. 3. 6. 2011 [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/five-years-after-independence-montenegro-marks-only-measured-success/a-15126947>.
70. GDP (current US\$) – Montenegro. *The World Bank* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=ME>.
71. GDP per capita (current US\$) – Montenegro. *The World Bank* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=ME>.
72. Montenegro trade balance, exports and imports by country 2018. *World Integrated Trade Solutions* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/MNT/Year/2018/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country>.

73. Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) – Montenegro. *The World Bank* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=ME>.
74. Inflation, consumer prices (annual %) – Montenegro. *The World Bank* [online]. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=ME>.
75. WOOD L. Todd. EU beware: Milo Dukanovic's „mafia state“ of Montenegro. *Washingtontimes.com* [online]. 23. 2. 2018. [cit. 30-8-2021]. Dostupné z: <https://www.washingtontimes.com/news/2018/feb/23/eu-beware-milo-djukanovics-mafia-state-montenegro/>.
76. TOMOVIC Dusica. Montenegro PM Accuses Opposition Over Plot to Kill Him. *BalkanInsight.com* [online]. 10. 11. 2016. [cit. 4-9-2021]. Dostupné z: <https://balkaninsight.com/2016/11/10/djukanovic-accuses-pro-russian-opposition-over-plot-to-kill-him-11-10-2016/>.
77. TOMOVIC Dusicaq. Djukanovic Wins Montenegro's Elections Amid Complaints of Violations. *BalkanInsight.com* [online]. 17. 10. 2016. [cit. 4-9-2021]. Dostupné z: <https://balkaninsight.com/2016/10/17/djukanovic-wins-montenegro-s-elections-amid-complaints-of-violations-10-17-2016/>.
78. Nations in Transit 2021 Montenegro. *FreedomHouse.org* [online]. [cit. 4-9-2021]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/montenegro/nations-transit/2021>.
79. STANDISH Reid. No Clear Option For Montenegro As It Tries To Repay \$1 Billion Highway Debt To China. *RadioFreeEuropeRadioLiberty.org* [online]. 14. 4. 2021 [cit. 4-9-2021]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/montenegro-china-billion-debt-highway/31203309.html>.
80. Montenegro agrees hedging deals to ease Chinese debt burden – report. *Reuters.com* [online]. 21. 6. 2021 [cit. 4-9-2021]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-montenegro-debt-idUSKBN2ER1GO>.
81. Montenegro joins NATO as 29th Ally. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. 5. 6. 2017 [cit. 4-9-2021]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_144647.htm.
82. UTJESINOVIC Vladimir. Montenegro election: Who are the triumphant opposition factions and what do they stand for?. *Euronews.com* [online]. 2. 9. 2020 [cit. 4-9-

- 2021]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2020/09/02/montenegro-election-who-are-the-triumphant-opposition-factions-and-what-do-they-stand-for->.
83. Montenegro. *Evropská komise* [online]. [cit. 5-9-2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/montenegro_en.
84. NIKOLOVA Milana. Will Montenegro have to drop the euro to join the EU?. *Emerging Europe* [online]. 1. 9. 2021 [cit. 6-9-2021]. Dostupné z: <https://emerging-europe.com/news/will-montenegro-have-to-drop-the-euro-to-join-the-eu/>.
85. Montenegro 2020 Report. *Evropská komise* [online]. [cit. 12-9-2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2020-10/montenegro_report_2020.pdf.
86. Census 2011. *Statistical Office of the Republic of Serbia* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://www.stat.gov.rs/en-us/oblasti/popis/popis-2011/>.
87. ALLCOCK B. John. Economy of Serbia. *Britannica* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Serbia/Economy>.
88. Serbia Economic Overview. *CIA* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/serbia/#economy>.
89. GDP growth (annual %) – Serbia. *The World Bank* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=RS>.
90. GDP (current US\$) – Serbia. *The World Bank* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2020&locations=RS&start=1995>.
91. GDP per capita (current US\$) – Serbia. *The World Bank* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=RS>.
92. Serbia, FR trade balance, exports and imports by country and region 2018. *World Integrated Trade Solutions* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SER/Year/2018/TradeFlow/EXPIMP>.

93. Inflation, consumer prices (annual %) – Serbia. *The World Bank* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=RS>.
94. PANTOVIC Milivoje. Serbia election: President Vucic declares landslide win in controversial parliamentary vote. *Euronews.com* [online]. 22. 6. 2020 [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2020/06/19/serbia-votes-all-you-need-to-know-about-europe-s-first-national-election-since-covid-19-lo>.
95. Freedom in the World Serbia. *Freedomhouse.org* [online]. [cit. 17-9-2021]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/serbia/freedom-world/2021>.
96. ENGJELLUSHE Marina. The path to recognition: Kosovo's and Serbia's evolving dialogue. *European Council on Foreign Affairs* [online]. 25. 6. 2021 [cit. 18-9-2021]. Dostupné z: <https://ecfr.eu/publication/the-path-to-recognition-kosovos-and-serbias-evolving-dialogue/>.
97. SMOLAR Piotr. Serbia and Kosovo sign historic agreement. *The Guardian* [online]. 30. 4. 2013 [cit. 18-9-2021]. Dostupné z:
<https://www.theguardian.com/world/2013/apr/30/serbia-kosovo-historic-agreement-brussels>.
98. Belgrade-Pristina dialogue The rocky road towards a comprehensive normalisation agreement. *Evropský parlament* [online]. [cit. 18-9-2021]. Dostupné z:
<https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CIVEX/6th-enlargement-day/Belgrade-Pristina%20dialogue.pdf>.
99. Serbia. *Evropská komise* [online]. [cit. 18-9-2021]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/serbia_en.
100. Serbia 2020 Report. *Evropská komise* [online]. 6. 10. 2020 [cit. 18-9-2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2020-10/serbia_report_2020.pdf.
101. Kolik křesel mají jednotlivé země v Evropském parlamentu. *Evropský parlament* [online]. 31. 1. 2020 [cit. 5-10-2021]. Dostupné z:
<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20180126STO94114/kolik-kresel-maji-jednotlive-zeme-v-evropskem-parlamentu-infografika>.

102. Population on 1 January. *Eurostat* [online]. [cit. 10-11-2021]. Dostupné z:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en>.
103. GDP (current US\$). *The World Bank* [online]. [cit. 14-11-2021]. Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&start=1960>.
104. Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP). *The World Bank*
[online]. [cit. 14-11-2021]. Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?end=2019&start=1960>.
105. Employment Indicators. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* [online]. [cit. 17-11-2021]. Dostupné z:
<https://www.fao.org/faostat/en/#data/OE>.
106. Land Use. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* [online].
[cit. 17-11-2021]. Dostupné z: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/R>

7 Přílohy

Příloha 1 - Výpočet rozdělení křesel po vstupu Albánie

Členská země	Počet obyvatel	Odmocnina obyvatel	Změna po vstupu Albánie	*k	Počet křesel po vstupu Albánie	Podíl obyvatel/poslance
Německo	83 166 711	9119,578	96,48175	94,26267	95	875 439
Francie	67 320 216	8204,89	82,42259	80,52687	81	831 114
Itálie	59 641 488	7722,79	75,4057	73,67137	74	805 966
Španělsko	47 332 614	6879,87	63,78927	62,32212	63	751 311
Polsko	37 958 138	6161,018	54,53817	53,28379	54	702 928
Rumunsko	19 328 838	4396,457	34,38829	33,59735	34	568 495
Nizozemí	17 407 585	4172,24	32,08827	31,35024	32	543 987
Belgie	11 522 440	3394,472	24,56498	23,99999	24	480 102
Česká republika	10 693 939	3270,159	23,42799	22,88915	23	464 954
Řecko	10 718 565	3273,922	23,46215	22,92252	23	466 025
Maďarsko	9 769 526	3125,624	22,12874	21,61978	22	444 069
Portugalsko	10 295 909	3208,724	22,87276	22,34669	23	447 648
Švédsko	10 327 589	3213,657	22,91718	22,39008	23	449 026
Rakousko	8 901 064	2983,465	20,87464	20,39452	21	423 860
Bulharsko	6 951 482	2636,566	17,91342	17,50141	18	386 193
Dánsko	5 822 763	2413,04	16,07979	15,70996	16	363 923
Slovensko	5 457 873	2336,209	15,46301	15,10736	16	341 117
Finsko	5 525 292	2350,594	15,57796	15,21967	16	345 331

Irsko	4 964 440	2228,102	14,60682	14,27086	15	330 963
Chorvatsko	4 058 165	2014,489	12,95517	12,6572	13	312 167
Litva	2 794 090	1671,553	10,41504	10,17549	11	254 008
Lotyšsko	1 907 675	1381,186	8,371662	8,179114	9	211 964
Slovinsko	2 095 861	1447,709	8,831103	8,627988	9	232 873
Estonsko	1 328 889	1152,774	6,833467	6,676297	7	189 841
Kypr	888 005	942,3402	5,470258	5,344442	6	148 001
Lucembursko	626 108	791,2699	4,523502	4,419461	6	104 351
Malta	514 564	717,3312	4,069843	3,976236	6	85 761
ČH	621 873	788,5892				
Albánie	2 845 955	1686,996	10,52647	10,28436	11	258 723
Srbsko	6 926 705	2631,863				

Příloha 2 - Výpočet rozdělení křesel po vstupu Srbska

Členská země	Počet obyvatel	Odmocnina obyvatel	Změna po vstupu Srbska	*k	Počet křesel	Podíl obyvatel/poslance
Německo	83 166 711	9119,578	95,563	93,17392	94	884 752
Francie	67 320 216	8204,89	81,63536	79,59447	80	841 503
Itálie	59 641 488	7722,79	74,68426	72,81715	73	817 007
Španělsko	47 332 614	6879,87	63,17699	61,59756	62	763 429
Polsko	37 958 138	6161,018	54,01309	52,66276	53	716 191
Rumunsko	19 328 838	4396,457	34,05429	33,20293	34	568 495
Nizozemí	17 407 585	4172,24	31,77621	30,9818	31	561 535
Belgie	11 522 440	3394,472	24,32495	23,71682	24	480 102
Česká republika	10 693 939	3270,159	23,19888	22,61891	23	464 954

Řecko	10 718 565	3273,922	23,2327	22,65189	23	466 025
Maďarsko	9 769 526	3125,624	21,91212	21,36432	22	444 069
Portugalsko	10 295 909	3208,724	22,64898	22,08276	23	447 648
Švédsko	10 327 589	3213,657	22,69297	22,12565	23	449 026
Rakousko	8 901 064	2983,465	20,6701	20,15334	21	423 860
Bulharsko	6 951 482	2636,566	17,73746	17,29402	18	386 193
Dánsko	5 822 763	2413,04	15,92158	15,52354	16	363 923
Slovensko	5 457 873	2336,209	15,31077	14,928	15	363 858
Finsko	5 525 292	2350,594	15,42461	15,039	16	345 331
Irsko	4 964 440	2228,102	14,4629	14,10132	15	330 963
Chorvatsko	4 058 165	2014,489	12,8273	12,50661	13	312 167
Litva	2 794 090	1671,553	10,31194	10,05415	11	254 008
Lotyšsko	1 907 675	1381,186	8,288579	8,081364	9	211 964
Slovinsko	2 095 861	1447,709	8,743513	8,524925	9	232 873
Estonsko	1 328 889	1152,774	6,765504	6,596367	7	189 841
Kypr	888 005	942,3402	5,415742	5,280349	6	148 001
Lucembursko	626 108	791,2699	4,478353	4,366394	6	104 351
Malta	514 564	717,3312	4,029191	3,928461	6	85 761
ČH	621 873	788,5892				
Albánie	2 845 955	1686,996				
Srbsko	6 926 705	2631,863	17,69866	17,25619	18	384 817

Příloha 3 - Výpočet rozdělení křesel po vstupu Černé Hory

Členská země	Počet obyvatel	Odmocnina obyvatel	Změna po vstupu ČH	*k	Počet křesel	Podíl obyvatel/poslance
--------------	----------------	--------------------	--------------------	----	--------------	-------------------------

Německo	83 166 711	9119,578	97,19083	94,95544	95	875 439
Francie	67 320 216	8204,89	83,03879	81,1289	82	820 978
Itálie	59 641 488	7722,79	75,97491	74,22748	75	795 220
Španělsko	47 332 614	6879,87	64,27954	62,80111	63	751 311
Polsko	37 958 138	6161,018	54,96437	53,70019	54	702 928
Rumunsko	19 328 838	4396,457	34,66993	33,87252	34	568 495
Nizozemí	17 407 585	4172,24	32,35283	31,60872	32	543 987
Belgie	11 522 440	3394,472	24,77258	24,20281	25	460 898
Česká republika	10 693 939	3270,159	23,6268	23,08339	24	445 581
Řecko	10 718 565	3273,922	23,66122	23,11701	24	446 607
Maďarsko	9 769 526	3125,624	22,31745	21,80415	22	444 069
Portugalsko	10 295 909	3208,724	23,06726	22,53672	23	447 648
Švédsko	10 327 589	3213,657	23,11203	22,58045	23	449 026
Rakousko	8 901 064	2983,465	21,05354	20,56931	21	423 860
Bulharsko	6 951 482	2636,566	18,06887	17,65329	18	386 193
Dánsko	5 822 763	2413,04	16,2205	15,84743	16	363 923
Slovensko	5 457 873	2336,209	15,59871	15,23994	16	341 117
Finsko	5 525 292	2350,594	15,7146	15,35317	16	345 331
Irsko	4 964 440	2228,102	14,73555	14,39663	15	330 963
Chorvatsko	4 058 165	2014,489	13,07031	12,76969	13	312 167
Litva	2 794 090	1671,553	10,50892	10,26721	11	254 008
Lotyšsko	1 907 675	1381,186	8,448068	8,253762	9	211 964
Slovinsko	2 095 861	1447,709	8,911468	8,706504	9	232 873
Estonsko	1 328 889	1152,774	6,896474	6,737855	7	189 841

Kypr	888 005	942,3402	5,521188	5,394201	6	148 001
Lucembursko	626 108	791,2699	4,565921	4,460905	6	104 351
Malta	514 564	717,3312	4,108144	4,013657	6	85 761
ČH	621 873	788,5892	4,549212	4,44458	6	103 646
Albánie	2 845					
	955	1686,996				
Srbsko	6 926					
	705	2631,863				